

KEVSER SURESİ

Rahman Rahim Allah'ın Adıyla

Şüphesiz biz, sana Kevser'i verdik.

Şu hâlde Rabbin için namaz kıl ve tekbir

alırken, namazda ellerini boğazına kadar kaldır.

Doğrusu asıl soyu kesik olan, sana kin duyandır.

Dr. Rıza Ramazanî

İSLÂM'DA AİLE HUKUKU VE AHLÂKI

Çeviri:

Cafer Bayar

KEVSER

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

Kevser Yayınları: 173

**Kitabın Orijinal Adı: Der Amedî Ber Hukuk ve
Ahlâk-i Hanevade**

Tercüme: Cafer Bayar

Dizgi ve Mizanpaj: Kevser

Kapak: Hasan Başbuğ

Baskı: Can Matbaacılık

Basım Tarihi: Temmuz 2010

ISBN: 978-9944-709-58-3

**Not: Çeviride eserin henüz basılmamış nüshası
esas alınmıştır.**

İsteme Adresi:

Kevser Basın Yayın Ltd. Şti.

Sofular Mah. Simitçi Şakir Sok. No: 14 / 1

Fatih – İSTANBUL

Tel: 0212 – 534 35 28 Faks: 0212 – 631 36 01

www.kevseryayincilik.com

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	13
-------------	----

1. Hutbe: / 15

AİLE ÖNÜNDEKİ ENGELLER	15
------------------------------	----

2. Hutbe: / 19

TOPLUMDA AİLENİN ÖNEM VE KONUMU	19
Aile Kavramı.....	20
Ailenin Toplum Üzerindeki Rolü	20
Ailede Eğitim.....	21
Aile ve Kültür	22
İslâm ve Aile.....	22

3. Hutbe: / 25

AİLE; TOPLUMUN TEMEL KURUMU	25
Aile Kurmanın Amaç ve İşlevleri	25
Kadın ve Erkeğin Mahiyetinin Aynı Oluşu.....	26
Dine Bağlılıkla Cinsel İlgünün Kontrolü	27
Yönetim Alanındaki Sapmalar ve Aile Kurumlarının Yıkımı....	29

4. Hutbe: / 31

AİLE TEŞKİLİNİN AMAÇ VE İŞLEVLERİ	31
---	----

Üreme ve Gelişim.....	31
İnsanın Yetkinliği	32
Huzur ve Sükûnet.....	33
Eşler Arasında Samimi Sevgi Bağı.....	34
İlahi Sorumlulukların İfası.....	34

5. Hutbe: / 37

EVLİLİK; SAĞLAM BİR ANLAŞMA	37
1- Grup Evliliği.....	38
2- Ruhlarla Evlilik	39
3- Eş Satın Alma Yoluyla Evlilik	39
4- Yağma Yoluyla Evlilik	40
5- Değiş Tokuş Yoluyla Evlilik	40
6- Kan Dökülmesini Engellemek İçin Yapılan Evlilik.....	41
7- Örfî Evlilik	41
8- Özel Evlilik	41
9- Deney Evlilik	42
10- Arkadaşlık Evliliği	42
Dinî Öğretiler; Evliliklerin Sağlam Dayanağı	42

6. Hutbe: / 45

AİLE TÜRLERİ.....	45
1- Ataerkil Aile.....	46
2- Anaerkil Aile.....	46
3- Geniş Aile.....	47
4- Birbirine Bağlı Aile	48
5- Çekirdek Aile.....	48

7. Hutbe: / 51

İSLÂM'DA AİLE TEŞKİLİ.....	51
Aile Teşkilinde Ölçü ve Kriterlerin Önemi.....	51
İslâm Dini Açısından Eş Seçiminin Ölçüleri	52

8. Hutbe: / 57

EVLİLİKTE DENKLİK KRİTERLERİNİN ÖNEMİ	57
Müslüman İle Ehlikıtap Arasındaki Nispî Denklik	59

9. Hutbe: / 63

EŞ SEÇİMİNDE ÖLÇÜLER	63
----------------------------	----

10. Hutbe: / 69

KİMLİK VE HARİMİN KORUNMASI	69
Yaratılış Yasası	70
Kadının Çekiciliğinde Örtünme ve İffetin Rolü	71
Kadınların Güzel Vasıfları ve Erkeklerle Yakışan Sıfatlar	72

11. Hutbe: / 75

EŞ SEÇİMİNDE İLK ADIMLAR	75
İlk Adım: Kız İsteme	75
Sokakta Kız İstemek ve Aileler Arası Kız İstemek	76
İslâm'da Kız İsteme.....	77
Kız İstemede Dikkat Edilmesi Gereken Önemli Noktalar	78

12. Hutbe: / 83

MİHR.....	83
İslâm'da Mihrin Konumu	84
Hadislerde Mihr	84

Mihrin Maddî Değer ve Ölçüsü.....	85
Mihr Türleri.....	87
Günümüz Toplumlarında Mihr ve Önemi	87

13. Hutbe: / 91

DÜĞÜN MERASİMİ VE GELENEKLERİ.....	91
1- Namaz ve Dua.....	91
2- Eğlence ve Şenlik Düzenleme	92
Uygun Örnek ve Model	93

14. Hutbe: / 97

AİLE BİREYLERİNİN HAKLARI.....	97
İslâm'da Hukukî ve Ahlâkî Yasalar	97
Aile Bireylerinin Hakları.....	99

15. Hutbe: / 103

AİLEDE KADIN VE ERKEK ARASINDAKİ ORTAK HAKLAR.....	103
1- Güzel Birliktelik ve İyi Geçim	103
2- Gönül Birliği ve Sevgi	104

16. Hutbe: / 107

KADININ ERKEK ÜZERİNDEKİ HAKLARI (1).....	107
1- Nafaka	109
2- Güzel Davranış.....	110

17. Hutbe: / 113

KADININ ERKEK ÜZERİNDEKİ HAKLARI (2).....	113
3- Bakım ve Temizlik	113
4- Cinsel Tatmin.....	115

İsteklerin Dengeli Tutulması	115
------------------------------------	-----

18. Hutbe:/ 117

ERKEĞİN KADIN ÜZERİNDEKİ HAKLARI (1).....	117
1- Cinsel Yönden Tatmin	117
2- İtaat Etme	119
İnsanlıkta Eşitlik, Görecelikte Farklılık	123

19. Hutbe: / 125

ERKEĞİN KADIN ÜZERİNDEKİ HAKLARI (2).....	125
3- Kendi İffetini ve Kocasının Namusunu Korumak	125

20. Hutbe: / 131

ERKEĞİN KADIN ÜZERİNDEKİ HAKLARI (3).....	131
4- Aile Yönetimi	131
5- Kocaya Saygı ve Güzel Davranış.....	132
6- Katlanma ve Direnç.....	134

21. Hutbe: / 137

ERKEĞİN KADIN ÜZERİNDEKİ HAKLARI (4).....	137
7- Dürüst ve Açık Olmak	137
8- Erkeği Rahatsız Etmemek ve Üzmek	138

22. Hutbe: / 141

EVLADIN BABA VE ANNE ÜZERİNDEKİ HAKLARI (1).....	141
Aile Neslinin Devamına İslâm'ın Verdiği Önem	141
Modern Tuzaklar ve Fıtratın Zaferi	142
Hamilelik Dönemi ve Dinin Tavsiyeleri	142
Hamilelik Döneminin Önemli Noktaları:.....	144

23. Hutbe: / 147

EVVLADIN BABA VE ANNE ÜZERİNDEKİ HAKLARI (2).....	147
İslâm'da Çocuğun Önem ve Değeri	147
Anne ve Babanın Ahiretinde Çocuğun Rolü	148
Ayetler ve Hadisler Işığında Çocuk Sahibi Olmak	149
Çocuk Sevgisi; Baba ve Annenin En Önemli Görevi	151

24. Hutbe: / 153

EVVLADIN BABA VE ANNE ÜZERİNDEKİ HAKLARI (3).....	153
İslâm'da Kadın ve Kızın Konumu	153
Kızların Eğitimi ve Olgunlaşması Alanında İslâm'ın Öğretileri	153
İlahi Sınama	157
Hadislerde Kızın Önem ve Değeri	157

25. Hutbe: / 161

EVVLADIN BABA VE ANNE ÜZERİNDEKİ HAKLARI (4).....	161
Eğitimin Zamanı ve İçeriği	163
Çocuk Eğitiminde Temel Konular ve Gerekli İhtisas.....	164
Çocuklar; Allah'ın Emanetleri	165
Eğitimde Adalet.....	165

26. Hutbe: /167

EVVLADIN BABA VE ANNE ÜZERİNDEKİ HAKLARI (5).....	167
1- Çocuğu Kabullenme.....	168
2- Çocuğa Saygı Göstermek	169
3- Çocuğa Güzel İsim Vermek.....	169
4- Çocuğun Beslenmesi	170

5- Çocuğun Giyim ve Konutu	171
----------------------------------	-----

27. Hutbe: / 173

EVLADIN BABA VE ANNE ÜZERİNDEKİ HAKLARI (6).....	173
6- Çocuğu Korumak ve Kollamak	173
7- Çocuğun Güven Duyması	173
8- Çocuğu Sevmek	174
9- Çocuğun Öğrenimi	175

28. Hutbe: / 177

EVLADIN BABA VE ANNE ÜZERİNDEKİ HAKLARI (7).....	177
10- Çocuğun Eğitimi	177
11- Çocukların Kontrol ve Denetimi	178
12- Güvenlik.....	179
Sorun ve Anlaşmazlıkların Kökeni.....	180

29. Hutbe: / 181

BABA VE ANNENİN EVLAT ÜZERİNDEKİ HAKLARI (1)	181
Ayetler ve Hadisler Açısından Baba ve Anne Hakları	181
Baba ve Anne Haklarını İhlal Etmenin Cezası.....	184

30. Hutbe: / 187

BABA VE ANNENİN EVLAT ÜZERİNDEKİ HAKLARI (2)	187
1- Baba ve Anneye İtaat.....	187
2- Ana-Babaya İyilik ve Şefkatli Davranış	187
Ailenin Tecrübe ve Hikmet Hazinesi	189
Yaşlıların Kendi Konumlarını Korumadaki Rolü.....	190

31. Hutbe: / 193

AİLEYİ SANSAN NEDEN VE ETKENLER (1)	193
1- Ailede Dine Bağlılığın Önemsememesi.....	193
2- Ahlâkî İnanç ve Değerlere Bağlı Kalmama	194

32. Hutbe: / 197

AİLEYİ SANSAN NEDEN VE ETKENLER (2)	197
3- Adaletsizlik.....	197
4- Aşırı ve Mantıksız Beklentiler.....	198
5- Kandırma ve Yalan	198

33. Hutbe:/ 201

AİLEYİ SANSAN NEDEN VE ETKENLER (3)	201
6- Tahrikler ve Müdahaleler	201
7- Yersiz Övünmeler	203
8- Çevre Bozukluğu ve Yıkıcı Sonuçları.....	203
9- Zevk Düşkünlüğü ve Bağımlılık	204
10- Çocuk Yapmak veya Yapmamak	205

ÖNSÖZ

Her dönemin ve özellikle de yaşamakta olduğumuz mevcut dönemin önemli sosyal konularından birini başlıca aile konusu oluşturur. Çünkü aile, iki akraba veya iki yabancının birleşmesiyle gelişen bir akrabalık olup insanlık toplumunun ve kurulmuş düzenlerin esas ve temelini oluşturur. Konu öyle önemlidir ki bazı sosyal filozoflar aileyi şöyle tanımlamışlardır: "Toplum aile birliğinin ürünü, aşk ve adaletin canlı örneğidir."

Ancak Rönesans sonrasında hümanizm ve liberalizm düşüncesine dayalı olarak ortaya çıkan insan tanımı ve gösterdiği modeli bağlamındaki sapma, insanlık toplumunun temel ve çekirdeği olan aileyi tehdit etmiş ve sonuç olarak da bu düşünsel süreç, Batı toplumunu laubalilik ve kayıtsızlığa sürüklemiştir. Esefle belirtmek gerekir ki bu sapma, İslâm ülkelerini hedef alan kültürel saldırılar neticesinde Müslümanları da etkilemiştir. Bu yüzden Müslüman toplumlar, zengin İslâm kültürünü sahiplenerek, hayat kitabı ve programı olan Kur'ân-ı Kerim'in öğretilerine tutunarak bu tür afet ve yıkımlardan kendilerini korumalıdır.

Bu doğrultuda bir hizmet olması bakımından bu konuyu, Viyana-İmam Ali (a.s) İslâm Merkezi'ndeki Cuma namazlarının birinci hutbelerinde İslâm ve Batı açısından ele alıp inceledik. Elinizdeki bu çalışma, -Cuma namazından önce Farsça, Arapça, Türkçe ve Almanca olarak basılmış hâlde kardeşlerimize sunulan- aile hakkındaki 33 Cuma hutbesin-

den ibarettir. Bu çalışmamızın yüce Allah katında kabulünü âcizane niyaz ederim.

Hemen şunu da belirtmeliyim ki bu eser, İran ve Avusturya'da bu alanda yıllarca süren çalışmamızın sadece bir bölümüdür. Konu hakkındaki çalışmalarımızın tamamını bir kitap hâlinde sizlere sunabilmek ise bir başka dileğimizdir.

Kitabı okurken, içerik veya kurallar bakımından değiştirilmesi gerektiğini düşündüğünüz hususları bildirirseniz, bundan ayrıca memnun olacak ve haklı bulduğumuz eleştirileri, kitabın sonraki basımlarında değerlendireceğiz.

Son olarak da, kitabın hazırlanmasında emeği geçen bütün kardeşlerime teşekkür eder, başarılar dilerim.

Rıza Ramazanî
Viyana-Avusturya
Ocak 2009

1. Hutbe:

AİLE ÖNÜNDEKİ ENGELLER

Bir toplumun sosyal bağlar kurmasında ve onu şekillendirmesinde, küçük bir toplum olarak ailenin rol ve konumu herkesçe bilinmektedir. Birey ve toplumun mutluluğunda çok önemli bir rol ifa eden bu küçük ve kader belirleyici kurum, ne yazık ki son dönemlerde farklı buhran ve afetlerle burun buruna gelmiştir.

Aklî, fitrî ve dinî yasa ve kuralların göz ardı edilmesi, beşerî toplumların çoğunda ve özellikle de gelişmekte olan ülkelerde aile kurumunu acı ve üzücü olaylarla karşı karşıya getirmiş ve büyük sorunlara neden olmuştur. Durumun vahameti ve kutsal aile kurumunun yıkım eşiğine gelmiş olması, uluslararası düzeyde yetkili kurum ve kuruluşları bu hususta kafa yormaya ve çözüm üretmeye sevk etmiştir. Ancak boşanma konusunda getirilen ağır yasalar, aileler için öngörülen yardım ve teşvik paketleri, genç eşler için sunulan kolaylıklar... bile bu toplumlardaki aile sorunlarını azaltamamıştır.

Sözü edilen toplumların asıl ve en temel sorunlarından biri, aile bireylerinin, olmazsa olmaz ailevi ilkelere bağlı olmaları ve sözüm ona, bireysel özgürlükler adına aile saygınlığını önemsememeleridir. Bunu şöyle örneklendirebiliriz:

"Perm" şehri, bir milyon nüfusuyla Rusya'nın kuzeyinde ve Avrupa yakasındaki büyük şehirlerden biridir. Sağlık uzmanlarından oluşan bir ekip, bu şehirde gerçekleşen kayıtlı

hamilelik olaylarını bir yıl boyunca araştırmış ve şu sonuca varmışlardır.

– Doğum yapanların yüzde on dördü, kocası olmayan kadınlardır.

– Hamileliklerin yüzde yirmi yedisinde kürtaj yapılmıştır.

– Genel doğumların yüzde yirmi yedisi evlilik dışı gerçekleşmiştir.

– Sonuç itibarıyla, bir yıl içinde dünyaya gelen çocukların sadece üçte biri meşrudur.

Bu ekip, yaptıkları araştırma ile elde ettikleri yıkıcı sonuçları şöyle sıralamışlardır:

1- Çoğu gençler hamileliklerinden dolayı evlenmek zorunda kalıyor ve genellikle de bu tür evlilikler devam etmiyor. Ülkede boşanma olaylarının artmasının temel nedenlerinden biri budur.

2- Çocukların çoğunun evlilik dışı ilişkiden dünyaya gelmiş olması, sonraki yıllarda ruhsal ve etik açıdan acı çekmelerine neden olacak, bu da olumsuz ve istenmedik sonuçlar doğuracaktır.

3- Bu şehirdeki çocukların çoğu, baba şefkat ve sevgisinden yoksun olarak büyümektedir ve bugün çocukların yüzde 30-40 kadarı babasız bir ailede ve annelerinin yanında bulunmaktadır.

Bu raporun son bölümünde, gençlerin evliliğe yaklaşmalarının nedenleri ele alınmış ve şöyle açıklanmıştır: Geçim zorluğu ve uzun süren tahsil hayatı, genç ailelerin karşı karşıya kaldıkları önemli sorunlardandır. Bunlardan daha önemlisi de, evlilik öncesi yasal olmayan cinsel ilişkiye ortamın müsait olmasıdır.¹

1- Ekonomist dergisi, Londra, Ekim 1985

Esefle belirtmek gerekir ki aile ocağının yıkım yaşadığını bildiren bu tür raporlar oldukça fazladır. En üzücü olanı ise, aile kurumunu sarsan olumsuzlukların yayılmasının Karl Marx ve Friedrich Engels gibi düşünürlerin teorilerinden kaynaklanmasıdır. Aile kavramının feshinin ve ortak yaşam tarzı inancının altyapısını bu düşünceler oluşturmuştur.

Bu aşırı düşünceler, kaostan başka bir sonuç doğurmuş ve hatta tarihin bazı dilimlerinde toplumu ve özellikle de gençleri buhran ve faciaya sürüklemiştir. Kuşkusuz ki bu düşünceler, aklî ve fitrî dayanaktan yoksun olduğu gibi beşerî toplumlarda uygulanabilirlikten de mahrumdur.

Gelişmiş ülkelerde aile teşkilinin ilke ve dayanaklarına bağlı kalınmaması, bu ülkelerin sosyal kurumlarının çoğunu olumsuz yönde etkilemiştir. Öyle ki kendileri, en büyük faciaya neden olacak tehlikenin, "bu ülkelerdeki ailelerin içler acısı durumu" olduğunu kabullenmek zorunda kalmışlardır. Liberalizm girdabında bulunan aileler bir bir parçalanmakta ve sınırsız özgürlükler, aileler için birçok kısıtlamalara neden olmaktadır.

Bu ülkelerde anne ve babaya, ergenlik çağında olan çocuklarına karşı hiçbir sorumlulukları olmadığı, çocuklarının sorunlarına asla karışmamaları gerektiği öğretilmektedir. İsveç gibi ülkelerde, velilerin kendi çocuklarını cezalandıramayacakları, cezalandırdıklarında ise suçlu durumuna düşecekleri kanunlaştırılmıştır. Buna göre baba ve anneler, çocuklarının kötü arkadaşlarla arkadaşlık etmelerini, onlarla haşır-neşir olmalarını engelleme hakkına sahip değillerdir. İşte facianın başlangıç noktası tam da budur. Nereden başlayıp nerede bittiği belli olmayan bir özgürlüğün ürünü ancak amaçsızlık, kimliksizlik ve gerçek özden uzaklaşmak olacaktır. Böylece gençler, sanısal ihtiyaçlarını gerçek ihtiyaçlar olarak algılayacak ve olanca güçleriyle onları temin etmeye çalışacaklardır.

Sözü edilen bazı ülkelerde durum öyle bir trajediye dönüşmüştür ki, ailelerin sorunlarıyla ilgilenilmesi ve durumlarının iyileştirilmesi gerekirken, evlilik dışı ilişkilerden doğan çocuklar ve boşanmış ailelerin çocukları içi boş vaatlerle sokaklardan toplanıp ilke ve amacı belli olmayan kulüplere çekiliyor, cinsellik içerikli kitaplar okutularak ve erotik elbiseler giydirilerek gösteri salonlarına gönderiliyor, yine onların rol aldığı müstehcen ve porno filmleri sahneleniyor. Uyuşturucu madde bağımlılığı, suç alışkanlığı veya intihar girişimi, bu kimsesiz çocukların akıbetidir.

Oysaki sorumluluklarının bilincinde olup gereklerini yerine getiren bir ailenin varlığı, bu ve benzeri birçok sosyal hastalıkların kökünü kazıyacaktır. Bu nedenlerden dolayı aile konusuna ve ilgili konulara eğilmek ve bu hususta araştırma yapmak kaçınılmazdır. Ancak böylelikle aile kurumunu tehdit eden tehlikeler, sorunlar teşhis edilebilecek ve buna paralel olarak da çözümler üretilebilecektir.

Elem ve esefle belirtmek gerekir ki dünya toplumlarının cinsel sapkınlıklar da dahil en büyük sorunları ve yaşadığı ahlâkî çöküntüler, ailevi konulara gerektiği şekilde ilgi gösterilmemesinden kaynaklanmaktadır. Bunların göz önünde bulundurulması durumunda, İslâm dininin çok dakik ve derin eğitsel kanunlar vazederek kutsal aile kurumuna değer vermekle insanlığı sağlıklı aile teşkiline ve sonuç olarak da sağlıklı toplum oluşturmaya yönlendirdiği anlaşılacaktır.

Şuna inanmaktayız ki, insanların din ile ve aile bağlamında dinî yasalarla ilişkisi güçlendikçe toplumun etik ve ruhsal zindeliği artacak ve toplum bireylerinin kültürel, sosyal ve ahlâkî sorunları azalacaktır.

2. *Hutbe:*

TOPLUMDA AİLENİN ÖNEM VE KONUMU

Aile, en azından bir kadın ve eşinden oluşan, çevresiyle direkt ilişkisi olan ve de bir noktada durmayan bir kurumdur. Toplumun maraton veya monoton hâli yetkin bir şekilde aileyi etkileme ve ailenin hareket seyrini olumlu veya olumsuz yönde değiştirme niteliğine sahiptir. Öte yandan da, gerekli insanî standartlara sahip olan toplumlarda istikrar, emniyet, olgunluk ve kalkınma zemininin doğacağı da herkes tarafından bilinmektedir.

Aile ve toplum arasında direkt bir ilişkinin varlığı ve toplumların şekillenmesinde, yönlendirilmesinde ailenin çok etkin rolünün varlığı, farklı insanî ilimler alanındaki düşüncülerin, ideal bir aile için gerekli standartları belirlemek üzere işe koyulmalarına neden olmuştur. Bu düşüncülere göre topluma emniyet ve istikrar kazandıracak, ailelerin aktif olarak rolünü ifa etmesine neden olacak ilkelerin ve yasaların gözetilmesi, düzgüsel ve normatif aile yapısını da beraberinde getirecektir.

Bu sınıflama, düzgülü ve düzgüsüz ailelerin ölçüsünü belirlemekle birlikte, parçalanmış veya birbirine bağlı, asil veya köksüz, iyi veya kötü gibi aile kısımlarını da kapsar. Bu yüzden insanî ilke ve yasaları gözetmek, ailevi davranışların kökenini oluşturmakla birlikte akıl ve dinden kaynaklanan asalet ve yapıya sahip olmak, ailenin hareket standartlarının şekillenmesinde çok önemli rol oynayacaktır.

Kabul etmek gerekir ki, ancak akıl ve dinden kaynaklanan yasa ve ölçüler aileye asalet kazandıracak ve sosyal hareketlerin şekillenmesinde ailenin etkin rolünü ifa etmesine zemin hazırlayacaktır. Bu iki kaynaktan nasiplenmeyen yasa ve öğretiler, toplumların ve ailelerin sorunlarını ortadan kaldıramamakla kalmamış ve hatta yanlış adres göstermekle de sorunların artmasına neden olmuştur. Bu nedenle de sözü edilen toplumların sorumluları, büyük harcamalar yaparak sorunları ortadan kaldırmak için yeni arayışlara girmek zorunda kalmışlardır.

Aile Kavramı

Aile kelimesi, kapalı ve sınırlı bir alan anlamı çağrıştırılmaktadır ki aile fertleri bu alanda yaşar, meşru zevklerden yararlanır, dinlenme ve huzur bulma gibi ruhsal ve bedensel ihtiyaçlarını burada temin eder. Gerçekte aile; ıslah ve eğitimin gerçekleştiği, olgunluk ve yücelik zemininin hazırlandığı, yönetim ve sorumluluk kabullenme yeteneğinin geliştiği yerdir. Bu bakımdan aile, ümit ve arzuların merkezi olarak algılanabilir. İşte bu nedenle fikrî, ahlâkî, siyasî olgunluk ve gelişimin ve de ilgili alanlardaki yıkımların kökenlerini ailede aramak gerekir.

Ailenin Toplum Üzerindeki Rolü

Evlilik, iki tarafın kendi istek ve iradesiyle ve "akit" adı altında şekillenen kutsal anlaşmalardandır. Bu akdin sonucu, ailede gönül birliğini, yardımlaşmayı ve dayanışmayı doğuran teamül ve anlayıştan ibarettir. Günümüzün büyük toplumları, bu kutsal kurumlar sayesinde şekillenmiştir.

Günümüz toplumlarında aile, çok önemli hukukî bir kurum olarak tanımlanır. Bu doğrultuda ailenin konumunun güçlendirilmesi adına bir takım yasalar vazedilmiştir. Sorum-

luluk üstlenme, görev bilinci ve dayanışma, aile kurumunun en önemli öğretilerinden olup topluma yayılarak büyür. Gerçekte toplumun hareket çarkını döndüren şey, ailelerde yetişen ve aile eğitimi almış bireylerin kendilerine uygun olarak görev bilinci taşımaları ve sorumluluk yüklenmeleridir. Bundan dolayı aile kurumunda var olabilecek her hangi bir olumsuzluk ve sorun, direkt olarak ve yine olumsuz yönde toplumu etkileyecektir. Aile ve toplum arasındaki karşılıklı etkileşimin göz önünde bulundurulmasıyla, aile bireylerinin eğitiminin ne denli önemli olduğu daha iyi anlaşılacaktır.

Ailede Eğitim

Aile, bir yandan temel eğitimin başladığı okul ve öte yandan da değişim, gelişim ve yüceliş zemini hazırlayan örnek edindirme ocağıdır. Eğitim alanında aileden daha önemli bir kurum bulunamaz. Bu açıdan aile çok özel ve şahsına münhasır bir konumdadır.

Çocukların eğitimi ve yeteneklerinin norm bulması için İslâm dininin ebeveynlere hitaben yaptığı ciddi tavsiyelerin nedeni de budur. Bu hususta gerektiği şekliyle ihtiyat ve dikkat edilmezse şayet, telafi edilemez sorun ve sıkıntılar ortaya çıkacaktır. Bunun tek kaynağı ise, özellikle doğum sonrasında ve çocukluk döneminde aile içi eğitim ilkelerini önemsememektir. Çünkü eğitimin şekil, yöntem ve içeriği ile ilgili yanlışın her türü, direkt olarak çocuk üzerinde etkisini gösterecek ve çocukta değiştirilmesi imkânsız veya çok zor olan bir biçim alacaktır.

Aile bedensel, ruhsal, duygusal ve zihinsel alanda çocuğa olgunluk, erginlik kazandırabilir ve yine aile, eğitim hususundaki duyarsızlığı veya yanlış eğitim tarzı seçmesi sonucunda gelecek nesillerin de bozulmasına neden olabilir. Ço-

cuğun maddî ve manevî güçlerinin gelişmesi ve olgunlaşması bağlamında ailenin rolü görmezden gelinemez.

Aile ve Kültür

Açıklandığı üzere, sağlıklı aile faktörü olmaksızın, birey ve toplumun amaçlı, ilkel ve yüce hayat tarzına ulaşması imkânsızdır. Öte yandan da kutsal aile ocağı; kültür, medeniyet, edep ve geleneklerin aktarım köprüsüdür. O hâlde medeniyetin ve kültürün beka ve devamı için ondan başka bir yol yoktur. Beşerî toplumların ana çekirdeğini ve altyapısını oluşturan aile kurumudur. Ailede oluşabilecek en küçük bir sapma ile kültürel ve sosyal düzgünlükler toplumun yapısını tahrip edecektir.

Yakın geçmişimizin sosyal bilimler teorisyenleri, ailenin ortadan kaldırılmasını amaçlayan görüşler ileri sürmüşlerdir. Bu düşüncenin savunucularına göre, çocuklar resmi kurumlarda veya yatılı okullarda toplanmalı ve orada eğitilmelidirler. İlginçtir ki bu teori bazı toplumlarda açık bir şekilde dile getirilmiş, bunun hayata geçirilmesini sağlayan bazı yasalar yürürlüğe konmuş ve herkes de bu yasalara uymak zorunda bırakılmıştı. Ancak çok geçmeden herkes, bu yasaların acı sonuçlarıyla karşılaşmıştı.

Günümüz dünyası, ailenin ortadan kaldırılmasının çok tehlikeli olduğu, birey ve toplumun yaşamında birçok olumsuzluklar ve bozukluklar çıkardığı sonucuna varmıştır.

İslâm ve Aile

Kutsal ve ilahi bir din olan İslâm dini, aileyi özel olarak önemsemiş, insanların aile kurmada ciddi olmalarını ivedilikle istemiş ve bunun gerçekleşmesi için de insanları teşvik etmiştir. Yani İslâm dini, bu sıcak yuvanın kurulmasını, önemli ve vazgeçilemez bir ihtiyaç ve yüce Allah katında

sevilen bir girişim olarak görmüş ve bu kurumun emniyet, olgunluk ve yetkinlik kazanması için çok farklı ve pratik programlar öngörmüştür.

İslâm dini, birey ve fertler arasındaki ilişkilerde kayıt ve şart gözetilmeyen "açık aile" yapısını benimsememektedir. Çünkü bu ilişki sonucunda, aile bireylerinin olumlu veya olumsuz özellikleri diğer aile bireylerine intikal edecektir. Aynı zamanda İslâm dini, kapalı aile yapısına da karşıdır. İslâm dini, feyzin asıl kaynağı olan yüce Allah'a dayandığından ve yüce Allah da tümüyle insanın varlıksal boyutlarına hikmet uyarınca nazar ettiğiinden dolayı, aileye olgunluk ve erginlik kazandıracak bütüncül ve mükemmel bir program sunmuştur. Aileler, ancak bu semavî programa bağlı kalmakla aile alanındaki beşerî yasaların olumsuz yönlerinden korunabilecek, ailenin yücelik ve yetkinlik yönündeki hareketini sekteye uğratacak olası tehdit ve afetleri engelleyebilecektir.

3. *Hutbe*:

AİLE; TOPLUMUN TEMEL KURUMU

Aile, öncelikle kadın ve erkeğin meşru evlilikleri sonucu birbirlerine yakınlaşmalarından oluşur ve sonra da çocuk sahibi olmakla genişler ve daha sonra da amca, hala, dayı, teyze, torun ve neticelerle büyük bir aile müessesesi kurulur.

Tunus gibi bazı ülkelerde farklı bir aile düzeni de görülmektedir. Bu aileler eşlerden, çocuklardan, akrabalarından ve hatta komşulardan oluşan bir aile şeklindedir. Bu aileler, küçük bir alanda toplu olarak yaşarlar. Buna göre ailenin kurucu öğeleri, kadın ve erkek olup şer'î veya örfî anlaşmalar doğrultusunda ortak hayata başlar. Bu birliktelik, çocukların dünyaya gelmesiyle daha renklenecek ve sağlamlaşacak, böylece aile de hareket ve hayatını sürdürecektir.

Aile Kurmanın Amaç ve İşlevleri

Evlilik alanında karşılaşılan en önemli sorulardan biri, aile teşkilinin amaç veya amaçlarının neler olduğudur. Bu temel sorunun cevabı, marifet kazanmaya zemin oluşturma gibi aile teşkilî hususunda da insanı yönlendirecek ve teşvik edecektir. Konu ile ilgili olarak ayet ve hadislerde yapılan araştırmalar sonucu elde edilen iki temel amaç şöyle özetlenebilir:

1- Cinsel garizanın kontrolü. Bu konu, ilerde geniş olarak açıklanacaktır.

2- Şaşkınlıktan, derbederlikten ve yalnızlıktan kurtuluş.

Aile kurup ortak hayata başlamakla, kadın ile erkek arasında samimiyet ve gönül birliği oluşacaktır. Bu sayede kadın ve erkek, birbirinin yar ve yardımcısı, dert ortağı ve sırlarına mahrem olacaktır. Gerçekte kalıcı bir sevgi bağı kurmakla, kadın ve erkeğin kalbine huzur ve erinç tohumu ekilecek, bu da güven ve mutluluk olarak aile ortamına yansıyacaktır. Bu doğrultuda Kur'ân-ı Kerim, evliliği ilahi ayet ve nişanelerden saymakla, bu kutsal kurumun iki önemli işlevine şöyle dikkat çekmiştir.

– Evlenme ve aile kurma ile huzur ve gönül rahatlığı oluşur.

– Bu kutsal ve semavi birliktelik sayesinde sevgi ve merhamet bağı oluşur. Böylece kadın ve erkek mutluluklarını da, acılarını da paylaşırlar. Gerçekte uygun, makul ve dinî öğretilere kurulu bir evlilikte, çiftleri ancak ölüm ayırır. Yüce Allah'ın kelamı, bu iki işlevi çok güzel olarak şöyle betimlemiştir:

Kaynaşmanız için size kendi (cinsi)nizden eşler yaratıp aranızda sevgi ve merhamet peyda etmesi de O'nun (varlığının) delillerindendir.¹

Kadın ve Erkeğin Mahiyetinin Aynı Oluşu

Bazıları, kadın ve erkeğin farklı mahiyette olduğunu iddia etmiş ve bunu da dine dayandırmışlardır. Bu ayet üzerinde dikkatlice düşünülecek olsa, bu iddianın yanlış olduğu ortaya çıkacaktır. Ayet, kadın ve erkeğin ilahi ruhtan yaratılmış olduklarından dolayı aynı kimlik ve mahiyete sahip olduklarını kanıtlamaktadır. Bu da demektir ki, hüviyet ve cevher bakımından kadın ile erkek eşittir.

Kadın ile erkek arasında farklılık olarak ortaya çıkan şey, onların her birinin bedensel ve ruhsal yapısıyla ilgilidir ve bunun da kendine özgü neden ve gerekçeleri vardır.

1- Rûm, 21

Kadın ile erkeğin bedensel ve ruhsal yapı farklılığı, onların hukuk farklılığını gerektirir. Ancak bu hukuk farklılığı, onların haklarının eşitliğine aykırı değildir. Yani haklarda farklılık, hakların eşitliği ile çelişmez. Ailevi ve sosyal ilişkiler alanında, ev ve ailenin bazı sorumlulukları, erkek tarafından yerine getirilemeyeceğinden dolayı kadına verilmiştir ve bazı sorumluluklar da, kadınların bedensel ve ruhsal yapılarına uygunsuzluğundan, kadının tabiat ve garizasıyla çeliştiğinden dolayı erkeğe bırakılmıştır.

Bu farklılıklar, kadın ile erkek arasında mahiyet ve cevher farkı olduğunu göstermez. İnsanların aynı nefsten yaratıldığını ve takva, olgunluk, erginlik kazanmada kadın ve erkeğin eşit olduğunu buyuran bir ayet şöyledir:

Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan ve ondan da eşini yaratan ve ikisinden birçok erkekler ve kadınlar üretip yayan Rabbinizden sakının.¹

Dine Bağlılıkla Cinsel İçgüdünün Kontrolü

Hikmet sahibi yüce Allah hikmeti uyarınca, varlıkların bağrında bir takım içgüdüler yaratmıştır. Bu meyanda insan da ihtiyar sahibi varlık olarak, yüce Allah'ın kendinde yaratılmış olduğu içgüdülerden faydalanır. Dinî yasa ve öğretiler, insanın içgüdülerinden yararlanması bağlamında gerekli dengeyi sağlayarak insanın ifrat ve tefrit tehlikesine düşmesini önler. Gerçekte bu öğretiler, bir yandan cinsel eğilim gibi içgüdülerini yasaklamamış ve öte yandan da ölçüsüz olarak tatminini kabul etmemiştir. Dinin cinsellik eğilimine bakışı, tamamen doğal ve meşru ölçülerle, öngörölmüş programlarla doyurulabilecek bir yaklaşımdır.

1- Nisâ, 1

Esefle belirtmek gerekir ki, cinselliğin tatmini alanında vahiy çizgisinin dışına çıkmak, ancak ifrat veya tefrit sonucunu doğuracaktır. İfrat veya tefrit ise, birey ve toplum için bedensel, ruhsal ve psikolojik açıdan yıkıcı etkiler bırakacaktır. Bu nedendir ki evlenmeyen insanlar, genellikle ruhî ve cismî sorunlar yaşar ve bu sorunlar zamanla sosyal boyut kazanır.

Dinin, evlenmeyen kimseler hakkında gösterdiği özel duyarlılığın bir nedeni de sözü edilen sorunlardır. İçerik kapalılık, çöküntü, depresyon, ruhsal taşkınlık ve asabılık... evlilikten sakınmanın yıkıcı sonuçlarındandır. Bir de bunlara uhrevî sonuçların ekleneceği unutulmamalıdır. Günah bataklığına saplanma ve buna bağlı olarak da cehennem ateşine düşme, cinsel içgüdüünün kötüye kullanılmasının en kötü sonuçlarındandır.

Belirtildiği üzere, evlenmenin ve aile kurmanın önemli getiri ve faydalarından biri, ahlâkî rezilliklerden ve cinsel sapkınlıklardan korunmaktır. Bu sonuçlar, birey ve toplumun sorunlarını teşhis ve öngörü alanında hadislerimizin derinlik ve ileri görüşlülüğünü yansıtır. Yüce Allah Resulü (s.a.a) bu hususta şöyle buyurmuştur:

Evlenen bir kimse, şüphesiz ki dininin yarısını kazanmış olur; öyleyse kalan yarısı hakkında Allah'tan sakınsın.¹

Yüce Peygamberimizin (s.a.a) bir diğer buyruğu şöyledir:

Cehennem ehlinin çoğu bekârlardır.²

Yine rahmet Peygamberi (s.a.a), evliliğin yüce Allah katındaki değerini şöyle açıklamaktadır:

İslâm'da hiçbir bina kurulmamıştır ki yüce Allah katında evlilikten daha sevimli olsun.³

1- Emali-i Tusî, s: 518

2- Men La Yahzuru'l-Fakih, c: 3, s: 384

3- Men La Yahzuru'l-Fakih, c: 3, s: 383

Din önderleri bir başka açıdan şöyle buyurmuşlardır:

Evlenen kimseye, şüphesiz ki mutluluğun yarısı verilmiş olur.¹

İnsanın gençlik çağında evlenmesi ve böylece kendisini şeytanın tuzaklarından koruması, şeytana çok ağır ve üzücü gelir. Bu husustaki bir hadis şöyle buyurmaktadır:

Hiçbir genç yoktur ki gençliğinin başlangıcında evlensin de şeytan, "Vay olsun ona, vay olsun ona! Dini- nin üçte ikisini benden korudu!" diyerek inlemesin. Ar- tık bu kul, (dininin) kalan üçte biri hakkında Allah'tan sakınsın.²

Konu hakkındaki hadislerden elde edilen sonuç şudur: İslâm dini hem bu içgüdünün bastırılmasına ve hem de kayıtsız ve şartsız olarak salıverilmesine karşıdır. İslâm dini, bu güdüye yön verme ve kontrol etme konusunda kayıtsız kalmamış ve hatta doğru şekilde tatmin edilmesi için hükümler koymuştur. İnsan bu ilahi hükümlere uymakla, iffet ve namus düşkünlüğü gibi erdemler kazanabilecek ve bunların yardımıyla da kendi- sini, çok ciddi bir takım tehlikelerden koruyacaktır.

Yönetim Alanındaki Sapmalar ve Aile Kurumlarının Yıkımı

İlahi yasalar yerine kusurlu beşerî yasalara uyulması, gelişmiş toplumlarda nice sorunların ortaya çıkmasına ne- den olmuştur. Astronomik rakamlarla ifade edilen tecavüz olayları, AİDS hastalığının sınır tanımaksızın yayılması, eşcinsel evliliklerin gittikçe artması ve yüzlerce başka türlü sapmalar, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeleri felaketin eşi- ğine getirmiş durumdadır.

1- Müstedrekü'l-Vesâil, c: 14, s: 154

2- Caferiyyat, s: 89

Cinsel sapıklık ve sapkınlıkların doğurduğu çok ciddi tehlike ve sorunlara rağmen bazı insanların bu yoldan vazgeçmemeleri ve kendilerini bu ateş girdabından kurtarma gayreti göstermemeleri gerçekten çok düşündürücüdür.

Bunun yanı sıra, cinsel sapmaları kanıtlayan baş döndürücü istatistikler de mevcuttur. Bu bağlamda asıl kınanması gerekenler, düşünce ve davranış bakımından bu çirkinlikleri ve iğrençlikleri yayanlardır. Tertemiz beşerî fıtratı, bazıları açısından dönülmesi belki de mümkün olmayan bu pisliklere bulaştıranlar kesinlikle onlar olmuştur.

Her halükârda insan, yüce Allah'a tevekkül ederek ve ciddi bir iç hesaplaşmaya koyularak ilahi ve insanî yola dönmeye gayret etmelidir.

Daha üzücü olanı ise bazı ülkelerin, bu sapıklık ve fesadın çirkinliğini görmezden gelmeleri, onları yasalarla resmileştirerek suç unsuru olmaktan çıkarmaları ve normal şeyler gibi gösterme gayretleridir.

Ülkelerin ekonomik çıkarlıkları ile insanların taşkınlıkları ve sınırsızca özgürlük istekleri, beşerî toplumların sapmasında birbirini tamamlayan etkenler olmuştur. Ancak ilahi yasalara bağlı kalmak ve ilahi özgürlükler sınırını aşmamak, insanî makam ve kerametleri korumakla birlikte, şeytanî istekler yolunu tıkayacak ve böylece de insanın izzet ve kerametinin kötüye kullanılmasına engel olacaktır.

4. *Hutbe:*

AİLE TEŞKİLİNİN AMAÇ VE İŞLEVLERİ

Üreme ve Gelişim

Aile teşkilinin amaç ve işlevlerinden bir diğeri, insan neslinin üremesi, çoğalması ve gelişmesidir. Eğer evlilik, doğal bir ihtiyaç ve yasa olarak insanda olmasaydı, insan neslinin geleceği çok ciddi tehditlerle karşılaşacak ve hatta yok olabilecekti.

Bu doğal ihtiyacı temin etmenin yolu nasıl olmalıdır? Evlenmemekle veya ilahi yasalardan kaynaklanmayan yöntemlerle bu ihtiyaç bertaraf edilebilir mi? Belki de bu soruya, "Evlenmemekle de bu ihtiyaç giderilebilir." cevabı verilecektir. Ancak bilinmelidir ki, bu ihtiyacın meşru evlilikler dışında bir yolla temin edilmesi, insan neslinin yok olmasıyla sonuçlanacaktır. Aile kurmaksızın, kadın ve erkek arasındaki özgürce ilişkiler, insan neslinin korunması ve çoğalması için hiçbir garantiye mahal bırakmayacaktır. Özgür ilişkilerle cinsel ihtiyacın temin edildiği bir toplumda kadın ve erkekler, aile kurma ve çocuk sahibi olma amacı taşımayacak ve buna rağbet göstermeyeceklerdir. Kadın ve erkek arası ilişkilerin özgürce olması gerektiğini savunan Batı toplumlarında nüfus azalması, bu iddianın canlı örneğidir.

Ehlibeyt İmamları'ndan rivayet edilen hadislerde bu iki yöne; "neslin üremesi" ve "neslin temiz olması" gerekliliğine vurgu yapılmıştır. İmam Rıza'dan (a.s) rivayet edilen bir hadis şöyledir:

Ölen ve kendinden bir nesil bırakmayan kimse, insanlar arasında hiç olmamış sanki; ölen ve kendinden bir nesil bırakan kimse ise, sanki hiç ölmemiştir.

Konu hakkında rivayet edilen bir başka hadis şöyledir:

Kendi neslinizi hangi rahimde kıldığınıza bakın!

Bu hadislere dikkat edilecek olsa, şu sonuç ortaya çıkacaktır: Neslin üremesi ve çoğalması, her ne kadar özgür cinsel ilişkiler yoluyla mümkün ise de din bunu, gayri meşru ve sağlıklı olarak nitelemiş ve bunu yasaklamakla, insan neslinin bu şekilde üremesine ve çoğalmasına izin vermemiştir. İslâm dini, gayri meşru evliliklerden ve özgür cinsel ilişkilerden kaynaklanan toplumdaki ruhsal, duygusal ve hatta bedensel düzgünsüzlükleri göz önünde bulundurmamakla, konu hakkındaki çok yönlü ve mükemmel yaklaşımını ortaya koymuştur. İslâm dini, insan neslinde ve beşerî toplumlarda suç, sapma ve kargaşa zemini oluşmasını istememektedir. Bu açıdan dinî yasalar ve öğretiler, sağlıklı bir evliliğin gerçekleşmesi, sağlıklı ve temiz bir neslin şekillenmesi için gerekli bütün ihtiyat ve tedbirleri, tamamen uygulanabilir bir surette açıklamıştır.

İnsanın Yetkinliği

Evlenmenin ve aile teşkil etmenin bir diğer amaç ve işlevi, insanın tekâmül ve yetkinliğidir. Kuşkusuz ki bütün ekoller uyarınca, insan olgunluk kabul eden bir varlıktır. Açıktır ki insan, istenen olgunluğa ulaşmak için yetenek ve kabiliyetlerinin tümünü belirli programlar çerçevesinde kullanmalıdır. İnsan, ancak bu yetenek ve kabiliyetlerinin filizlenmesi ile yetkinliğin tadını algılayabilecektir.

İnsanın yetenek ve kabiliyetlerinin bir kısmı, insanın içgüdülerinin ve duygusal donanımlarının eğitilmesinde kılınmıştır. Sağlıklı evlilik ve aile teşkili sayesinde içgüdüler ve duygusal donanımlar, insana gerekli huzuru verecek, cinsel

ve duygusal ihtiyaçlarını temin edecek ve böylece de batini dengesinin şekillenme zeminini oluşturacaktır. Bu nedenle eşlerin nefsanî ve ruhanî yetkinliklere ulaşmayı önemsemesi, onları günahın tehlike ve sapmalarından korumakla kalmayacak, mevcut engelleri de ortadan kaldıracak amaca ulaşma hareket ve seyrini hızlandıracaktır.

Huzur ve Sükûnet

Evliliğin bir diğer amaç ve işlevi, eşlerin huzur ve yatışmaya kavuşmalarıdır. şüphesiz ki bu, insanın zarurî ihtiyaçlarından ve bundan yoksun olan insan, ajitasyon ve depresyon yaşayacak ve sonuç olarak da taşkınlığa duğar olacaktır. Kargaşa ve kaos dolu günümüz dünyası, insanı, gaflet yolunda amaçsızca ilerleyen koşuculara dönüştürmüştür. Ruhunda dinmek bilmeyen fırtınalar kopan genç insan, evlilik sayesinde huzur ve dinginlik sahiline ulaşabilecektir. Evliliğin ürünü olan sknet ve yatışma yardımıyla eşler, hayatın tehlikeleri, çekişmeleri ve acı olayları karşısında birbirlerine düşünsel ve ruhsal anlamda destek olacak ve böylece de sorunları ortadan kaldıracaklardır. Yüce Allah, evliliği ilahi ayetlerden biri olarak tanıtımış ve şöyle buyurmuştur:

Ve delillerindendir ki sizin cinsinizden eşler yaratmıştır size, onlarla huzur bulup durulasınız diye.¹

Buna göre sağlıklı ve ilahi buyruklara uygun bir evlilik, eşlerin huzur ve dinginlik bulmasının önemli etkenidir. Aynı zamanda bu huzur, eşlerin mutluluk yolunda attıkları adımları sağlamlaştırır ve sarsılmaz kılar. Rahmet Peygamberi (s.a.a) bu hususta şöyle buyurmuştur:

Evlenen kimse, mutluluğunun yarısına ulaşmış olur.

1- Rûm, 21

Eşler Arasında Samimi Sevgi Bağı

Evlenmenin amaç ve işlevlerinden biri de eşler arasında samimi sevgi teşkilidir. Bu kutsal ilişki sayesinde eşler arasında birlik, birliktelik ve kopmaz bir ilişki oluşacaktır. Hayatın sorunları ve sıkıntıları, eşler arasındaki bağlılığın ürünü olan samimi ve katışıksız sevgiye zarar veremeyecek, ortak hayatlarını tehdit edemeyecektir.

Eşler arasındaki muhabbet ve sevgi, öyle geliştirilebilir ve büyütülebilir ki, Kur'ân-ı Kerim'in tabiriyle, eşler birbirlerinin giysisi olacak bir konum kazanırlar:

Onlar sizin için birer elbise, siz de onlar için birer elbisesiniz.¹

Eşler, sadece ve sadece evliliğin ürünü olan sevgi ve şefkatin ortaya çıkmasıyla, birbirlerini olası kusur ve tehlikelerden koruyacak, birbirlerini güzel bir görüntü ile göstereceklerdir. Bu samimi sevginin şekillenmesiyle, gerçekte ailenin acılarını, mutluluklarını ve sırlarını koruma kadın ve erkek arasında ortak bir anlam kazanacak ve eşlerin her biri, gerçek anlamıyla karşı tarafın ortağı olacaktır.

İlahi Sorumlulukların İfası

İlahi sorumlulukları yerine getirmek, evliliğin bir başka işlevidir. Evlenerek ilahi kanunlara uymayı tasarlayanlar, gerçekte yüce Allah tarafından kendilerine verilen görev ve sorumlulukları uygulama amacı gütmektedirler. Bu girişim, yüce Allah katında iki açıdan yüce ve değerlidir: Evlenmek, bir yandan ilahi kanunların icrasının ve eşlerin yüce Allah ile ilişkisinin her şeyden daha önemli ve öncelikli olduğunu gösterirken, öte yandan da kadın ve erkeğin günaha bulaş-

1- Bakara, 187

maksızın ve doğru yoldan sapmaksızın geleceğe yönelişlerini ifade eder.

İlahi sorumlulukları ifa etmek amacıyla gerçekleşen ve temeli iman olan bir evlilik elbette ki kalıcıdır. Allah'a imanın başrol oynadığı bir evlilik, eşler arasında birçok fedakârlık, özveri ve samimiyeti beraberinde getirecektir. Böylece de hayat, ilahi renk ve anlam kazanacaktır. Böylesi bir evlilikte eşler, Allah'ın adıyla, hak ve hakikat aşkıyla hayatı yorumlayacaklardır. Bu bakış tarzı, hem ailede ve hem de toplumda tevhidî düzenin kurulmasına neden olacak ve bu düzenle yönetilen toplumun en önemli kazançlarından birini "eşsiz ve benzersiz huzur" oluşturacaktır.

5. *Hutbe:*

EVLİLİK; SAĞLAM BİR ANLAŞMA

İslâm dini açısından evlilik, kolaylıkla feshedilemez sağlam bir bağ ve anlaşmadır. İslâm dininin evlilik öncesindeki tavsiye ve buyrukları, hayatı birleştirmeye layık ve bu hayatı sürdürecektik özelliklere sahip kişilerin eş olarak seçilmesi hususunda gerekli dikkatin gösterilmesini gerektirir. Bundan dolayı din, ortak hayatın şekillenmesine önem verdiği kadar, bu hayatın devam ve bekasına da önem vermiş ve bunu sağlamak için bir takım kurallar belirlemiştir. Eşlerin bu kurallara bağlı kalması durumunda aile, zorlu hayat yolunu daha olgun ve sağlam adımlarla kat edecektir.

Kadın ve erkek arasındaki sorunlar, denge ve huzur bağlamında gelecek ümidini tüketecek bir boyut alırsa, öncelikle din bu hastalığın tedavisi için bir takım aşamalar sunmuş ve sorunun giderilememesi durumunda, ayrılık ve boşanmayı son çözüm olarak gündeme almıştır.

Yüce İslâm dini, evlilik hayatının bütün boyutlarına gereken önemi vermiştir. Kadın ve erkek, dinin öngördüğü yasalar ve öğretiler sayesinde mutlu ve huzurlu bir hayat sürebilirler. Bu husus, gelecek konularda daha iyi anlaşılacaktır.

Üzülerek belirtmek gerekir ki Müslüman ailelerde görülen anlaşmazlık ve boşanmaların çoğu, asla İslâm inancıyla alakalı değildir. Gerçekte bu sorunların dine ve dinî yasalara yamanması, dine de haksızlıktır. Sözü edilen sorunların kö-

keni incelendiğinde, bunların dinî yasa ve öğretilere itinasızlıktan kaynaklandığı görülecektir. İlahi buyruk ve yasaların hiçbirisiyle uyuşmayan ve hatta ilahi kanunlara aykırı olan davranışlar, kişilerin İslâmî vasfına isnat edilmemelidir. Aile ortamındaki anlaşmazlıkların, uyumsuzlukların ve ayrılıkların çoğu, kutsal dinin sunmuş olduğu hayat yasalarının uygulanmamasından veya eksik uygulanmasından doğar.

İslâm'da evlilik ve aile teşkili konusuna başlamadan önce, dünyada mevcut olan evlilik türlerinin bazılarına değineceğiz. İnsanlık tarihi, geçmişten bugüne farklı toplum ve çevrelerde farklı evlilik türleriyle tanışmıştır. Bunların birçoğu, farklı kavim ve kabileler arasında evlenme yolu ve yöntemi olarak gerçekleşmiş, zamanla da günümüz toplumlarına kadar yayılmıştır. Bu evlilik türlerinin çoğu, bir hayli sorunlar doğurmuştur. Bahsi geçen evliliklerin bazıları mantıkî, aklî ve şer'î açıdan tevil edilemez ve savunulamaz durumdadır.

1- Grup Evliliği¹

Rolfison tarafından "grup eşlilik" veya "ortak evlilik" olarak adlandırılan bu evlilikte, bir grup erkek bir grup kadınla aynı zamanda evlenir; bu grup içindeki erkeklerin her biri kadınların kocasıdır ve grup dâhilindeki kadınların her biri de erkeklerin karısıdır.

Bu evlilik türü Avustralya'da, Brezilya'da, Doğu Sibirya'da ve Kızılderili bazı kabileler arasında mevcut olmuştur. Grup evliliğinin mevcut olduğu toplumlarda görülmektedir ki kabilenin fertleri, bütün erkeklere "baba" olarak ve kadınlara da "anne" olarak hitap ederler.

Bugün bu evlilik türünün, dünyanın farklı yerlerinde az çok görülmekle birlikte, geçmiş kabilelerin yaşamının özel bir

1- Aile ve Akrabalık Düzeni, Dr. Muhammed Sadık Ferid, 1. baskı 1383

dönemine ait olduğu düşünülmektedir. Bu evliliğin, bazı düşünürler tarafından çok ciddi olarak eleştirildiğini de hemen belirtmeliyim.

2- Ruhlarla Evlilik

Bu evlilik türü şöyle gerçekleşirmiş: Evlenmeden ölen veya evliliğinden çocuk sahibi olmadan ölen erkeğin yakınlarından bir erkek, bir başka kadınla veya ölen erkeğin karısıyla evlenirdi ve bu evlilikten dünyaya gelen çocuklar, ölen erkeği asıl babaları olarak bilirlerdi. Bu, "ruhlarla evlilik" veya "ödünç evlilik" olarak adlandırılmaktadır.

Rolf Puddington, Nuer yerlileri arasındaki bu gelenek hakkında şöyle yazar: "Gerek evli ve gerekse bekâr bir erkeğin erkek çocukları olmadan ölmesi durumunda, onun erkek akrabalarından biri, ölmüş olan kişinin eşiyle evlenirdi. Bu ilişkiden dünyaya gelen erkek çocuklar, ölen kişinin oğulları olarak kabul edilirler, örf ve geleneklere uygun olarak, ölen kişinin terekesini miras olarak alırlardı."

Bu gelenek sadece Nuerler arasında değil, Transuval ve Dahrami gibi Afrika'nın ücra bölgelerinde de yaygın bir gelenek olmuştur.

3- Eş Satın Alma Yoluyla Evlilik

İktidar ve egemenliğin erkeklerde olduğu ataerkil toplumlarda bazıları, eş satın almak suretiyle evlenirlerdi. Eski Yunan'da "Humar" döneminde bu kadınlar, "inek getiriciler" olarak anılmış.²

1- Aile ve Akrabalık Düzeni, Dr. Muhammed Sadık Ferid, 1. baskı 1383

2- Aile ve Akrabalık Düzeni, Dr. Muhammed Sadık Ferid, s: 118, 1. baskı 1383

Bu tür evlilik, Kuzey Amerika'da yaşayan kavimler arasında en onurlu evlilik türü sayılmaktaydı. Hindistan kavimleri arasında, Avrupa ve Alman halkı arasında eş satın almak, en temel evlilik şekli olarak kabul edilirdi.

4- Yağma Yoluyla Evlilik

Çalmak, yağma etmek ve esir almak yoluyla evlilik, savaş zamanlarında gerçekleştirmiş, ancak barış döneminde de bir gelenek olarak devam ettirilmiştir. İnsanların kabile düzeni şeklinde yaşadığı dönemde herkes, başka bir kabilede bir kadın çalabilir ve onunla evlenebilirdi. Sparitan gibi kabilelerde evlilik, çalmak anlamında yorumlanmıştır.¹

Bu durum, bazı kabileler arasında göstermelik bir kovalamaca şeklinde gelenekleşmiştir. Şöyle ki damat, at üzerinde gelini kovalar ve yakaladıktan sonra da ortak hayat başlamış olur.

5- Değiş Tokuş Yoluyla Evlilik

Evliliğin bu türünde taraflardan her biri, diğerine cinsî, iktisadî ve ictimai anlamda ödeme yapar ve bazen de bu evlilik, kız ve erkek kardeşin değişimi suretinde gerçekleşirdi. Dünyanın farklı yerlerinde bu evlilik görülmektedir ve hatta bazı kabileler arasında bu evliliğin özel bir önemi vardır. Bu evlilikte kadın, evlilik sonrasında kocası için üretim ve verim açısından çok önemli bir rol oynardı. Kadının evlenmek suretiyle baba evinden ayrılması da genellikle bir kayıp olarak algılanır ve bu kaybın telafisi için "süt parası" veya "damada hizmet hakkı" olarak kadının ailesine ödeme yapılırdı.

1- Aile ve Akrabalık Düzeni, Dr. Muhammed Sadık Ferid, s: 120, 1. baskı 1383

6- Kan Dökülmesini Engellemek İçin Yapılan Evlilik

Aşiret ve göçebe kabileler arasında çıkan savaşta birinin öldürülmesi durumunda, her iki kabileden bir kişi diğeriyle evlendirilir ve böylece savaş noktalanmış ve barış sağlanmış olurdu. Genellikle de katilin ailesinden bir kız maktul ailesinden bir erkekle evlendirilirdi. Bu gruplar açısından evliliğin en temel özelliği iki kabileyi birbirine bağlamasıdır. Çoğu topluluklarda sülale ve nesiller arasında bu bağlılığı oluşturmak kadınların sorumluluklarındandı.

Gerçekte kadın, sosyal bağdaştırıcılık rolü üstlenip sosyal ilişkileri korur, kabileler arasında kan dökülmesine engel olurdu. Her hangi kabileye mensup olan bir kişi öldürüldüğünde maktulun kabilesine kan bedeli olarak bir kadın verilirdi.

7- Örfî Evlilik

Hiçbir töre ve gelenek gözetilmeden kadın ve erkek arasında gerçekleşen çürük ve temelsiz evliliklerden bir diğeri örfî evliliktir. Bu evlilik, sadece "yastık birlikteliği" amacıyla gerçekleşirdi ve meşruluktan yoksundu. Bu ilişkileri savunanlar, uzun bir süre birlikte olan kadın ve erkek arasındaki örfî ilişkinin, tarafların birbirlerini daha iyi tanımalarına ve daimî evlilikle noktalanacağına inanırlar. Bugün Kuzey Amerika'da ve Avrupada bu ilişkinin -uzun bir süre ve sadece örfî evlilik yoluyla birlikte yaşamının- birçok örnekleri görülmektedir.

8- Özel Evlilik

İki tarafın rıza ve isteği üzere kurulur ve bunda dinî ve örfî ölçüler gözetilmez. Evliliğin bu türü, örfî evliliklere daha çok benzemektedir. Bu evlilik, akde dayalı olmadığından dolayı çürük, temelsiz ve kısa sürelidir. Üzülerek belirtmek

gerekir ki bu evlilik türü, gelişmiş toplumların çoğunda yaygındır ve hiçbir kayıta, şarta bağlı olmayışından dolayı da o toplumlarda büyük bir taraftar kitlesine sahiptir.

9- Deney Evlilik

Bu evlilik türü, daha çok ilkel toplumlarda daha fazla çocuk doğurmak ve ekonomik alanda üretim gücünü artırmak amacıyla gerçekleşmiştir. Bugün ise mahiyet değiştirerek eş seçiminde deneme ve cinsel istekleri tatmin aracına dönüşmüştür. Eşlerin bu evlilikte aile sorumluluklarını üstlenme zorunda olmayışları, bu evliliğin yaygınlaşma nedenlerinden biridir.

10- Arkadaşlık Evliliği

Törensiz ve ağır masraflar altına girmeksizin yapılan bu evlilik türü, çocuğun dünyaya gelmesiyle birlikte meşru kabul edilir. Bu evlilik, her ne kadar diğer evlilik türlerine oranla daha kalıcı bir nitelikte olsa da, din ve erdem temelleri üzerine kurulu olmadığından dolayı birçok sorunlarla karşı karşıyadır.

Dinî Öğretiler; Evliliklerin Sağlam Dayanağı

Her ne kadar farklı kabile ve toplumlarda gerçekleşen evliliklere saygı gösterilmesi gerekiyor ise de, başarılı bir evliliğin kaçınılmaz mukaddimelerini önemsememek, ortak hayatın devamında bir hayli sorunlar çıkaracaktır.

Buna göre bir şekilde evliliği, farklı alanlarda ailenin ve toplumun sağlamlık etkeni olarak gören ekoller, insanbilim dayanaklarına daha çok ilgi göstermelidir. İnsanı tanıma alanındaki en güzel ve en yetkin öğretiler, kesinlikle dinî öğretilerdir.

Her ne kadar düşmanların komplo ve desiseleri el ele vererek, din eğilimi ve din eksensilik yerine dinden kaçışı ve

dinle savaşı tetiklemiş ise de, yadsınamaz gerçek şudur: Dinî öğretilerin tanınması ve anlaşılması durumunda, ilahi buyrukların icrası ve din sevgisi, beşerî toplumları kapsamına alacak ve insan hayatının her boyutuna yayılacaktır.

6. *Hutbe:*

AİLE TÜRLERİ

Dünyanın farklı noktalarında, farklı şekillerde görülen aile, en önemli sosyal birimden ibarettir. Bu küçük birim, sahip olduğu büyük ve köklü etkisiyle, tarih boyunca toplumların yeniden yapılanmasında ve şekillenmesinde önemli görev üstlenmiştir.

Aileler ve onlardan şekillenen toplumlar üzerinde derinlemesine düşünüldüğünde, onlar arasında bir takım farklılıklar ve benzerlikler olduğu görülecektir. Bu farklılıkların kökeni, aile düzeninin kabul etmiş olduğu inançlar, düşünceler ve kaynaklardır. Bundan dolayı bu etkenlerin tümüne eğilmek, çok geniş bir zaman gerektirecektir. Ancak genel olarak ailelerin iki kısım olduğu söylenebilir:

– Bazı aileler vardır ki onların işlevlerinde din ve dinî değerler ön plandadır ve bu ailelerin düzeninde dinin önemli bir katkısı vardır.

– Bazı aileler de vardır ki, onların düzeninde dinin ve dinî yasaların hiçbir payı yoktur. Bu ailelerin düzeni, belli siyasi ve sosyal ideolojilerden oluşmuş, ırkçılığın özel ve modern örneklerinden etkilenmiştir. Dinî aile modelini sunmadan önce, beşerî toplumlardaki aile türlerini açıklayacak ve analiz edeceğiz.

1- Ataerkil Aile

Bazı insan bilimcilerine göre, babanın kimliği evlilik sonrasında ortaya çıkmış ve bu da erkeklerin kadınlar üzerinde

egemenlik kurmasına neden olmuştur. Böylece ağır ve asıl faaliyetler erkekler tarafından yürütölmüş ve kadınlar ise, konum değışikliğı ile olumsuz yönde köklü değışimlerle karşılaşmışlardır. Bu değışimler öyle bir seviyede olmuştur ki, üretim yönündeki çalışmalardan ve geçim temininde katılımcı olmaktan uzaklaştırılmış, sadece önemsiz işler kadınlara bırakılmıştır.

Bu bakış tarzının olumsuz sonuçlarından biri, kadının değer kaybetmesine, cariye ve köle konumuna indirgenmesine neden olmuştur. Böylece kadınlara köle gözüyle bakılmış ve kadınlar da diğer mallar gibi erkeklerin mülkiyet dairesi dâhilinde yer almış, alınıp satılabilir bir varlık olarak görölmüştür.

Tarihî bulgular uyarınca ataerkil aile, barbarlık döneminin sonlarına doğru ortaya çıkmıştır. Bu aile türü babadan, anneden, evlatlardan, torunlardan ve bazı akrabalardan oluşur. Bu ailelerde evlatlar babaya isnat edilir ve de mallar, ayrıcalıklar, haklar, siyasi sorumluluklar, dinî görevler, ekonomik yükümlölükler... babadan oğula geçer. Bu aile türüne, akrabalık bağlarına dayalı olduğundan dolayı "kan birliğı ailesi" de denmiştir.

2- Anaerkil Aile

Ailelerin tarih seyrindeki değışimine kısaca bakıldığında anlaşılan şudur: İlkel ortak toplumlarda her şey herkese aitti ve annelerle evlatlar arasındaki ilişki de anlaşılır türden idi. Bundan dolayı da kadınlar ve anneler iktidar ve otorite bakımından iyi bir konumdaydı. Bu nedenle bir grup erkeğın bir grup kadını eş olarak seçtiğı grup evliliğinde baba olmak, artık anlamsız bir şey olarak nitelenirdi. Çünkü evlatların hiçbirinin babası belli değildi, oysaki anne bilinmekteydi ve bu da anneye özel bir konum kazandırmıştı.

Anne rolünün önem kazandığı böyle bir düzende anne, kendi çocuklarının tümünü ortak ailenin evlatları olarak görür, hepsine annelik ederdi. Annenin soyadının evlatlara verilmesi, eski Yunanlıların bir kesimi arasında gelenek idi. Eski Mısır'da da bir kralın ölmesi durumunda onun yerine bir kadının geçerdi ve bu, kadınlara ait bir hak olarak kabul edilirdi.

Bazı tarihçiler, nesebî akrabalık alanında gözetilmiş olan eski ilkelerden hareketle, akrabalıkta annenin önemli rol oynamış olduğunu savunmuşlardır. Bu açıdan bazıları, kadınların seramikçilik gibi el işleriyle iştigalini ve de tarımcılık uğraşını, anaerkil düzenin oluşumunda en önemli etkenlerden biri olarak görmüş ve bu durumun kadınlara üstün bir konum kazandırdığını ileri sürmüşlerdir.

3- Geniş Aile

Yapı itibarıyla ataerkil aile türlerinden olan bu ailenin gençleri, birbirleriyle evlenerek sebebî akrabalıklar da kurarlar. Böylece nesebî ve sebebî akrabalar mümkün olduğunca bir arada yaşarlar. Bu tür ailelerin her üyesi, ailenin diğer üyelerinin duygusal, eğitsel, ekonomik ve sosyal gereksinimlerini temin etmede açık bir payı vardır.

Geniş ailelerin geçim temeli tarımcılık ve hayvancılık üzerine kuruludur ve ailenin bütün fertleri üretim çalışmalarında ortak olup kendi emeğinin ürününden faydalanır. Hemen belirtmeliyiz ki bu ailelerde yönetim babanıdır ve bundan dolayı da ailenin erkekleri, otorite ve güçleri dolayısıyla özel bir saygıya sahiptirler.

Bu ailelerde dikkate şayan olan husus, ailenin bütün azalarının birbirlerine karşı destek ve eğitsel konumda olmalarıdır. Bu düzen ve yapıda, bu işlevin özel bir şeffaflığı vardır. Bu aile düzeninde ailenin bütün azaları, çocukların eğitiminde rol oynar. Gerçekte çocukların büyümesi, gelişmesi ve eğitimi

aile ortamında gerçekleşir. Bunun yanı sıra ailedeki yaşlılar ve çalışma gücünü kaybedenler, ailenin diğer fertleri tarafından hem desteklenir ve hem de saygı görürler.

4- Birbirine Bağlı Aile

Her iki tarafın mal ve servetlerine ortaklıkları, bu aile türünün ana eksenidir. Yani büyük ailenin bütün gayreti, ailenin topraklarını, taşınmazlarını ve servetini korumak, bölünmesine engel olmaktır. Bu konu, ailenin bütün azaları için gerekli ve kaçınılmazdır.

Bu aile, genellikle aynı nesilden gelen ve birlikte yaşayan kardeşlerden ve onların evlatlarından oluşur. Bu ailelerdeki bağlılık öyle güçlüdür ki, kardeşlerden birinin diğer aile azalarından ayrı yaşaması durumunda bile ailenin asıl azası olarak addedilir, aile servetinin ortağı olarak görülür ve gerekli durumlarda da asıl ailelerine geri dönerler.

Erkek, bu aile türünde aile biriminin başında bulunur ve ailenin yaşlı bireyleri, bir ömür tecrübesini taşıyor olmaları hasebiyle özel bir değer ve saygınlığa sahiptirler. Ailenin yaşlılarının, aile ile ilgili kararlarda önemli yeri ve konumu vardır. Bu aile türü Hindistan'da yaygındır. Ancak son dönemlerde ortaya çıkan ekonomik ve sosyal değişimlerin etkisiyle bu aile türü değer ve konum kaybına uğramış ve aile fertlerinin ayrı ve bağımsız yaşam eğilimi artış göstermiştir.

5- Çekirdek Aile

Çekirdek aile, eşlerden ve henüz evlenmemiş olan çocuklardan oluşan bir aile türüdür. Bu aile türünde önemli kararlar, karşılıklı müzakere ve danışma yoluyla alınır.

Bu aile türünde eşler, yakın veya uzak bütün akrabalarından bağımsız ve ayrı olarak yaşadıklarından ötürü akrabalık bağı şekillenmemiştir ve ailenin yaşlılarının, düşkünlerinin

ve muhtaçlarının geçim ve refahı devlet tarafından veya özel kurum ve kuruluşlar eliyle karşılanır.

İskân itibariyle baba ocaklı, ana ocaklı, yeni ocaklı... gibi veya yaşam şekil ve yöntemi itibariyle oymak, köylü, şehirli... gibi aile türleri de vardır. Bu aile türleri coğrafya, yer, ırk, dil ve kültür şartlarına uyumlu olarak şekillenmiştir.

Mukaddes İslâm dini, akıl çerçevesi dâhilinde olan aile türlerini dışlamamış ve hatta desteklemiştir; hurafelere kurulu, mantık ve akıl dışı olanlarını ise reddetmiştir.

İnsanlığın ve beşerî toplumların sosyal dejenere ve afetlerden korunabilmesi, mutlu ve huzurlu bir yaşam sürebilmesi için aileler ilahi din ve yasalara yakınlaşmalı, yakınlaştırılmalıdır. Şu da bir gerçektir ki, aileler arasında dayanışma ve bağlılığı sağlayacak en güzel ve en yetkin yasalar, mukaddes İslâm dininin buyruklarıdır. Bu buyrukların her yönüyle gözetilmesi durumunda, aileler yapı ve içerik bakımından en ideal olgunluk, gelişim, sağlık ve mutluluğa sahip olacaklardır.

7. *Hutbe:*

İSLÂM'DA AİLE TEŞKİLİ

Bir Müslüman, İslâm'ın aile ile ilgili yasalarını, buyruklarını ve görüşlerini öğrenmelidir. Bu yasalara tam anlamıyla uymak ve buyruklara bağlı kalmak, aileye ve Müslümanların toplumuna huzur ve mutluluk kazandıracaktır. İnsan gerçeğinin bütün boyutlarını göz özünde bulunduran mukaddes İslâm dini, aile yaşamıyla ilgili en küçük konuları bile öncelik ve zaruretler sırasına göre şeffaf ve uygulanabilir bir şekilde açıklamıştır. İslâm dini açısından aile teşkil etme alanındaki en önemli konu, ölçü ve kriterlerin gözetilmesidir. Bu kriterlere uygun davranmak, aileyi tehdit eden ifrat ve tefrit gibi büyük bir tehlikeyi ortadan kaldıracak veya asgariye indirecek ve daha büyük sorunların ortaya çıkmasına engel olacaktır.

Aile Teşkilinde Ölçü ve Kriterlerin Önemi

Aileyi oluşturan ana öğeler kadın ve erkek olduğuna göre, onların aile teşkili ölçülerini tanımaları birinci derecede önemlidir. Kilit noktaları gözetmek, körü körüne taklitten sakınmak ve kriterlere uygun hareket etmek, ideal ve sağlıklı bir aile teşkilinin olmazsa olmaz koşullarıdır.

Aile kurmak isteyen kadın ve erkek, yeni bir ortama girmek üzere olduklarının ve bu yeni ortamda kendileri için yeni sorumluluklar belirlendiğinin bilincinde olmalıdırlar. Bundan dolayı da bu ortamı iyice tanımalı, hem kendi ve hem de

karşı tarafın görev ve haklarının neler olduğunu öğrenmeli ve buna uygun olarak eş seçimine gitmelidir.

Bu aşamaların tümünde kıstas ve ölçütlerin varlığı kaçınılmazdır ve bu ölçülerin gözetilmesi durumunda, hayatın sonraki adımları rahatlıkla atılacaktır. Ailelerde var olan pek çok sorunlar, düzensizlikler ve düzgüszölükler, bu ölçülerin gözetilmemesinden kaynaklanır. Bu zaruretləri göz önünde bulundurarak, İslâm perspektifinde eş seçimi kriterlerini de açıklayacağız.

İslâm Dini Açısından Eş Seçiminin Ölçüleri

1- Hak ve Sorumlulukları Öğrenmek

Birbirleriyle evlenme düşüncesinde olan kadın ve erkek, evlenmekle birlikte doğal olarak birbirleri üzerinde karşılıklı haklar doğacağını, bu hakların doğru olarak taraflarca tanınması ve layığıyla yerine getirilmesi gerektiğini bilmelidirler. Tarafların her biri şunu bilmelidir ki, her görev karşısında bir hak ve her hak karşısında da bir görev doğar. Eşlerden her birinin değeri de bu görev, sorumluluk ve yükümlölükleri yerine getirmekle orantılıdır.

Bu doğrultuda her kadın ve erkek, kiminle ömür boyu sürececek bir evlilik ilişkisi kuracağına ve kutsal bir anlaşma yapacağına azami derecede dikkat etmelidir. Bu, kolaylıkla ve umursamazlıkla yanından geçilecek bir konu değildir. Eşler, bu konuyu her yanı ve boyutuyla incelemeli, tecrübeli ve ehil insanlarla danışmalı ve bunun sonrasında karar vermelidirler.

Dinî ve aklî ölçüler; evlilik öncesi konuşma, görücü olarak gitme, mihr belirleme, çeyiz hazırlama, nikâh merasimi ve gerdek gecesi... gibi her aşamada göz önünde bulundurulmalıdır. Sağlıklı bir aile kurmak isteyen insan, bu önemli ve büyük sorumluluğu deruhte etmeğe degecek ölçülerin peşin-

de olmalı; aldatıcı, göstermelik, içeriksiz ve değersiz ayrıntılardan sakınmalıdır. İnsan, düşünce ufkunu genişletecek, yaşam çerçevesini belirleyecek ve hayatın büyük sorumluluğunu göğüsleyecek kriterlere önem vermelidir. Yüz güzelliği, zenginlik ve kariyer, kalıcı ölçüler değildir ve bunlara gönül bağlamak, tarafların hayatını mahvedebilecektir.

Ne yazık ki bazıları zenginlik, güzellik, cinselliğin tatmini gibi konuları insanın her şeyi olarak tanımlamış ve insanın kemalini deri rengine, zenginlikte, lüks hayatta özetlemiştir. Oysaki ortak hayatın hakikat ve gerçeği, geçici ve sanısal dünya ölçülerinin ötesindedir.

Bu gibi konularda asıl olması gereken şey, insanın gerçek özünü tanımasıdır. Eğer insan, sanısal özden uzaklaşıp varlıksal gerçeklerini tanıyabilse, kesinlikle öz gerçeğine ulaşacak ve hayatının kalıcı değerlerine temel olacak ölçüler elde edebilecektir. Bu yüce ölçülere kurulu olan bir hayat, elbette ki kalıcı ve sarsılmaz olacak, dünyevi sorunlar tufanından da etkilenmeyecektir.

Mevlana, bir padişah ile cariyenin olayını anlatmış, çok ince noktalara değinmiş ve de padişahın makamının, saray şatafatının, altın ve gümüşün, mücevherlerin... cariyenin kalbini avlayamadığına ve padişah aşkının kemendine esir edemediğine şöyle dikkat çekmiştir:

Can kuşu kafeste atmaktaydı
Para verdi ve cariyeyi satın aldı
Tam satın almış ve efendisi olmuşken
Kazara cariyeye birden hastalandı
Birinin eşeği vardı da palanı yoktu
Palan bulunca da eşeği kurt kapmıştı
Testisi vardı, ancak su bulamamıştı
Su bulunca da testisi kırılmıştı.

Böylece padişah, cariyenin hastalığının bedeninden değil, gönlünden kaynaklandığını anlamıştı.

Onun sızlanışını gördü ki, kalbindendir

Beden güzel, amma o, kalbinin esiridir

Aşk, gönül sızlanışından bellidir

Hiçbir hastalık kalbinki gibi değildir.

2- Ölçülerde Denklik

Ölçüler alanında dikkat edilmesi gereken asıl ve hatta ölçülerin de temeli olabilecek nokta, "ölçüler arasında denklik ve benzeşme"dir. Ölçülerde denklik konusuna yeterince önem verilmemesi durumunda, aile düzeninin sağlamlığı tehdit altında olacaktır. Bundan ötürü İslâm dini, aile teşkilinin her aşamasında denklik konusuna vurgu yapmış, kadın ve erkek arasında ortak yönlerin şekillenmesinde gerekli hatırlatmalarda bulunmuş ve bunlarla birlikte tarafların bedensel ve duygusal gereksinimlerinin, kalıcı bir sevgiye bağlı olduğuna da dikkat çekmiştir.

Kur'ân-ı Kerim ve hadisler, kriterlerde benzeşme ve denklik konusuna önemle eğilmiştir. Bahsi geçen denkliklerin ehemmiyet bakımından ilk sırada olanları şöyledir:

a) İnsanlıkta denklik

Kadın ve erkek, öncelikle insanlığı alanında ortak bir görüşe sahip olmalıdırlar. Her ikisi, kadın ve erkeğin insan olduğunu, insanlıkla ve insan kerametiyle ilgili olan her şeyin kendilerini ilgilendirdiğini peşinen kabullenmelidirler. Üzülerek belirtmek gerekir ki bazı kesim veya şahıslar, erkeği insan olarak kabul ederken, kadını insan ile hayvan arası bir varlık veya erkeğin kölesi olarak görürler. Ayet ve hadisler, bu yakıştırmayı asla kabul etmemiş ve hatta bunu kadının

şahsiyet ve kerametine yapılan affedilemez bir hakaret olarak görmüştür. Kur'ân-ı Kerim bu hususta şöyle buyurmuştur:

Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan ve ondan da eşini yaratan ve ikisinden birçok erkekler ve kadınlar üretip yayan Rabbinizden sakının.¹

1- Nisâ, 1

8. *Hutbe*:

EVLİLİKTE DENKLİK KRİTERLERİNİN ÖNEMİ

İnsan, hayat ortağını seçmede olanca dikkati göstermeli ve makul ölçüler uyarınca hareket etmelidir. Gerçekte eş seçimi ile ilgili ölçüler aile teşkilinin temelini oluşturur. Bu alanda insanın hata ve yanlış, birçok ruhsal ve psikolojik sorunlara neden olmakla birlikte, uzun bir süre zihin ve düşünce atmosferini etkileyebilecek ve hatta bundan dolayı ömür boyu pişmanlık duymasına neden olabilecektir.

Denklik alandaki en önemli ve en temel kriter "insanlıkta denklik"tir. Mutlu, huzurlu olarak bir arada yaşamak isteyen kadın ve erkek, birbirlerinin insanlıklarına ve insanlık değerlerine özellikle saygı göstermeli, bu alanda ortak hareket etmelidirler. İnsanî keramet, bu ilkenin gözetilmesi sayesinde ortak hayatta gerçek konumunu bulacak ve gelişimini sürdürecektir.

b) İmanda denklik

Aile kurmak düşüncesinde olan kız ve erkek, "insanlıkta denklik" konusu dışında başka denklıklere de önem vermeli-
dirler ve bunlardan biri de "imanda denklik" konusudur.

İnsanlık eğilimi gibi yüce Allah'a eğilim de her insanın yaratılışsal ve doğal gerçeklerindendir. Bu yaratılışsal eğilime olumlu yanıt vererek yüce Allah'a iman eden kimse, bu eğilimini içinde bastıran ve Allah'a iman etmeyen kimse ile uyumlu olamaz.

İmanlı bir insanın kâfir ve inkârcı biriyle ortak yaşam kurabilmesi mümkün değildir. İman dayanağından tamamen yoksun olup Allah'a ve ahirete inanmayan biri, varlığı iman hâkimiyetinde olan biriyle nasıl evlenebilir ve sağlıklı bir aile kurabilir? Mümin ile kâfir arasında birlik ve birliktelik sağlanamaz. İslâm dini de böyle bir evliliğe razı olmamış ve bunu yasaklamıştır. Kur'ân-ı Kerim bu hususta şöyle buyurmuştur:

İman etmedikçe müşrik kadınlarla evlenmeyin. Beğenseniz bile, müşrik bir kadından, imanlı bir cariye kesinlikle daha iyidir. İman etmedikçe müşrik erkekleri de (kızlarınızla) evlendirmeyin. Beğenseniz bile, müşrik bir kişiden inanmış bir köle kesinlikle daha iyidir.¹

Bu nedenle İslâm dini, bütün âlemi madde olarak algılayan ve varlığın yaratıcısı olan Allah'a inanmayan materyalist biriyle evliliği mutlak surette yasaklamıştır. Böyle bir evlilik, tarafların hiçbirinin hayrına ve yararına olmayacaktır. Çünkü onların inanç ve düşünce farklılıkları, aralarında hiçbir ortak yön bırakmayacaktır. Ortak yaşamdaki bu uzaklık, tarafların uzlaşşı ve amaçlara doğru hareket atmosferini ortadan kaldıracaktır. Çünkü tarafların her birinin amaçları farklıdır ve onların her biri kendi amacına doğru hareket etmeye çalışacaktır.

Kısacası İslâm dini, iman denkliğinden yoksun olan tarafların evliliğine kesinlikle karşıdır. Şunu da belirtmeliyiz ki iman ile kastedilen şey, yüce Allah'a, peygamberlere ve ahirete iman etmektir. Yani İslâm dini, bir şekilde Allah'a inanan, fakat peygamberlere ve ahirete inanmayan insanlarla evliliği de doğru kabul etmemektedir. Çünkü peygamberlere ve ahirete inanmaksızın Allah'a inanmak, yapıcılık ve olgunlukla sonuçlanmayacaktır. Yani böyle bir inanca sahip

1- Bakara, 221

olan insan ile tam anlamıyla inançlı insan arasında "imanda denklik" söz konusu değildir ve onların hayatında uzlaşlı ve uyum olmayacaktır.

Müslüman İle Ehlikıtap Arasındaki Nispî Denklik

Yüce Allah'a inanan, Hz. Musa'nın (a.s) ve Hz. İsa'nın (a.s) peygamberliğini kabul eden, ahiretin varlığına iman eden ve "Ehlikıtap" olarak tanımlanan Yahudilerle Hristiyanlar hakkında birçok denklikler vardır. Bu dinlerin mensuplarıyla Müslümanlar arasında, inanç alanında birçok benzerlikler vardır. Allah'a, peygamberlere, ahirete, namaz ve oruca inanmak bunlardan bazılarıdır. Bundan dolayı yüce Allah Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyurmuştur:

Bugün size temiz ve iyi şeyler helal kılınmıştır. Kendilerine kıtap verilenlerin yiyeceği (buğday, nohut, pirinç, fasulye... gibi) size helaldir, sizin yiyeceğiniz de onlara helaldir. Mümin kadınlardan iffetli olanlar ile daha önce kendilerine kıtap verilenlerden iffetli kadınlar da size helaldir.¹

Tefsir bilginlerinin açıklamalarına binaen neshedilmiş değil, nesheden ayetlerden biri olan bu ayet, helal olan şeyleri sıralarken, kıtap ehli kadınlarla evliliğe de yer vermiştir. Bazı fakihler bu ayet-i kerimeye dayanarak, Müslüman bir erkeğin Yahudi ve Hristiyan kadınla evlenmesinin sakıncasız olduğuna hükmetmişlerdir.

Fakihlerin konu hakkındaki fetvalarının farklı olduğunu hemen belirtmeliyim. *Cevahiru'l-Kelam* kitabının yazarı, bu evliliği yasaklayan rivayetleri kerahet şeklinde yorumlamıştır. Bazı fakihler, daimi evlilikle geçici evlilik arasında fark gözeterek kıtap ehli ile daimi evliliği yasaklamış ve geçici evliliğin

1- Mâide, 5

ise caiz olduğuna hükmetmişlerdir. Bazı fakihler de, kitap ehli ile daimi evlilik hususunda ihtiyatı tavsiye etmişlerdir. Kısacası herkes, kendi taklit ettiği fakihin hükmüne göre hareket ve amel etmelidir. Ama yine de bazı fakihlerin, kitap ehli ile evlenmeyi sakıncasız görmüş oldukları da unutulmamalıdır.

c) İffet ve Namusta Denklik

Kur'ân-ı Kerim bu denklik türü hakkında, "iffet ve namusluluk" anlamına gelen "احسان" ifadesini kullanmıştır. Bu niteliğe sahip olan insan, gayri meşru ve kirli ilişkilerden sakınan, korunan kimsedir.¹

Hemen belirtmeliyim ki "احسان" kelimesi, Kur'ân-ı Kerim'-de farklı anlamlarda da kullanılmıştır ve bunlardan bazıları şöyledir:

– Eşinin hisarında bulunan evli kadınlar, ki bunlarla evlenmek yasaklanmıştır.²

– Hür kadınlar, ki bunların kader ve yazgısına müdahale etmek yasaklanmıştır.³

Dikkat edilmelidir ki Kur'ân-ı Kerim, "iffetlilik ve namusluluk" şartının sadece kadınlarla sınırlı olmadığına, erkeklerin de bu şarta sahip olması gerektiğine dikkat çekmiş ve şöyle buyurmuştur:

Kötü kadınlar kötü erkekler için, kötü erkekler ise kötü kadınlar içindir; temiz kadınlar temiz erkekler için, temiz erkekler de temiz kadınlar içindir.⁴

Temiz olmayan kadınlar veya erkekler, eşlerine huzur ve ferahlık veremezler. Temiz olan kadınların veya erkeklerin, çirkin ve iğrenç davranışlarda bulunup fesat bataklığına sap-

1- Enbiyâ, 91. Tahrim, 12. Nûr, 4 ve 23

2- Nisâ, 24

3- Nisâ, 25

4- Nûr, 26

lanan kimselerle birlikte yaşaması imkânsız veya çok zordur. Temiz ve iffetli insanlar, iffetsiz kimselerden kaçındıkları ve hatta onlara karşı nefret duydukları için asla onlarda huzur bulamayacaklardır. Bundan ötürü de bu ayet-i kerime, iffetli ve iffetsiz kimselerin evlenemeyeceklerinin nedenini, takva ve iffette denkliğin olmayışı şeklinde açıklamıştır.

Bu yüzden sağlıklı bir yaşam ve temiz bir aile kurmak isteyen kimseler, belirtilen kriterlerde denklik konusuna gereken önemi vermeli ve bunları, izlenmesi gereken asıl kriterler olarak algılamalıdır. Ayrıca bilinmelidir ki, ortak hayatın sarsılmazlığı bu ölçü ve kriterlerin önemsenmesine bağlıdır.

9. *Hutbe*:

EŞ SEÇİMİNDE ÖLÇÜLER

d) Denklikte benzeşme: Kadın ve erkeğin, aile kurmada ve seçmede dikkat etmeleri gereken çok önemli konulardan biri, tarafların ruh, duygu ve tekâmül boyutlarıyla ilgili olan ölçü ve etkenleri göz önünde bulundurmaktır. Aslında ömür boyunca kadın ve erkekle birlikte olacak ve hayatın ilerlemesiyle daha çok kendini gösterecek olan şey de, sözü edilen bu etkenler ve gereksinimlerdir. Müşterek hayatta yaş ilerledikçe eşler, huzurun ve duygusal gereksinimlerin temini için güvenirilir ve sırdaş bir hayat arkadaşına daha çok ihtiyaç duyarlar. Hayatı boyunca istediği huzuru bulamayan ve asıl ihtiyaçları öylece yanıtsız kalanlar, kesinlikle hayat ortağı seçme kriterlerine uygun davranmayan kimseler olmuştur.

Kadın ve erkek, sadece cinsel ihtiyaçların temini için evlenilemeyeceğini bilmelidirler. Çünkü geçici olan cinsellik eğilimi, zamanın akışıyla yerini ortak hayatın asıl ve temel konularına bırakacaktır. İşte bu asıl ve temel konulara dikkat edilirse, ailenin olgunluğu, doğru ve ideal hareketi için gerekli sermaye hazırlanabilecektir. Bu nedenle İslâm dini, direkt olarak hayatın temel konularıyla ilgili olan kriterlerin seçilmesini eşlere tavsiye etmiştir.

İslâm dini insanlıkta, imanda ve iffette denkliğe ciddi biçimde önem verdiği gibi, kadın ve erkek arasında benzerlik ve eşitliğe de özel olarak önem vermiştir. Eşlerin ahlâk, dav-

ranış, yaşam tarzı, düşünce ve kültür alanındaki benzerlikleri, evliliğin çok önemli ortak noktalarındandır. Bunları önemsememek, birçok sorunlara altyapı oluşturacaktır.

Evlilik öncesinde birbirlerini çok seven ve birbirleri için göz kırpmadan can vermeye hazır olduklarını haykıran niceleleri, ortak hayat alanına girdikten sonra, birbirlerine denk olmadıklarından ve hayatta ortak yönlerinin olmayışından dolayı birbirleri hakkında en küçük fedakârlıkta bile bulunmazlar.

Evliliğin gerçek boyutlarına yoğunlaşmayan ve sadece aldatıcı görüntüye kananlar, ne yazık ki sonucu ancak pişmanlık olan bir işe girerler. Kadın ve erkek arasında benzerlik ve denkliğin olmaması durumunda her an tartışma, kavga ve güvensizlik ortaya çıkabilecek ve bu koşullar altında birlikte yaşamak, her iki taraf için de işkence ve katlanılmaz olacaktır.

Hemen belirtmeliyiz ki, İslâm'ın dikkat çektiği kadın ve erkek arasındaki denkliğin özel bir anlamı vardır ve kesinlikle bu, tarafların zenginlik ve güzellik bakımından aynı düzeyde olması demek değildir. Ne yazık ki bu mantık dışı anlayış ve din dışı yaklaşım, genel anlamıyla toplumlarda ve hatta Müslümanların yaşadıkları toplumlarda bile yaygın bir hâl almıştır. Din açısından kadın ve erkeğin denkliliği, insanî ve imanî konularda benzeşme anlamı taşır. Yüce İslâm Peygamberi (s.a.a) bu noktaya işaretle şöyle buyurmuştur:

Aynı ayarda (benzer ve eşit) olanları evlendirin.¹

Kendilerine eş seçmek isteyen kadın ve erkek, seçmek istedikleri tarafın insanlık ve iman bağlamında hangi aşamada bulunduğuna, yani karşı tarafın bu konulara nasıl baktığına ve düşüncesinin ne olduğuna önem vermelidir. Elbette ki geçim temininin erkek tarafından ve aile içi yönetimin de kadın

1- Usul-u Kâfi, c: 5, s: 332

tarafından yürütülmesi konusu, dinin önem verdiği konulardan bir diğëeridir. Ancak denklik bağlamında asıl olan şey, kadın ve erkeğin insanlık ve iman alanında aynı ufku paylaşmalarıdır. Bu ortak inancı paylaşan, insanlık ve iman paydasında buluşan kadın ve erkek, hayatın zorluklarını kolayca aşabileceklerdir.

Kadın ve erkek arasındaki denklik konusuyla ilgili rivayetler bütününden elde edilen sonuç şudur: İman, ahlâk, düşünce sağlığı, ruh sağlığı ve aile asaleti, kadın ve erkeğin denkliğinin en belirgin noktalarıdır ve tarafların her biri, evlenmeden önce bunların var olduğunu kesin olarak bilmelidir.

Önceden de belirttiğimiz gibi, iskân ve iâşe konusunun erkek tarafından sağlanması, ciddiyetle üzerinde durulması gereken koşullardan biridir. Bazı rivayetler, geçim temini yönünde gösterilen gayreti, Allah yolunda cihat ve ibadet olarak tanıtmıştır. Bundan dolayı aileler, geçim temini konusunda ifrat ve tefritten sakınmalıdırlar.

Masumların tavsiyeleri üzere gerçekleşen evlilik öyküleri İslâm tarihinde geniş yer bulmuştur. Bu evliliklerden biri şöyle anlatılmıştır: Yüce İslâm Peygamberi (s.a.a), fakir olan Cüveybir'i, zenginlerden biri olan Ziyad b. Lebid'in evine göndermiş ve kızını Cüveybir'le evlendirmesini istemişti.

Cüveybir, Ziyad b. Lebid'in evine gelerek yüce Peygamber'in (s.a.a) buyruğunu iletmişti. Cüveybir'in zenci ve yoksul, ama ruhunun imanla dolu olduğunu bilen Ziyad, bu isteğin Peygamber'e (s.a.a) ait olduğu hususunda önce şüpheye kapılmış ve bundan dolayı da bizzat Allah Resulü'nün (s.a.a) huzuruna varmış ve şöyle demişti:

"Biz kızlarımızızı, Ensardan bizimle denk ve aynı ayarda olanlara veririz."

Yüce İslâm Peygamberi (s.a.a) buna cevap olarak şöyle buyurmuştu:

"Cüveybir imanlı biridir. İmanlı erkekle imanlı kadın denktir, Müslüman erkekle Müslüman kadın aynı ayardadır. Ziyad! Onu evlendir ve buna engel olma." ¹

Yüce Peygamberimizin (s.a.a) bu buyruğu üzerine, imanlı ve değerli biri olan Ziyad kızı Zelfa, isteyerek ve severek Cüveybir'le evlendi ve böylece imanlı ve denk erkek ve kadının çok güzel bir yaşam örneği olarak tarihte yerini aldı.

Bu rivayetten de açıkça anlaşıldığı üzere maddî zenginlik, kadın ve erkek arasında iyi bir denklik ölçüsü değildir. Bilakis denkliğin ölçüsü, önemli bir ilke olarak hayata sevgi ve huzur katma özelliğine sahip olan iman ve inançtır. Yine hatırlatmamız gerekir ki, ailenin iskân ve iâşesinin erkek tarafından karşılanması gerektiği konusu gözden uzak tutulmamalıdır.

İmam Cafer Sadık (a.s), bu önemli noktaya temasla şöyle buyurmuştur:

Denklik, kişinin iffetli olması ve aileyi geçindirmesidir.²

Açıktır ki iffetli ve namuslu olmak, ahlâkî bir değer ve de ailenin beka ve garanti ölçülerindendir. Bu nedenle iffet, gençlerin kendi denklerini tanınmasına yardımcı olabilecek temel ilkelerden biridir.

Yüce Peygamberimiz (s.a.a) bu hususta şöyle buyurmuştur:

Ahlâkını ve dindarlığını beğendiğiniz biri size geldiğinde onu evlendirin. Bunu yapmadığınız durumda, yeryüzünde fitne ve büyük bozgunculuk çıkar.³

İslâm dini özellikle kız velilerinin, kızları için eş seçmede olanca gayret sarf etmelerini tavsiye etmiştir. Kız çocuğunun

1- Usul-u Kâfi, c: 5, s: 341

2- Usul-u Kâfi, c: 5, s: 347

3- Usul-u Kâfi, c: 5, s: 347

evlenmesinin baba iznine bağlanma nedenlerinden birinin de bu olduğu söylenebilir. Gerçek şu ki babalar, hem kızlarına yakın ve hem de onların hayrına düşkünlüklerinden dolayı sahip oldukları tecrübelerden ve özel sosyal konumlarından yararlanarak kızları için uygun bir koca seçmede yardımcı olabilirler. Çünkü evlilik, her iki taraf için ve özellikle de kızlar için bazı kısıtlamalar doğurur ve bu kısıtlamalar da bir takım hassasiyetlerle sonuçlanır. Bunu şöyle örneklendirelim: Evlenen ve ailenin iç yönetimini üstlenen bir kadın, bir takım kısıtlamalarla karşı karşıyadır. Eğer bu kısıtlamalar, layık bir eş tarafından yönetilmez ve yönlendirilmezse, ailenin temelini sarsan ve yıkıma uğratan büyük sorunlara dönüşebilecektir. Buna göre kız velisi, kızını kiminle evlendirdiğine ve kime teslim ettiğine azami derecede dikkat etmelidir.

Yüce Allah Resulü (s.a.a) bir hadisinde, bu noktaya dikkat çekerek şöyle buyurmuştur:

Evlilik bir tür sınırlılıktır; kızınızı evlendirdiğinizde onun özgürlüğünü sınırlamış olursunuz. O hâlde değerli kızınızın özgürlüğünü kimin eliyle kısıtladığınıza bakın.¹

Şunu da unutmamak gerekir ki, İslâm dini kızın evlilik iznini, şefkatli ve tecrübeli bir danışman olarak kız velisine (baba veya babanın babası) vermekle orta yolu ve denge unsurunu gözetmiştir. Kız velisinin ifrat ve tefritten sakınarak bir kişiyi, örfün de kabul ettiği ahlâk ve insanî yetkinlikler bakımından kızına uygun ve layık bir eş olarak teşhis etmesi durumunda, kız kendi velisine itaat etmelidir.

Ama eğer veli, yersiz bahanelerle ve örfün kabul ettiği ahlâk değerlerinden ve insanî kemallerden uzak olarak kızın evlenmesine muhalefet ederse, bu durumda velinin izin

1- Emali, Şeyh Tusî, s: 519

yetkisi düşer ve kız, başkalarıyla istişare ederek ve babasının izni olmaksızın evlenebilir. Bu hususta dikkat edilmesi gereken bir başka nokta da şudur: Eğer veli, kızını şer'î açıdan denkliği olan, ancak aile için leke ve utanç vesilesi olacak biriyle evlenmekten menederse, bu durumda kız, velisine itaat etmelidir.¹

1- Ürvetü'l-Vuska, Seyyid Muhammed Kâzım Yezdî, Akit Velileri faslı, 1. mesele

KİMLİK VE HARİMİN KORUNMASI

Geçen konularda şu noktalara dikkat çekmiştik: Eş seçiminde en önemli ölçü eşler arasında denkliktir. Birbirine denk olan kadın ve erkeğin yapacağı evlilik daha sağlam olacaktır. Denklik ise ahlâk, davranış, inanç, insanî erdem ve olgunluklarda kadın ve erkeğin birbirlerine benzemesidir. Öte yandan bu benzerliklerin korunması ve daha mutlu bir yaşam için hem kadın ve hem de erkek, kendine has özellikleri korumalıdır. Bir kadının değer ve kemali, kadınlık ve kadın olma özelliklerini korumakta saklıdır; erkeğin değer ve kemali ise, erkeklik özelliklerini özümsemekte yatar.

İslâm dini açısından bazı sıfatlar vardır ki erkeklere yakışır ve bazı hasletler de vardır ki kadınlara şayandır. Bu sebeple erkeğin kadınsı ve kadının da erkeksi eğilimler göstermesi, onların yetkinlik hareketlerini sekteye uğratacaktır.

Aile alanında gayret, erkeklere özgü sıfatlardan biridir ve her erkek bu sığata sahip olmalıdır. Ailede kadın, erkeğin korumasında olduğundan ötürü erkek, karısıyla ilgili olarak gayretli davranmalı ve her türlü saldırı karşısında namusunu korumalıdır.

Müminler Emiri Ali (a.s) bu hususta şöyle buyurmuştur:

Erkeğin gayretli olması imandır.¹

1- Nehcü'l-Belağa, Hikmetli Sözler, 124. hadis

Bu nedenle İslâm dini, grup evliliğine ve değiş tokuş usulü evliliğe şiddetle muhalefet edip yasaklamıştır. İslâm dini, kadının fırsatçılar elinde nefsanî eğilimler ve şehvî istekler aleti olarak kullanılmasına karşıdır. İslâm dini kadın için bir harim belirlemiş ve erkekten de, namus unvanıyla kadının harimini korumasını istemiştir. Böylelikle kadının değeri, makamı ve yüceliş zemini korunacaktır.

Erkekler ve kadınlar, kendi cinsiyetlerine aykırı eğilimler taşımakla kendi cinsiyetlerini kaybedecekleri gibi, karşı cinsten de olamayacak, üçüncü bir cinse dönüşerek insanlıktan uzaklaşacaklardır. "Hermaphrodite" olarak tabir edilen bu üçüncü cins, bilimsel açıdan normal eğilim ve davranışlarını bile sergilemekte birçok sorunlarla karşı karşıyadırlar. Tıbben bu sorunların önlenmesi, onların kendilerini daha yakın hissettikleri ve daha eğilimli buldukları cinsiyete dönüştürülmesine bağlıdır.

Bazılarının tıbbî yenilik ve imkânları kullanarak cinsiyet değiştirme peşinde olması gerçekten üzücü ve vahim bir durumdur. Bazı kadınların ve erkeklerin kendi cinsleriyle birlikte olması veya evlenmesi, bu sapmadan kaynaklanmıştır. Eşcinselliğin tarihe dayanan bir geçmişi vardır ve Kur'ân-ı Kerim, Hz. Lut (a.s) kavmini bu özellik ile tanıtmış ve akıbetlerinin de azaba uğramak olduğunu buyurmuştur. Bu yüzden İslâm dini, kadının kendini erkeğe ve erkeğin de kendini kadına benzetmesini şiddetle yasaklamıştır.

Yaratılış Yasası

Kadın ve erkeğin yaratılış yapısı öyle bir şekildedir ki, kadının çekiciliği erkekte bir tür eğilim ve cezbe oluşturur. Bu eğilim ve cezbenin etkisiyle, olağan şekliyle erkekler kadınlara görücü olarak gider ve tarafların anlaşması sonucunda evlilik gerçekleşir.

Bundan dolayı kendi tabiatını koruyan kadın ve erkeğin birbirlerine olan eğilimi daha doğal ve aralarındaki karı ve koca birlikteliği de daha yetkin ve sağlam olacaktır. Kadın ve erkeğin kendilerine özgü hasletleri korumaları, bir yandan kadının çekiciliğini ve öte yandan da erkeğin isteğini güçlendirecek ve bu da onların birbirlerine olan sevgini arttıracaktır.

İmam Cafer Sadık (a.s) bu hususta şöyle buyurmuştur:

Kadınları sevmek peygamberlerin ahlâkındandır.¹

Çok açıktır ki, eğer erkek erkekliğinde yetkin olursa, akıl ve şeriat çerçevesinde karşı cinse meyilli ve istekli olacaktır. Peygamberler de, kâmil insanlar olduklarından dolayı bu bağlamda örnek olmuş ve meşru çerçevede, karşı cinse olan sevgiyi en güzel şekilde göstermişlerdir.

İşte bundan dolayıdır ki masum önderler, erkeğin kadına olan sevgisini iman çokluğunun göstergesi saymışlardır. Allah'a iman, yaratılışsal bir ihtiyacın karşılanması olduğu gibi, kadına sevgi duymak da fitrî bir gereksinim ve olgunluk olarak addedilmiştir. İmam Cafer Sadık (a.s) konu ile ilintili olarak şöyle buyurmuştur:

Zannetmiyorum ki bir erkek, kadın sevgisini artır-maksızın imanında bir hayır artırabilsin.²

Kadının Çekiciliğinde Örtünme ve İffetin Rolü

Yüce İslâm Peygamberi (s.a.a), en üstün kadınları şöyle tanıtmıştır:

Sizin en iyi kadınlarınız çocuk doğuran, şefkatli olan, kendini örten, iffetli olan, ailesinde değerli ve eşine karşı muti, yabancı erkekler karşısında kendini koruyan, eşinin sözünü dinleyen kadınlardır.

1- Avali'l-Leali, c: 3, s: 282

2- Usul-u Kâfi, c: 5, s: 320

Yüce Peygamberimizin (s.a.a) bu buyruğundaki "örtünme ve iffetli olma" tabirlerine gereğince dikkat edilmelidir. Erkeklerin kadınlara istek ve sevgi duymasında bu iki sıfatın çok etkin bir rolü vardır. Çünkü örtünmeyen bir kadın, erkeği etkilemede ve kendine karşı erkekte istek uyandırmada fazla başarılı olamaz. Batılı erkeklerin doyuma ulaşmak için başka milletten kadınları seçme nedenlerinden biri, belki de kendi kadınlarını, uygun giyim tarzını gözetmediklerinden dolayı çekici bulmamalarıdır. Örtünme, kadına ağırbaşlılık ve yücelik kazandırır; örtünmeyen, kendini sergileyen ve cilvelenen kadın ise kadının konum ve saygınlığına gölge düşürür.

İffet de değerli bir sıfat olup kadınlara değer ve saygınlık kazandırır. Hovarda ve oynak kadınlar, asla kalplerde yer edemez ve yer bulamazlar. Bu tür kadınlar bilmelidirler ki onlar, şehvetperest erkeklerin şeytanî şehvetlerini doyan meta ve araçtırılar ancak. Kimse bu tür kadınlara hayat ortağı gözüyle bakmaz ve onlarla hayatını paylaşmaz. Bu kadınlar bir süre geçtikten ve gençliklerini kaybettikten sonra, şehvetperest insanlardan bile ilgi görmeyecek ve tümüyle unutulacaklardır.

Kadınların Güzel Vasıfları ve Erkeklerle Yakışan Sıfatlar

Aile ahlâkı alanında bazı sıfatlar vardır ki erkeklerle yakışır ve bu sıfatların kadınlarda olması yakışık almaz, bazı sıfatlar da vardır ki kadınlar için güzel ve erkekler için ise çirkindir. Müminler Emiri Ali (a.s), kadınlara yakışır sıfatlara şöyle temas etmiştir:

Kadınların en iyi sıfatları, erkeklerin en kötü sıfatlarıdır. Bunlar kibir, korku ve cimriliktir. Kadın kibirli olursa, eşinden başkasına teslim olmaz; cimri olursa, kendisinin ve eşinin malını korur; korkak olursa, ken-

disine yönelen (tehlikeli) her Şeyden uzaklaŐır.¹

Bu sıfatların erkekler hakkında değer ve üstünlük olmadığı, bilakis aŐaęılık vesilesi olduğu çok açıktır. Erkeklerin alçak gönüllü, cesaretli ve cömert olması erdem ve üstünlüktür.

Dikkat edilmesi gerekir ki, kadının sadece yabancı erkekler karşısında kibirli olması üstünlüktür; bunun dışında kibirli olmak kadın için de erdem sayılmamaktadır. Bunu çok açık olarak Şöyle rneklendirebiliriz: Allah karşısında, peygamberler karşısında, din büyükleri karşısında, ilahi buyruklar karşısında kibirlenmek ve byklenmek kimse için erdem değildir.

İnsanın yüce Allah yolunda kendi malını infak etmesi, her zaman için güzel bir Şeydir. Ancak aile alanında kadın, eşinin malını korumakla yükümlü olduğundan dolayı cimri davranmalı ve eşinin malını kimseye vermemelidir. Bu yüzden kadının cimri olması fazilet sayılmıŐtır. Bu alan dışında kadının cömert olması ve kendi malını Allah yolunda kullanması elbette ki bir değer ve yceliktir.

1- Nehcü'l-Belağa, Hikmetli Sözler, 234. hadis

EŞ SEÇİMİNDE İLK ADIMLAR

Aile kurmak, hayatın en önemli olaylarından biridir ve onun her anı, kadın ve erkek için iyi ya da kötü hatıra olarak kalacaktır; tedbirli veya tedbirsiz davranışlar, ortak hayata acı veya tat katacaktır. Bundan dolayı ortak hayata huzurla, danışarak ve tedbir alarak başlamak aile yapısını sağlamlaştıracaktır.

Tarafların kendi kişilik ve konumlarını korumaları, birbirlerine meta ve araç gözüyle bakmamaları ve aile ortamında huzurun şekillenme zeminlerini oluşturma gayreti, bu alanda ölçü ve programın varlığını gerektiren olgulardandır.

Sözü edilen noktalar göz önünde bulundurulduğunda, bu kutsal kurumun her adımı için İslâm'ın bir program sunmuş olmasının, eşlerin bu kriter ve programları tanıyarak hayata başlamalarını istemiş olmasının nedeni daha iyi anlaşılacaktır.

İlk Adım: Kız İsteme

Evlilik olayında kız isteme, tarihten günümüze gelen ve İslâm dini tarafından da kabul edilen bir gelenektir. Bu gelenek uyarınca bizzat erkek veya erkek ailesinin büyükleri, kız evine gider ve resmen kıza talip olduklarını bildirirler.

Bazıları şöyle düşünebilirler: Neden kız veya kızın ailesi erkek istemeye gitmezler? Bunun imkânı yok mudur?

Bu soru şöyle cevaplanabilir: Böyle bir şeyin elbette ki gerçekleşme imkânı vardır; ancak bunu yapmak, duygusal ve psikolojik sorunları beraberinde getirecektir. Yani kadının duygusal yapısı, onun konum ve kişiliğinin korunmasını icap eder. Gerçekte kadının varlıksal cevheri, herkesin değer verdiği ve ulaşmak istediği bir cevherdir. Yani istenir ve talep edilir olmak, kadının psikolojik ve duygusal yapısının gereklerindendir.

Bu sebeple eğer kadınlar erkek istemeye gitseler, kendi tabiat ve yapılarına aykırı davranmış olacaklar ve bu da, gelecekte bazı sorunların ortaya çıkmasına neden olabilecektir. Öte yandan, erkeğin bu alandaki özelliği de istenenin peşinde olmasıdır. Gerçekte kadının erkeği istemesi, erkeğin de tabiatına aykırı bir davranış olacaktır. Böylece hem kadın ve hem de erkek, kendi doğa ve yapılarına aykırı davranmış olacaklardır.

Sokakta Kız İstemek ve Aileler Arası Kız İstemek

Günümüz toplumlarında evliliklerin başarısız olmasının en önemli nedenlerinden biri, tarafların birbirlerini iyice tanımadan ve alelacele evlenmeye karar vermeleridir. Çok görülmüştür ki bir kız veya erkek, bir bakışla aşk hayalleri kurmuş ve bunun sonucunda da sokak ortasında evlilik teklifinde bulunmuşlardır. Ayrılıkla sonuçlanan evliliklerin çoğu işte bu noktadan başlar ve genelde aile büyüklerinin öğüt ve nasihatleri de bu yanlış kararda etkili olmaz.

Buradan hareketle, aileler arası kız isteme şeklinde gerçekleşen evliliklerin bu afetten uzak olduğu söylenebilir. Böyle başlayan evliliklerin dayanağı, bir anlık karşılaşma veya bir bakış değildir; bilakis hem aileler ve hem de bizzat kendileri tarafından usulüne uygun olarak yapılan araştırmalardır. İşte bu araştırmalar sonucunda karar verilecektir. Gerçekte kız isteme merasiminin en önemli özelliği, ailelerin tecrübe sahibi

olan büyüklerinin kılavuzlukları doğrultusunda kız ve erkeğin hareket etmesidir.

İslâm'da Kız İsteme

Masumların sunmuş oldukları örnekler ve konu hakkındaki açıklamalar, erkeğin bizzat kendisinin veya aile büyüklerinin kız evine giderek kız isteyebileceğini göstermektedir. Evlilik isteğini bildirmek üzere kızın evine gitmek isteyen şahsın öncelikle abdest alması, iki rekât namaz kılması ve sonra da her iki tarafın hayır ve mutluluğunu yüce Allah'tan dilemesi sünnettir.

İslâm'a göre, evlenmek amacıyla gerçekleşen kız isteme merasiminde, kız ailesinin razı olması durumunda taraflar birbirlerine iyice bakabilir ve birbirlerini daha iyi tanıyabilmek için birbirleriyle konuşabilirler. Bu da gösteriyor ki İslâm dini, tarafların tedirginlikten uzak ve tam anlamıyla sakin bir ortamda geleceklerini şekillendirme yönünde uygun ölçülere dayanarak akıllıca karar vermelerini istemektedir.

Burada, konu hakkında rivayet edilen hadislerin bazılarına değineceğiz: Muhammed b. Müslim diyor ki, İmam Muhammed Bakır'a (a.s) sordum: "Bir erkek, evlenmek istediği kadına bakabilir mi?"

İmam (a.s) şöyle buyurdu: "En üstün değerle almak istediği kadına elbette bakabilir."¹

Hasan-i Sırrî diyor ki, İmam Cafer Sadık'a (a.s) sordum: "Bir erkeğin evlilik öncesinde evlenmek istediği kadına arkadan bakması ve yüzüne dikkatlice bakması caiz midir?"

İmam (a.s) buyurdu ki: "Erkeğin, evlenmek istediği kadına arkadan bakmasının ve yüzüne bakmasının sakıncası yoktur."²

1- Usul-u Kâfi, c: 5, s: 365

2- Usul-u Kâfi, c: 5, s: 365

Bir başka rivayette şöyle geçer: Biri, İmam Cafer Sadık'a (a.s) şöyle sorar: "Erkek, evlenmek istediği kadının saçına ve güzelliklerine bakabilir mi?"

İmam (a.s) buyurdu ki: "Eğer bu, zevk almak amacıyla olmazsa sakıncası yoktur."¹

Yüce İslâm Peygamberi (s.a.a), bir kadınla evlenen ve biraz geçimsiz olan Muğîre b. Şu'be'ye şöyle buyurdu: *"Onu önceden görmüş olsaydın, aranızda daha fazla uyum ve uzlaş olurdu."*

Kız İstemede Dikkat Edilmesi Gereken Önemli Noktalar

Kız isteme merasiminde erkek ve kızın birbirlerine bakabilmesi ve birbirleriyle konuşabilmesi, tarafların aklî, duygusal ve ahlâkî açıdan birbirlerini daha iyi tanımalarına, bekledikleri sorumluluk ve başarımları birbirlerine aktarmalarına olanak sağlayacaktır.

Bu meyanda İslâm dini, kız babasını kızın danışmanı ve sözcüsü kılmuş ve bâkire kızın evlenmesinde babanın iznini evlilik şartı olarak açıklamıştır. Bu, İslâm'ın kızı küçük gördüğü anlamına gelmez; bilakis İslâm dini, bâkirenin evlenmesinde babanın iznini şart koştukça, ileride kız ailesinin düşebileceği sıkıntıları ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır.

Bazı suiistimaller sonucunda kız ailesinin ve bizzat kızın kendisinin uğrayacağı duygusal, ahlâkî ve sosyal zararlar, erkek ailesinin uğrayacağı zararlardan çok daha fazla olacaktır. Bundan dolayı İslâm dini, evliliğin güvence oranını arttırmak, suiistimal olasılıklarını azaltmak için kız babasını kızın danışmanı ve sözcüsü olarak görevlendirmiştir. Böylece kız babası, daha çok sosyal tecrübelerle sahip olduğundan, tezgâh ve tuzakları ve hatta kız ve erkek arasındaki uyum-

1- Usul-u Kâfi, c: 5, s: 365

suzlukları teşhis edebileceğinden dolayı istenmedik olaylarla karşılaşılmasına engel olabilecektir. Babanın bu rolü olmaksızın kız, duygusal ve hissî davranabilecek ve geleceğini karartan gerçekleri göremeyebilecektir.

İslâm dini açısından baba, kızının yarar ve çıkarlarını gözetdiği müddetçe velayet hakkına sahiptir. Bunun aksinin kanıtlanması ve babanın razılık şartının mantıksız bahanele-re ve dinî ölçülerden uzaklaşmaya alet edilmesi durumunda, artık bu velayet de kalkmış olacaktır. Genellikle babalar kızlarının yarar ve geleceğini düşünerek hareket ederler; ancak az da olsa kızının yararını düşünmeyen ve kızını evlendirmekle kâr elde etmek isteyen babalar da vardır. İslâm dini bu tür evlilikleri meşru görmemiş ve kıza, zorla dayatılan evliliği kabul etmeme ve reddetme hakkı vermiştir.

Kız isteme merasiminde uyulması gereken bir diğer husus da tarafların aileleri ile ilgilidir. Kız ve erkeğin ailesi, elbette ki eş seçimi alanında gereken dikkati göstermelidir; ancak bunu yaparken boş yere sorun çıkarmaktan ve anlamsız eleştirilerden de sakınmalıdırlar. Bu bağlamda önemli ve ön planda tutulması gereken şey, kız ve erkeğin dine bağlılığı, ahlâkı ve imanı olmalıdır. Ama ne yazık ki bu temel ölçü, slogana dönüşmüş ve ancak evliliğin kıyısında bir yerde hapsedilmiştir; kalplerde yaşaması gerekirken, dillerde yer etmiştir.

Kız ailesinin yapması gereken araştırmalardan biri de erkeğin iş ve çalışma gücü konusu olmalıdır. Erkek, ailesinin geçimini temin etme kararlılığında olmalı ve toplumun sırtında yük olmamalıdır.

Genellikle kız isteme merasiminde konuşulan şeylerden bir diğeri, nişanlılık konusudur. İslâm dini açısından, kız ile erkek arasında birliktelikle sonuçlanacak her tür ilişki, ancak aralarında dinî akdin okunmasıyla ve kız babasının izniyle gerçekleşebilir. Gerçekte İslâm dini, açık ve kayıtsız ilişkiyi

kız ve erkeğin yararına görmemiş ve bu tür ilişkilerin kötü sonuçlarını göz önünde bulundurarak buna muhalefet etmiştir. Her ne kadar nişanın amacı, kız ve erkeğin muâşeret ederek birbirlerinin düşünce ve ahlâk yapısını daha iyi tanımaktır, ancak yine de İslâm dini açısından bu ilişki, kimsenin hakkının zayi olmaması için taraflar arasında kıyılacak nikâh çerçevesinde gerçekleşmelidir.

Kız isteme merasiminde gündeme gelen bir diğer konu, çeyiz konusudur. Genellikle kızın ailesi, ortak hayatın başlangıcında ihtiyaç duyulan ev eşyalarını hazırlar ve çeyiz olarak gelin ve damadın evine gönderir. Bu, iyi bir gelenek olup İslâm tarafından da onaylanmıştır. Bu hususta İslâm'ın karşı olduğu şey, israfa yönelmek ve aşırılığa gitmektir. İslâm, her iki tarafın ortak hayat başlangıcında gerek duyduğu gereçlerle yetinilmesine muvafıktır; bununla birlikte halkın genel yapısı, örfü ve kız ailesinin durumu da dikkate alınmalıdır.

Bazı kız isteme merasimlerinde karşılaşılan bir diğer konu "süt parası" konusudur. İslâm dini "süt parasını" reddettiğinden dolayı gelin ailesi, damat ailesinden böyle bir şey talep edemez. Bu hususta yapılan araştırmalar, kadına bir meta gözüyle bakıldığı çok eski dönemlerde bu tür şeylerin söz konusu olduğunu göstermektedir. Eski dönemlerde kız ailesi, kızın evlenmesiyle birlikte üretken bir etkeni kaybettiklerinden dolayı karşılaştıkları zararı kapatmak amacıyla damattan süt parası adı altında bir miktar nakit para alır veya damadın belli bir süre kendileri için çalışmasını isterlerdi ve böylece de kızlarının yokluğundan doğan sıkıntı ve darlığı böyle telafi ederlerdi.

Duygusal ve psikolojik açıdan kadının şahsiyetini korumak gerekir. Şöyle ki, eğer kadın erkeği istemek için gider ve erkekten de olumsuz cevap alırsa, kadın psikolojik açıdan darbe almış olacaktır ve bu da, kadının gelecekteki annelik

rolünü tehdit edecektir. Psikolojik ve duygusal darbeler almış bir anne, gerektiği gibi çocuklarını eğitme rolünü ifa edemeyecektir. İşte bundan dolayı erkek, evlilik şartlarının konuşulması ve irdelenmesi üzere ailesinin büyüklerinden bazılarını kız istemek için kız evine gönderir.

Tabiatıyla aile babası, kişiler ve sosyal konular hakkında tecrübeli ve dirayetli olduğundan ötürü kızını en güzel şekilde destekleyecek, kız evinin koşullarını açıklayacak ve damat ailesi hakkında araştırmaya koyulacaktır.

MİHR

Kız ile erkeğin karşılıklı konuşmaları ve gerekli incelemeleri sonrası birbirlerini eş adayı olarak seçmeleri hâlinde, nikâhtan önce mihr miktarı üzerinde anlaşma sağlamalıdır-lar. İslâm'da mihr, evlilikle ilgili önemli koşullardan ve aynı zamanda da İslâmî geleneklerden biridir. Mihr belirlendikten ve nikâh kıyıldıktan sonra kadın istediği her zaman onu talep edebilir ve erkek de ödemek mecburiyetindedir.

İslâm dinine göre mihr, erkek tarafından kadına verilen bir tür hediye ve sadakat göstergesidir. Bu hediye, erkeğin eşine olan dürüstlüğünü, ona olan samimiyetini ve onunla birlikte yaşamaya olan özlemini gösterir. Bu bakış tarzının, mihr konusuna maddî yaklaşım ile farklı olduğu açıktır. Mihrin maddî boyutuna özellikle ağırlık verenler, mihri de temel prensiplerden biri olarak görür ve onun maddî değerinin azlığı veya çokluğu ile evlilik taraflarının sevgi, dindarlık ve imanını görmezden gelebilirler.

Bu yaklaşım ve düşünce tarzına sahip olanlar, pekâlâ diğ-er insanî değer ve kriterleri de kabul ediyor olabilirler; fakat evlilikte mihrin ana eksene dönüşmesinin pratik sonucu, mih-rin çok olması durumunda kız ile erkeğin evlenebileceklerin-den ve az olması durumunda ise, erkek ve ailesi üstün insanî ve imanî özelliklere sahip olsalar bile evlenemeyeceklerinden başka bir şey değildir.

İslâm'da Mihrin Konumu

Bundan dolayı İslâm, mihrin ana eksen olarak algılanmasını reddetmiştir. Çünkü İslâm evlilik konusunu, sadece fiziksel bir bağ ve ilişki olarak görmemektedir. İslâm dini açısından evlilik, aile kurmanın ve de sevgi, sefa, çekim, çekime kapılma ocağı tesis etmenin ilk basamağıdır. Buna göre İslâm'da mihr, kendine has bir önem ve konuma haiz olmakla birlikte, bir ilke olacak değerde değildir. Kur'ân-ı Kerim de mihrin maddî açıdan değersiz olduğu hakkında erkeğe şöyle buyurmuştur:

Zevcenize yığınlarla mihr vermiş olsanız bile ondan hiçbir şey almayın.¹

Kur'ân'ın bu yaklaşımının nedeni, kutsal evlilik bağlamında mal ve servetin fazlaca bir yerinin olmayışdır.

Öte yandan da İslâm dini, mihrin gerçek konumundan indirgenmesine karşı çıkmış ve mihrin sadece bir teşrifattan ibaret olduğunu düşünen kimselerin görüşünü reddetmiştir. Çünkü mihrin teşrifattan ibaret olduğu düşüncesi; kadına meta gözüyle bakılması, ortak hayatta sorumluluk üstlenmenin önemsenmemesi, sevgi ve samimiyet yuvasının sarsılması gibi sonuçlar doğurabilecektir. Bu sebeple İslâm dini, kadının sosyal ve ekonomik yönünü korumak için mihr konusunu ciddiyetle gündeme taşımış ve onun hukuk yoluyla erkekten alınabilmesi için de sağlam kanunlar vazetmiştir.

Hadislerde Mihr

Mihr konusuyla ilgili hadisler, kadının talep etmesi durumunda mihrin erkek tarafından ödenmesinin farz olduğuna vurgu yapmıştır. Örnek olması bakımından konu hakkındaki bazı hadisleri buraya taşıyacağız.

1- Nisâ, 20

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

Üç grup hırsız vardır: Zekât vermeyenler, kadınların mihrlerini helal sayanlar ve aldığı borcu vermemek amacıyla borçlananlar.¹

İmam Rıza (a.s), değerli babaları aracılığıyla yüce Allah Resulü'nden (s.a.a) şöyle rivayet etmiştir:

Şüphesiz ki yüce Allah bütün günahları affeder; ancak mihri inkâr edeni, ücretle çalışanın hakkını gasp edeni ve azat bir insanı satanı affetmez.²

İmam Cafer Sadık (a.s), bir başka hadisinde şöyle buyurmuştur:

Günahların en çirkini üç şeydir: Hayvanı katletmek, kadının mihrine el koymak ve ücretle çalışanın ücretini vermemek.³

Mihrin Maddî Değer ve Ölçüsü

Halk arasında mülkiyeti ve değeri olan her şey mihr olarak belirlenebilir. Yani bir malın kendisinin veya ondan elde edilen menfaatin mihr olarak kılınmasının dinen her hangi bir sakıncası yoktur. Yüce Allah Resulü (s.a.a), Kur'ân'dan bir sûre öğretmekten ve bunun yanında da bir miktar buğday vermekten ibaret olan mihr üzere bir kadınla bir erkeği evlendirmiştir.

Mihr olarak belirlenecek şeyin farklı yolları vardır. Mesela erkek, kadına bir mal verebilir; bir bahçe veya bir arsa veya bir bina vermeyi üstlenebilir; mahsulü kadına dönmek üzere bir tarlayı sürmek, ekmek ve biçmek de olabilir. Bütün bu alanlarda olması gereken şey, mihr miktarında tarafların

1- Tehzib, c: 10, s: 153

2- Biharu'l-Envar, c: 100, s: 350

3- Mekarimu'l-Ahlâk, s: 237

anlaşmaya varmasıdır. İmam Cafer Sadık (a.s), bu hususta şöyle buyurmuştur:

Mihr, (akdin iki tarafından ibaret olan) insanların karşılıklı olarak razı oldukları şeydir.¹

Hemen şunu da belirtelim ki, mihr miktarının on dirhemden az olmasının mekruh olduğu bildirilmiştir.

Mihrin belirlenmesinde kız ailesinin dikkat etmesi gereken önemli bir nokta da, erkeğin maddî gücünün ve ödeme imkânının göz önünde bulundurulmasıdır. Gelin için istenen hediye, damadın bir ömür geceli gündüzlü çalışması durumunda bile temin edemeyeceği türden bir şey olmamalıdır. Ayrıca unutmamak gerekir ki çok ağır ve ödenmesi imkânsız mihr istemek, toplumda kötü örnek oluşturacak ve nice gençler bunun kurbanı olacaktır.

Ağır mihrler, hadislerce kınanmış ve zemmedilmiştir. Yüce İslâm Peygamberi (s.a.a) bu hususta, "*Mihr miktarını fazla, ağır tutmayın.*" buyurmuş ve ashabını da bu tür mihrlerden sakındırmıştır. Çünkü mihr miktarının fazlalığı, pekâlâ kin ve düşmanlığa itebilecek, genç eşlerin mutsuzluğuna neden olabilecektir.

İmam Muhammed Bâkır'dan (a.s) rivayet edilen bir hadis şöyledir:

Mihrin az olması kadının bereketinden, çok olması ise onun uğursuzluğundandır.

Açıktır ki mihr miktarının çokluğu, aile çıkarlarının koruyucusu ve ortak hayatın beka etkeni olamaz ve hatta yaşanan tecrübeler, kadının geleceği düşüncesiyle de olsa, belirlenen büyük ve ağır mihrin yuvayı dağılmaktan kurtaramadığını göstermiştir. Bu yüzden mihr miktarının büyüklüğü dinen uygun görülmemiştir.

1- Usul-u Kâfi, c: 5, s: 378

Mihr Türleri

Kızlar için istenen mihr, aşağıda sıralanan türlerden biri olabilir:

1- Mehrü'l-müsemma (belirlenen mihr): Her iki tarafın rızası üzere anlaşma sağlanan mihrdir.

2- Mehrü'l-misl (kızın akranlarının mihri): Baştan belirlenmediği için kadının akraba ve akranlarının mihrine uygun olacak ve ailenin konum ve itibarı da gözetilecek şekilde belirlenen mihrdir.

3- Mehrü'l-mut'a (yararlanma mihri): Eşiyle cinsel ilişki kurmadan ve de mihr belirlenmeden önce eşini boşayan erkek, bu hususta eşine bir şey vermelidir.

Günümüz Toplumlarında Mihr ve Önemi

Genellikle günümüz aileleri mihr konusuna büyük önem verir ve bu hususta ısrar ederler. Bu ısrar ve tekit, geleceğe dönük olarak kızın yuvasının yıkılma kaygısından kaynaklanmaktadır. Gerçekte kız aileleri, bir sorun çıkması durumunda kızın geleceğini garanti altına almak isterler. Çünkü boşanan çocuklu kadınların toplumda birçok sorunlarla karşılaşacakları yadsınamaz bir gerçek olduğuna göre, mihrin büyüklüğü, kadına maddî ve ekonomik bir saygınlık kazandırmakla birlikte, erkeğin ortak hayatı noktalama düşüncesinde geri adım atmasıyla da sonuçlanabilecektir.

Eğer yuvanın yıkılmasını önlemek amacıyla ağır bir mihr düşünülmüşse, bunun yeterli olmadığı ve başka bir çarenin düşünülmesi gerektiği çok açıktır. Eğer de görüntüyü korumak, onur ve kıvanç kalkanı yapmak, teşrifat unvanı olarak kullanmak gibi anlamsız düşünceler doğrultusunda mihrin ağırlığı düşünülmüş ise, bunun ne denli çirkin ve mantık dışı bir düşünce olduğunu hatırlatmaya bile gerek yoktur. İnsanın insanlığı naçiz bir şey karşılığında muamele ediliyorsa, buna

ne söylenebilir ki? Yolu yitirmek ve çıkmaza sapmak da bu olsa gerek. Sosyal tecrübeler, ağır ve yüklü mihrlerin sadece hayatın idamesi yönünde bir garanti olmadığını göstermekle kalmamış ve hatta bu tür mihrlerin, ortak hayatı bitiren bir afete dönüştüğünü de göstermiştir.

Bize öyle geliyor ki, evliliğin gerçek ölçü ve kriterlerinin önemsenmeyişinden dolayı mihr konusunda aşırılığa gidilmiştir. Çünkü dinin eğiti ve öğretilerini hayat programı ve hakemi olarak seçen dindar bir kadın ve erkek, asla bu tür aşırılıklara düşmeyecektir. Dinî yasa ve ölçüleri örnek edinen bir kadın ve erkek, ifratî düşünceleri kendi hayat programlarının çerçevesi dışında göreceklere ötürü kendi dinî örneklerine dayanarak doğru ve mantıklı yaşam yolunu bulacaklardır.

Kendi İslâmî toplumumuzda eğer bireyler, dinin hayata hakemliğini kabul edecek ve İslâm'ın amelî hükümlerini tanıma yönünde gayret gösterecek olsalar, kesinlikle toplum atmosferi sosyal ve ailevi ahlâk bağlamında düzgünsüzlüklerden uzaklaşacaktır. İslâmî öğretilere bağlı olan bir toplumun bireylerinin gönül yurtlarına elbette ki ahlâk, iman ve din hüküm sürecek ve bu hâkimiyet, ailelere sefa, samimiyet ve sevgi kazandıracaktır.

Belki de bundan dolayı hadisler ve yüce Peygamberimizin (s.a.a) evlatları, beş yüz dirhemi aşmayan Muhammedî (s.a.a) sünnet mihrine çağırmıştır. Tarih kitaplarında şöyle geçer: Muaviye, Hz. Zeyneb (s.a) ve Abdullah'ın kızını kendi oğlu Yezid'e istemesi üzere bir elçi göndermiş ve ona şöyle demişti: "Kızın anne ve babası bu evliliğe razı olursa şayet, onların bütün borçlarını öde, mihr belirleme işini onlara bırak ve de ne kadar para isteseler onlara ver!"

Elçi gelip durumu bildirdikten sonra Hz. Zeyneb (s.a) ve eşi Abdullah şöyle dediler: "Kızın da bizim de yetkimiz, kızın

dayısı İmam Hüseyin'in (a.s) elindedir. Onun kararı bizim kabulümüzdür."

Bu olay İmam Hüseyin'e (a.s) aktarıldığında, İmam (a.s) şöyle buyurdu:

"Eğer Yezid kıza layık olsaydı, onun mihri mehrü's-sünnet olacaktı. Bilinmelidir ki biz kızımızı paraya vermiyoruz ve kız evlendirmekle borçlarımızı ödetmek de bizim geleneğimiz değildir."

İmam Hüseyin (a.s) bunun ardından Hz. Zeyneb'in (a.s) kızını, amcası oğluyla evlendirdi ve bir arsanın mülkiyetini de onlara bağışladı.

Hemen belirtelim ki mehrü's-sünnetin kadın tarafından kabul edilmesi sünnettir ve buna uymak istemeyen bir kadın elbette ki ayıplanamaz. Ancak yine de mihr konusunda aşırılığa gidilmemelidir. Çünkü evlilik hayatını ayakta tutan ve devamını sağlayan etken mihr olmamış ve olmayacaktır. Sefa ve samimiyetle dolu bir hayat, kadın ve erkek arasındaki Allah sevgisinden kaynaklanır ve aile ocağını sıcak tutan da bu sevginin kendisidir.

13. *Hutbe:*

DÜĞÜN MERASİMİ VE GELENEKLERİ

Düğün merasiminin, gelin ve damat için unutulmayacak güzel bir hatıra olduğu gerçeğinden hareketle, bu törenin oldukça güzel ve herkesi mutlu edecek şekilde gerçekleşmesine önem verilir, özen gösterilir. Burada, düğünle ilgili dinin bakış açısını ve dinî öğretilerin neler olduğu konusuna eğilecek ve irdeleyeceğiz.

Düğünle ilgili olarak her kültür ve topluluğun kendine özgü bazı adet ve gelenekleri olduğu bir gerçektir. Ancak burada İslâmî açıdan düğün konusuna yaklaşacağımızdan dolayı yerel ve kültürel geleneklere değinmeyeceğiz. Bu alanda İslâm dininin tavsiye ettiği önemli noktalar, sırasıyla şöyle açıklanabilir:

1- Namaz ve Dua

Dinî öğretiler gereği her Müslüman ve her mümin insan, her işe yüce Allah'ın adıyla başlamalı, her zaman O'nun lütuf ve inayetini göz önünde bulundurmalı ve O'ndan yardım dilemelidir. Din önderlerimiz, düğün hakkında da aynı tavsiyeyle bulunmuş ve yeni hayata, namaz ve dua ile maneviyat ve bereket katmamızı buyurmuşlardır.

İmam Rıza (a.s) şöyle buyurmuştur:

Gelini evine götürdüğünüzde, kibleye dönerek elinizi onun alınına koyun ve şöyle söyleyin: "Allah'ım! Emanetimi aldım, (hataya düşmemeye dair) ahdim

üzere onu kendime helal ettim. Allah'ım! Bu eşimden bana salih, sağlıklı ve kutlu evlat nasip eyle ve onda şeytan için bir pay ve ortaklık kılma!"¹

Yüce İslâm Peygamberi (s.a.a), hicretin ikinci yılının Ramazan ayında gerçekleşen İmam Ali (a.s) ile Hz. Fatıma'nın (s.a) düğününde, Fatıma (s.a) Ali'nin (a.s) evine adım attığında onların sağlığı ve hayatlarının bereketli olması için dua etmiş ve şöyle demişti: *"Allah aranızda sevgi kılsın, yaşantınıza bereket versin ve sıkıntılarınızı gidersin!"*²

Müminler Emiri Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:

Gelin eve adım attığında damat iki rekât namaz kıl-sın ve sonra da elini gelinin alnına koyup, "Allah'ım! Onu bana ve beni de ona kutlu kıl!" söylesin.³

İmam Ali (a.s) bu hususta şöyle buyurmuştur:

Damat eve girdiğinde iki rekât namaz kılsın, sonra elini gelinin alnına koyup gelini kendisi için ve kendisini de gelin için kutlu kılmasını Allah'tan dilesin.

2- Eğlence ve Şenlik Düzenleme

İslâm dini, düğün merasiminde şenlik ve eğlence yapılmasını uygun ve güzel bulmuştur. İslâm'ın kabul ettiği, elbette ki İslâmî yasalar çerçevesinde gerçekleşen ve tamamen makul olan şenlik ve eğlencedir. Gerçekte İslâm, sevinmeye ve mutlu olmaya değil, sevinirken günah pisliğine bulaşmaya ve yüce Allah'a itaatsizlik etmeye karşıdır.

İslâm dini; günah işlenen, kadınlarla erkeklerin bir arada, haram müzik eşliğinde eğlendiği türden bir şenlik merasimi tertiplenmesine ve imanlı gelin ile damadın ortak hayata böy-

1- Biharu'l-Envar, c: 100, s: 277

2- Keşfu'l-Gumme, c: 1, s: 42

3- Biharu'l-Envar, c: 100, s: 268

le adım atmalarına asla razı değildir. Düğün merasimlerinde ilahi hükümlerin ayak altına alınmasının var oluŖsal sonuçları olduğu ve bu sonuçların, kurulmakta olan yuvanın fertlerine sorunlar Ŗeklinde döneceği bilinmelidir.

Düğün merasimlerinde eğlenmenin elbette ki hiçbir sakıncası yoktur, ancak bunu yaparken uyulması gereken dinî ölçü ve kurallar gözetilmelidir. Sözü edilen ölçülerin bazıları Ŗöyledir: Gelinin mahrem olmayan kişiler karŖısında örtünmesi, günaha ve fesada neden olacak günah içerikli Ŗiirler okumaktan sakınmak, mahremlerle mahrem olmayanların bir arada Ŗenlik yapmaması, yasaklanmış müzik aletlerinin kullanılmaması, Ŗehvet dürtüsünden kaynaklanan bakışlardan kaçınılması... Bu merasimlerde içerikli, hikmet ve öğüt barındıran, güldüren Ŗiirler okunabilir veya fıkralar anlatılabilir. Böylelikle insanlar hem gūnahtan korunacak ve hem de eğlenebileceklerdir.

Yüce Allah'a iman etmiş bir kadın ve erkek, bazılarının anlamsız ve mantıksız eğlenmeleri adına günah işlemeyi asla göze alamaz ve Allah'ın gazabına uğramayı asla kabullenemezler. Çünkü günah, insanın ilahi bereket ve tevfikten mahrum kalmasına ve değerler kaybına uğramasına neden olacaktır.

Uygun Örnek ve Model

İmam Ali (a.s) ile Hz. Fatıma'nın (s.a) düğün merasimi, genç eşler için mükemmel bir örnektir. Bununla kastettiğimiz Ŗey, 1400 yıl önceki gibi düğün yapmak değildir. Anlatmak istediğimiz, o dönemde bizzat yüce Peygamberimizin (s.a.a) direktifleri doğrultusunda gerçekteŖtirilen ölçü ve kriterlerden faydalanmaktır.

İmam Ali (a.s) ile Hz. Fatıma'nın (s.a) görkemli düğün merasiminde bir yandan heyecan, Ŗenlik ve eğlence vardı ve öte yandan da yüce Allah'ın güzel adı tekbirlerle ve tehliller-

le (La ilahe illellah cümlesi) anıldı. Gelinin bineğinin yuları Salman'ın elindeydi, çoğunluğu dinî şahsiyetlerden oluşan büyük bir kalabalık Hz. Fatıma'yı (s.a) İmam Ali'nin (a.s) evine götürüyordu. Yüce Efendimiz (s.a.a), Allah'ın emriyle tekbir getirdi ve Allah'ı zikretti. "O günden sonra bu bir gelenek oldu; bir gelin kocasının evine götürüldüğünde tekbir getirildi ve yüce Allah'ın adı anıldı."¹

Hz. Fatıma (s.a), Ali'nin (a.s) evine götürüldüğünde, Ümmü Seleme (r.a) şiir okumaya başladı. Bu şiirin tercümesi şöyledir:

Komşularım! Allah'ın izniyle Fatıma'ya (s.a) eşlik edin ve her hâlinizde Allah'a şükredin.

Allah'ın, her türlü bela ve afetten koruduğu nimetini hatırlayın ve şükredin.

Yüce Allah, bizleri küfür ve dalalet uçurumundan kurtarıp onurlu ve mutlu bir hayata kavuşturdu.

Âlemdeki kadınların en üstünü ile birlikte adım atın; o ki, halalar ve teyzeler onun yolunda canlarını feda ederler.

Yüce Allah'ın vahiy ve peygamberlikle üstün kıldığı Peygamber kızı Fatıma'sın (s.a) sen.

Yüce İslâm Peygamberinin (s.a.a) talimatıyla tertiplenen bu düğün merasiminde okunan bu şiirin tümüne kısa da olsa bakıldığında, şu noktalar ortaya çıkacaktır: Yüce Allah'ın adının anılması, hayat kitabı olan Kur'ân'ın okunması, Ehlibeyt İmamları'nın örnek ve model olarak tanıtılması.

Ayrıca bu şiire tekbirlerin ve tehlillerin eşlik etmesi, bu unutulmaz törene katılanlara bambaşka bir heyecan ve mutluluk vermişti.

1- Men La Yahzuru'l-Fakih, c: 3, s: 401

Günümüz koşullarında yapılan düğün törenlerinde yüce Allah'ın azamet ve övgü ile anılması, eğitici fıkralar anlatılması ve insanları mutlu edecek türden şiirler okunması, bir yandan katılımcıları gûnahtan uzaklaştıracak ve öte yandan da hikmet öğretilip mutlu edecektir. O hâlde bu merasimlerde şiir okumak, hikmet ve mutluluk barındıran fıkralar anlatmak, İslâm açısından yerinde ve güzel bir davranış olacaktır.

Müçtehitler, fikhî açıdan belirlenen koşulların gözetilmesi durumunda, düğün törenlerinde şarkı söylemenin ve şenlik yapmanın da sakıncasız olduğunu bildirmişlerdir. Şeyh Ensarî (r.a) "*Mekasib*" kitabında, düğün merasimine özgü olmak üzere şarkı söylemeyi caiz bilmiş ve şöyle buyurmuştur:

Batıl ve niteliksiz sözlerden kaçınılması, yasaklanmış müzik aletlerinin kullanılmaması, erkeklerle kadınların bir arada olmaması kaydıyla kadınların düğünlerde şarkı söylemeleri, müçtehitlerin meşhur görüşü uyarınca istisna olarak caizdir.

Merhum İmam Humeynî (r.a), düğün merasimlerinde şenlik ve eğlence hakkında şöyle buyurmuştur:

Bazen kadınların düğünlerde şarkı söylemeleri caiz görülmüştür ve bu işin serbest olması uzak ihtimal değildir. Ama bununla birlikte ihtiyatı gözetmek, şarkı söylemeyi sadece gelinin götürüldüğü esna ile ve bunun öncesi ve sonrası merasimleri ile sınırlı tutmak ve her düğün töreninin her aşamasında şarkı söylemekten kaçınmak gerekir. Hatta düğün merasimlerinde bile olsa şarkı söylememek ihtiyattır.

İmamın (r.a) görüşü uyarınca düğün meclislerinde şarkı söylemek şu üç şartla caizdir:

1- Şarkı söylendiği yerde kesinlikle mahrem olmayan kişiler olmamalıdır.

2- Kadınlar arasında şarkı söyleyen de kadın olmalıdır, erkeğin şarkı söylemesi caiz değildir.

3- Kadınlar sadece düğün törenlerinde şarkı söyleyebilir, başka merasimlerde şarkı söylemeleri asla caiz değildir.

AİLE BİREYLERİNİN HAKLARI

Kadın ve erkek, düğün töreninin sona ermesi ile birlikte ortak hayata adım atmış olacaklardır. Bu yeni ortamda, kadın ve erkeğin bir takım hakları ve sorumlulukları vardır. Bu hakları ve sorumlulukları bilip onlara uygun davranmak, yeni kurulmuş olan aile karşısındaki sorunların ortadan kalkmasıyla sonuçlanacaktır. Bu arada İslâm'ın ahlâkî ve hukukî yasalarını öğrenmek ve ailevi ilişkileri bunların üzerine kurmak, bir yandan ailenin konumunu güçlendirecek ve diğer yandan da eşlerin olgunluk ve erginlik kazanmasını sağlayacaktır.

İslâm'da Hukukî ve Ahlâkî Yasalar

İslâm'da aile düzenini oluşturan iki tür yasa vardır:

- Hukukî yasalar
- Ahlâkî yasa ve kurallar

Bu yasaların her birinin insan yaşamında kendine özel bir yeri vardır ve sağlıklı bir yaşamın şekillenmesinde çok etkin bir rol oynayabilir. Ailelerdeki mevcut düzgüszüzlüklerin çoğu, bu yasalara önem vermemekten veya uymamaktan kaynaklanır ve bu, daha ilk bakışta anlaşılabilecek türden bir gerçektir.

1- Hukukî Yasalar

Ailenin hukukî yasaları, aile bireylerinin haklarını adalet ekseninde tanımlamakla birlikte, bireylerin farklı ihtiyaçları-

nı karşılamak ve bireyler arasında doğabilecek haksızlıkları önlemek için öngörülmüştür. Bu yasalar, bir taraftan aile azalarının haklarını savunurken, öte taraftan da bireylerin görev ve sorumlulukları bağlamında ortaya çıkabilecek belirsizlikleri giderir. Din, koymuş olduğu bu kanunlarla aile fertlerinin haklarının zayi olmasını engellemeyi planlamıştır.

Ailevi Hakları Öğrenmenin Gerekliliği

Aile bireylerinin kendi hak ve görevlerini daha iyi öğrenmeleri için çeşitli programlar düzenlemek, İslâmî düzenin görevlerinden biridir. Ortak hayatın farklı dönemlerine hitap edecek kurslar düzenlemek, kesinlikle aile bireyleri arasındaki karışıklıkları ve görev belirsizliklerini ortadan kaldıracak ve aynı zamanda ortak hayatın temellerini daha sağlam kılacak disiplin ve sevgiyi de oluşturacaktır.

Eş adaylarının kendi hak ve sorumluluklarını öğrenmeleri için evlenmeden önce kısa süreli kurslara tabi tutulması, sözü edilen programlardan biri olarak, pekâlâ evlendirme daireleri tarafından hayata geçirilebilir. Bu kursların icra garantisi de bu dairelere bildirilecek genelgelerle sağlanabilir. Böylece genç eşler, ortak hayattaki kendi yasal hak ve sorumluluklarını öğrenebileceklerdir.

Bu alanda gerekli görünen projelerden bir diğeri, aile danışma merkezlerinin kurulmasıdır. Bu merkezler, ailevi konular etrafında kısa süreli kurslar düzenleyerek bir yandan ailenin olgunluk ve yetkinlik kazanması için ortam hazırlayacak ve öte yandan da bilgi yetersizliğinden veya tecrübesizlikten dolayı ortaya çıkabilecek sorunlardan aileyi koruyacak ve böylece ailenin yıkılmasını önleyecektir.

Üzülerek belirtmek gerekir ki İranlı aileler, aile danışma konusuna olgun bir düzeyde yaklaşmamaktadır ve hatta bu merkezlerin vermiş oldukları hizmetlerden yararlanan kimse-ler, psikolojik hasta veya sorunlu aile olarak görülmektedir.

Radyo ve televizyon başta olmak üzere bütün medya kuruluşları, aile alanında çeşitli programlar düzenleyerek bu bağlamda kültür oluşturmada doğrudan veya dolaylı olarak katkı sağlayacak ve hatta halk kitlelerine hitap etmesi bakımından bu kurumların üstleneceği rol daha büyük olacaktır.

Hukukî yasalar ve eşlerin bu yasaları öğrenmeleri, hayatın akışına düzen vermekle birlikte, eşler arasında sevgi ve mutluluğun oluşmasına da yardımcı olacaktır. Bu yasaların hâkim olduğu ailede kadın ve erkek, gönül rahatlığıyla hayata tutunacaktır; kargaşa ve kanunsuzluktan uzak olarak olgunluk yolunu kat edecektir. Ortak hayatta olası sorunlar ve engeller, bu alandaki yasalara uyum ve bağlılıkla ortadan kalkacaktır.

2- Ahlâkî Yasalar

Ahlâkî yasalar, hukukî yasaları tamamlayıcı öğeler olarak öngörülmüştür. Bu yasalar, aile kurumuna sebat ve güçlülük vermenin yanı sıra, ailede sevgi ve huzurun oluşmasında da çok önemli bir rol oynayacaktır. Ahlâkî ve hukukî yasalar arasında direkt bir ilişki vardır ve bunların birine bağlılık, diğerine bağlılığı da beraberinde getirecektir. Ahlâkî ve hukukî yasalar arasındaki karşılıklı ve tamlayıcı ilişki, aile bireylerinin yeteneklerinin filizlenmesine, ruhsal olgunluk ve huzur ile gerçek mutluluğun tadını çıkarmasına zemin hazırlayacaktır.

Aile Bireylerinin Hakları

Aile düzeninde haklar konusu beş bölümde ele alınıp incelenebilir:

- Eşler arasındaki ortak haklar
- Kocalar tarafından uyulması gereken kadınlara özel haklar
- Kadınlar tarafından uyulması gereken kocalara özel haklar

– Evlatlar tarafından uyulması gereken ebeveyn, dede ve ninelere özel haklar

– Ebeveyn tarafından uyulması gereken evlatlara özel haklar

1- Eşler Arasındaki Ortak Haklar

Eşler arasındaki ortak haklara uymak, aile bireylerinin yaşam sınırlarının ve bireyler arası ilişkilerin belirlenmesine ve de aile bireyleri için gerekli olan düşünsel güvenin oluşmasına neden olacaktır. Aile bireylerinin birbirlerinden beklentilerinin belirlenmesi, onların her birinin davranış çerçevesini de belirleyecektir. Elbette eşler arasındaki müşterek hakların açıklanmasında farklı ve hatta çelişkili bakış açılarının olduğunu da kabullenmek gerekir.

Bu arada İslâm'ın yetkinlik kazandırmaya dönük yasaları, Müslümanların aile bağlamındaki gerek hukukî ve gerekse ahlâkî görevlerini şeffaf olarak açıklamıştır. Bu sebeple her Müslüman kadın ve erkek, aile alanındaki İslâmî hüküm ve öğretileri ciddiyetle öğrenmeye ve uygulamaya gayret etmelidir. Müslüman toplumlardaki ailelerde görülen sorunların ve düzgünsüzlüklerin çoğu, maalesef ki İslâmî yasa ve öğretilerin bilinmemesinden veya uygulanmamasından kaynaklanmaktadır. İslâm'ın öngördüğü olgunluk ve erginliğe ulaşmak için kendimizi Müslüman olarak nitelememiz elbette ki yeterli değildir, bilakis İslâmî ahlâk ve yasaları hayata geçirmek için gayret etmeliyiz. Ancak bu yasa ve öğretilere bağlı kalmakla gerçek Müslüman olabileceğiz. Bu bölümde, eşler arasında müşterek olan görev ve haklara değineceğiz

a) Ortak Huzur

İslâm dini, ilahi yasa ve buyrukların topluma hâkim olmasının ürününü huzur ve güven olarak tanıtmış ve toplu-

t.me/caferilikcom

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

mun sağlıklı ve sağduyulu olmasının kaynağı olan aile hakkında ise bir takım özel tavsiyelerde bulunmuştur. İslâm dini açısından eşler, ortak hayatta birbirlerine huzur vermek için gerekli çabayı göstermelidirler.

Açıktır ki aile bireylerinin bu sorumluluğa bağlı kalması, onların düşünsel, ruhsal ve davranışsal alanda huzur ve güvende olmalarına neden olacaktır. Bu huzur sayesinde hem bireysel ve sosyal olgunluk kazanacaklar ve hem de kendileri için sıcak ve sevgi dolu bir ortam oluşturacaklardır. Bu alanda eşler, ailedeki çocukların huzur ve güveni hissedebilecekleri şekilde davranmalıdırlar. Önemsiz ve dış kaynaklı sorunlar, ailenin huzurlu ve samimi ortamını etkilememelidir.

Öte yandan bu huzurun korunması, eşlerin birbirlerine karşı saygılı davranmalarına bağlıdır. Hayat yolundaki sınırların korunmasının da saygılı davranışla ilintili olduğu bilinmelidir. Bundan ötürü erkek, karısını aile içindeki hizmetçi olarak ve kadın da kocasını, aile dışındaki hamal olarak görmemelidir. Kadının hizmetçi ve erkeğin ise hamal olarak görülmesi, çocukların hataya düşmelerine neden olacaktır. Böylece çocukların baba ve annelerinden beklentileri, sadece maddî ihtiyaçlarının teminiyle sınırlandırılacaktır. Bu durumda olan çocuklar, kendilerini baba ve anne şefkatine muhtaç görmeyecek ve bu gereksinimlerini başka yerlerde ve gayri meşru olarak temin edeceklerdir.

b) Cinsel İlişki

Kadın ve erkek arasındaki ortak haklardan bir diğeri, akit ve nikâh sonucunda meşrulaşan cinsellik ilişkisidir. Bu hakkın doğru ve dengeli olarak kullanılması, eşlerin günaha düşmemelerine ve temiz kalmalarına neden olacaktır. Eşlerden birinin cinsellik hususundaki aşırılığı veya ihmali, ailenin temellerini sarsacak türden sorunlar doğurabilecektir.

İslâm dini bu noktaya olumsuz bakmamakla birlikte, gay-ri meşru ilişkiye ceza ve azap belirlediği gibi, meşru ilişki için de mükâfat ve sevap belirlemiştir. Ailede ve meşru eş tarafından cinselliğin tatmini, kesinlikle birçok sosyal düzgünlüklerin kökünü kazıyacak ve böylelikle daha çok düşünsel ve sosyal güven topluma hâkim olacaktır. Cinsellik bakımından güvende olan ve bunun psikolojik baskılarından kurtulan bir toplum, bireylerinin kültürel, siyasal ve ekonomik gelişimi için uygun bir zemin olacaktır.

c) Eşlerin Birbirlerine Örtü ve Giysi Olma Hakkı

Kur'ân-ı Kerim'in kadın ve erkek hakkında kullandığı ve çok değerli sonuçları olan harikulade güzel tabirlerinden biri "giysi" tabiridir. Kur'ân-ı Kerim şöyle buyurmuştur:

Kadınlar sizin için giysidir ve siz de onlar için giysisiniz.¹

Kur'ân tefsirlerinde bu ayet ile ilgili olarak çok güzel ve zarif noktalara şöyle dikkat çekilmiştir:

– Eşler birbirleri için giysi konumundadırlar ve birbirlerini afetlere ve tehlikelere karşı korurlar.

– Eşler birbirlerinin ayıplarını ve eksikliklerini örter, kusurlarını başkaları karşısında ortaya atmazlar.

– Eşler birbirlerini günaha düşmekten, kötülüğe ve pisliğe bulaşmaktan alıkoymak suretinde korurlar.

– Elbisenin insanı güzelleştirdiği gibi, eşler de birbirlerinin güzellik araçlarıdır.

– Elbise, insanı sıcaktan ve soğuktan nasıl koruyor ise, eşler de birbirlerini cinsel içgüdü baskısından korurlar.

1- Bakara, 187

15. *Hutbe:*

AİLEDE KADIN VE ERKEK ARASINDAKİ ORTAK HAKLAR

Aile alanındaki diğer haklarla birlikte aile bireylerinin ortak haklarının gözetilmesi, ailenin olgunluk ve erginlik yönündeki hareketinin dengeli devam etmesini garantileyecektir. Bu haklar, adalet eksenine dayalı olup aile bireylerinin yeteneklerinin uygun bir şekilde ve doğru bir yönde fizilenmesine dönüktür. Beşerî ekoller ise, tek boyutlu ve tek yönlü bakışın ürünü olduğundan ve sadece bazı yeteneklerin eylemsellik kazanmasına odaklı olduğundan dolayı İslâm'ın bütüncül ve kapsamlı bakışından yoksundur.

Bunun açılımı şöyledir: Dinin öngördüğü adalet ekseni ve kapsamlı ortak hakları gözeterek aile içinde büyüyen kişiler, farklı sosyal ve kültürel alanlarda yer almak için gerekli kriter ve özelliklere sahip olacaklardır. Bundan dolayı bu ortak haklara gereken önemi vermek ve bağlı kalmak, aile ortamında olumlu ve faydalı sonuçlar bırakacağı gibi, toplum da bu dengeli ve kapsamlı modelin bereketlerinden faydalananacaktır.

Aile bireyleri arasındaki ortak haklardan bazıları şunlardır: Güzel birliktelik ve iyi geçim, gönül birliği ve sevgi...

1- Güzel Birliktelik ve İyi Geçim

İslâm dini açısından eşlik bağının kurulabilmesi için öncelikle evliliğin iki tarafı arasında sevgi oluşmalıdır. Önemli bir etmen olarak sevgi, güzel insanî davranışların şekillen-

mesinde çok önemli bir rol ifa eder. Yani eşlerin birbirlerine karşı iyi davranmalarının ve güzel birliktelik oluşturmalarının şekillenmesi, İslâm'a göre evliliğin önemli amaçlarından biridir. Bunun sayesinde eşler, olgunluk ve yetkinlik üzere bina edilmiş huzurlu bir hayat kurabileceklerdir. Güzel ahlâk ve iyi birliktelik, sadece aile ortamındaki eşler arası ilişkilerle sınırlı olmayıp, ailenin bütün fertlerinin yaşamında sergilenmelidir.

Aile üyelerinin birbirlerine yapıcı yaklaşımları ve ilişkilerinin güzelliği sayesinde -bazı aile bireyleri tarafından yapılan- çoğu hata ve yanlışlar görmezden gelinebilecek ve önyargısız olarak değerlendirilebilecektir. Çoğu hatalar, aile üyelerinin güzel ahlâk ve davranışları ile giderilebilecek ve ıslah edilebilecektir. Bundan dolayı aile fertleri, birbirlerinin yanlış davranışlarını görmezden gelip affederek aile içinde dargınlık, sorun ve kötülük çıkmasını engellemeli ve ayrılık tohumunun büyümesini önlemelidirler.

2- Gönül Birliği ve Sevgi

Aile düzenini sarsılmaz kılan en önemli etkenlerden biri, aile bireyleri arasındaki sevgi, gönül birliği ve tek renkliliktir. Çok açıktır ki bu birliktelik ve gönül birliği, aile düzeni ile ilgili bütün alanlarda ve de inanç, ahlâk, bakış açısı ve düşünce tarzı alanında geçerlidir. Çünkü eşler arasında dayanışmanın artması ile ortak hayattaki sevgi ve samimiyet de artacaktır.

Aslında eşler arasındaki ortak yön ve noktaların çoğalması, -pratikte ve ortak hayatta ortaya çıkması muhtemel- birçok yöntem ve bakış farklılıklarını ortadan kaldıracaktır. Eşler arasındaki anlaşılmaz ve müphem noktalar da sevgi ve gönül birliği sayesinde teşhis edilebilecektir.

Bu sevgi ve dayanışmaya sahip olabilmek için aile ortamında ve aile fertleri arasında uygun bir dil kullanılmalı,

"benim malım, benim evim, benim araçlarım..." gibi ayrılık çağrışımı yapan, uzaklaşma hissi uyandıran, sevgi ve dayanışmanın oluşmasına yer bırakmayan tabirlerden özenle sakınılmalıdır.

16. Hutbe:

KADININ ERKEK ÜZERİNDEKİ HAKLARI (1)

Evlilikle birlikte kadın ve erkek için bir takım yükümlülük ve sorumluluklar doğar, bunların bir kısmı ortak haklar ve diğer kısmı da kadına veya erkeğe özel haklardır. Kadın ve erkek arasındaki ortak hakları geçen hutbede açıklamıştık. Bu hutbeden başlamak suretiyle kadının erkek üzerindeki haklarını açıklayacağız.

İslâm dini bu hakları iki başlık altında açıklamıştır:

– Farz haklar: Erkek, kadına ait olan bu hakları yerine getirmek zorundadır.

– Sünnet haklar: Bunların yerine getirilmesi, aradaki bağları sağlamlaştıracak ve daha güzel bir hayatın şekillenmesine zemin oluşturacaktır.

Sözü edilen haklar konusuna girmeden önce, hakların altyapısını oluşturan bazı ayet ve hadisleri aktaracağız.

Kur'ân-ı Kerim'in bazı ayetleri şöyledir:

Ve onlarla iyi ve güzel geçinin.¹

Aşırı ve eksik olmamak üzere kadınlar, kendi aleyhlerine olduğu gibi, lehlerine de hak sahipleridir.²

Onlara, eşleri ve sahip oldukları cariyeleri hakkında ne farz ettiğimizi bilmekteyiz.³

1- Nisâ, 19

2- Bakara, 228

3- Ahzab, 50

İshak İbn Ammar der ki, İmam Cafer Sadık'a (a.s) sordum: "Eşi üzerinde kadının hakkı nedir, ki erkek onu yerine getirmekle iyilik ehli sayılsın?

İmam (a.s) buyurdu ki: "Kadını doyurması, giydirmesi ve bilmeyerek yaptığı hatayı affetmesidir."

Sonra İmam (a.s) şöyle devam etti: "Babamın bir eşi vardı ve onu rahatsız ederdi, ama babam onu bağışladı."¹

İmam Cafer Sadık (a.s), yüce İslâm Peygamberinden (s.a.a) şöyle nakletmiştir:

Cebrâil, kadın hakkında bana o kadar tavsiye etti ki ben, zina etmedikçe kadının boşanamayacağını düşündüm.²

İmam Cafer Sadık'tan (a.s) rivayet edilen bir başka hadis şöyledir:

Allah'ın rahmeti, kendisiyle eşi arasındaki konularda güzelce davranan kulun üzerine olsun! Çünkü şanı yüce Allah onu, karısına malik ve yönetici kılmıştır.³

Yüce Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

Melundur, melundur; ailesinin hakkını zayı eden kimse.⁴

Yüce Peygamberimizin (s.a.a) bir diğer buyruğu şöyledir:

Sizin en hayırlınız, ailesi için en hayırlı olanınızdır ve ben ailem için en hayırlı olanınızım.⁵

Yüce Efendimizin (s.a.a) bir diğer buyruğu ise şöyledir:

Kişinin ailesi, onun bağlılarıdır; kendi bağlarına

1- Usul-u Kafi, c: 5, s: 510

2- Usul-u Kafi, c: 5, s: 512

3- Men La Yahzuru'l-Fakih, c: 3, s: 443

4- Usul-u Kafi, c: 4, s: 12

5- Men La Yahzuru'l-Fakih, c: 3, s: 555

en güzel şekilde davranan kimse, yüce Allah katında kulların en sevilenidir.¹

1- Nafaka

Nafaka, her insanın normal bir düzeyde geçimi için yaptığı harcamalardır. Konumuz alanında ise nafaka, evlilik anlaşması uyarınca kadının yemek, giyim, konut ve ihtiyaç duyduğu ev aletlerinin erkek tarafından karşılanmasıdır. Erkek bu ihtiyaçları karşılamada, eşinin sosyal konumunu göz önünde bulundurmalıdır.

Nafaka hususunda iki önemli noktaya dikkat etmek gerekir:

a) İslâmî fıkıh kaynaklarından anlaşıldığı kadarıyla, nafaka erkeğin üzerine farzdır ve kadın onu talep etme hakkına sahiptir. Kadın, eşi tarafından nafakasının karşılanmaması durumunda, bu hakkını eşinin malından alabilir.

Nafakanın erkek üzerinde farz oluşu, evliliğin ilk gününden başlar ve ölünceye kadar devam eder ve hatta ric'î talakın bekleme süresi boyunca da geçerlidir. Geçim temini noktasında kadının yoksul veya zengin olması, nafakanın farz oluş hükmünü etkilemez. Erkeğin nafakayı ödememesi veya iflas etmesi durumunda, kadının nafaka hakkı diğer alacaklılardan önceliklidir. Erkek, durumunun iyileşmesiyle birlikte eşinin hakkını ödemek zorundadır.

Kadın, birkaç günlük ödenmemiş nafakasını bile kocasından alacaklı konumundadır ve hak asla ortadan kalkmayacaktır. Bundan dolayı erkek, eşinin hakkını asla zayi edemez; bu hususta her hangi bir sorunun çıkması durumunda, kadın yasal yollardan hakkını arayabilir.

Yüce Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

1- Men La Yahzuru'u'l-Fakih, c: 3, s: 555

Melundur, melundur; ailesinin hakkını zayi eden kimse.¹

b) Nafaka hakkında dikkat edilmesi gereken bir başka nokta, nafakanın miktarıdır. Din açısından nafakanın miktarı, toplumca normal kabul edilen düzeyde ve kadının ailesinin konumuna uygun olmalıdır.

İslâm dini açısından erkek, eşinin baba evindeki yemeğinden, giyiminden ve konutundan daha üstününü veya aynı seviyeyi sağlamakla yükümlüdür. Mesela kadının evlenmeden önce hizmetçisi var idiyse, evlendikten sonra da eşi ona bir hizmetçi temin etmelidir.

Genel olarak şöyle denebilir: Erkek, eşini memnun edecek ve baba evindeki refahından aşağı olmayacak şekilde onun rahat etmesini sağlamalı ve refahını temin etmelidir. Şunu da hatırlatmalıyız ki nafakanın farz olması, kadının cinsel ilişkide dâhil olmak üzere farklı alanlardaki sorumluluklarını yerine getirmesine bağlıdır. Kadın, sorumluluklarını yerine getirmede nafaka hakkını kaybedecektir. Bundan dolayı evlilik sonrasında sorun yaşamak istemeyen erkekler, eş seçiminde gereken dikkati göstermelidirler.

2- Güzel Davranış

Erkeğin eşi hakkında yerine getirmesi gereken haklardan bir diğeri, ona iyi ve güzel davranmasıdır. Güzel davranışın örneklerinden biri, kadına değer vermek ve saygı göstermektir. Yüce İslâm Peygamberi (s.a.a) bu konuya şöyle dikkat çekmiştir:

Kendine bir eş seçip alan kimse, ona değer vermeli ve saygı göstermelidir.²

1- Usul-u Kafi, c: 4, s: 12

2- Müstedrekü'l-Vesâil, c: 3, s: 280

Güzel davranışın bir diğer örneği, ılımlı ve hoşgörülü olmaktır. Erkek, eşinin hata yapması durumunda, onu affetmeli ve hatayı görmezden gelmelidir. Kuşkusuz ki erkeğin bu davranışı, aynı hatanın tekrarlanmasına ve anlaşmazlıkların büyümesine engel olmanın yanı sıra, kadın ile erkek arasında daha fazla dayanışma ve güven ortamı da oluşturacaktır. Yüce Allah Resulü (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

Ümmetimin en hayırlı erkekleri, ailelerine karşı taşkınlık etmeyen, onlara şefkatle davranan ve haksızlık etmeyenlerdir.¹

İmam Zeynelabidin'in (a.s) bu husustaki buyruğu şöyledir:

Eşinin senin üzerindeki hakkı şudur: Bilmelisin ki, yüce Allah onu senin için huzur ve ülfet sebebi kılmıştır. Bunu, yüce Allah'ın bahsettiği sayısız nimetlerden biri olarak görmeli ve bundan dolayı da ona karşı hoşgörülü ve saygılı davranmalısın.

İnsanın eşine karşı güzel davranışının bir diğer örneği, aile ortamını huzur ve erinç ortamına dönüştürmesidir. Huzur ve güven oluşturmak için erkek, eşinin sıkıntılarını dinleyerek onun ihtiyacı olan bir tür dayanışma, güven ve gönül birliği zemini oluşturacaktır. Böylece kadın, huzurlu ve samimi bir atmosferde görerek yaşadığı bu dayanışmaya istinaden zorlu hayat yolunu erkekle birlikte kat edecektir.

Güzel ahlâk ve davranışın bir diğer örneği, adaletli davranmaktır. Erkek sürekli olarak eşine karşı davranışlarında adaleti gözetmeli, zulüm ve zorbalıktan sakınmalıdır. Çünkü kadın asla erkeğin kul ve kölesi değildir ve erkek ona eziyet edemez. Din açısından kadın ile erkek, ilahi adalet karşısında ve insanî yönlerden eşit konumda ve aynı seviyededir. Kadının veya erkeğin değerini yücelten, üstünlük veren tek şey

1- Mekarimu'l-Ahlâk, s: 216

takvadır. Bundan dolayı erkek kadını sıkboğaz edemez, keyfi davranışlarda bulunamaz, kadının malını zorla alamaz ve konumuna uygun düşmeyen işlere onu zorlayamaz.

Bu çirkin ve insanlık dışı davranışlar, erkeğin adaletsizliğinden ve denge yoksunu tutumundan kaynaklanır. Üzülerek belirtmek gerekir ki bu davranışların uğursuz akıbeti, ayrılıklarda ve boşanmalarda rahatlıkla görülebilmektedir.

Erkeğin kadına karşı güzel davranışı alanında Ehlibeyt İmamları'ndan birçok hadis rivayet edilmiştir. Bu hadislerden bazılarını buraya aktaracağız.

Müminler Emiri Ali (a.s) erkeklere hitapla şöyle buyurmuştur:

Her ortamda kadınlara hoşgörülü olun, onlarla güzel konuşun ki onların davranışları güzel olsun.¹

Müminler Emiri Ali'nin (a.s) bir diğer buyruğu şöyledir:

Şüphesiz ki kadınlar, Allah'ın sizin yanınızdaki emanetidir; ne onları baskı altında tutun, ne de sorumsuzca salıverin.²

Yüce Efendimiz (s.a.a) bu hususta şöyle buyurmuştur:

Şüphesiz ben, eşini döven erkek hakkında hayretteyim; oysaki onun kendisi dövülmeye daha evladır. Eşlerinize sopa atmayın, çünkü bunda kısas vardır.³

1- Men La Yahzuru'l-Fakih, c: 3, s: 554

2- Müstedrekü'l-Vesâil, c: 14, s: 251

3- Camiu'l-Ahbar, s: 158

17. Hutbe:

KADININ ERKEK ÜZERİNDEKİ HAKLARI (2)

Geçen hutbede, kadının erkek üzerindeki hakları konusuna başlamış ve bu haklardan olan "nafaka" ve "güzel davranış" hususunda açıklamalar sunmuştuk. Bu hutbede de aynı konuya devam edecek ve bu alandaki diğer hakları açıklayacağız.

3- Bakım ve Temizlik

Erkek yaratılışsal olarak eşini güzel, temiz, koku sürümüş ve şık giyimli görmek istediği gibi, kadın da kocasından aynı şeyi bekler. Temiz ve bakımlı olmak, güzel koku kullanmak, uyumlu ve temiz elbise giymek... gibi meşru süslenmeler, kadının yaratılışsal olarak kocasından beklentilerindendir.

Erkeğin bu beklentileri yanıtlaması, eşini memnun edecek ve bir bakıma da kadının iffet ve namus duygusunu pekiştirecektir. Kocasını böyle çekici bulan bir kadın, kocasından başkasına meyil hissetmeyecek ve böylece de günaha düşmeyecektir.

Hasan b. Cehm şöyle rivayet eder: İmam Musa Kâzım'ın (a.s) kına sürmüştüğü görünce şöyle dedim: Canım size feda olsun, kına mı sürmüşsünüz?

İmam (a.s) buyurdu: "Evet, erkeğin kendini süslemesi, kadının daha iffetli olmasına neden olur. Erkeklerin buna dikkat etmemesi, temizliği gözetmemesi ve kendine bakmaması, kadının da olması gerektiği gibi temiz ve iffetli olmamasına neden olabilecektir."

Sonra İmam (a.s) bana sordu: "Sen eşini bakımsız ve dağınık bir hâlde görmekten hoşlanır mısın?"

İmam Rıza (a.s) babalarından şöyle rivayet etmiştir:

Gerçekten İsrailoğulları'nın kadınları iffet daire-sinden çıkmış ve kötülüğe yönelmişlerdi. Onları buna iten tek şey, kocalarının yeterli ölçüde bakımlı olmaları idi.

Sonra İmam (a.s) şöyle devam etti: "Şüphesiz ki kadın, senin ondan beklediğinin aynısını senden bekler."

Erkeğin eşine karşı temiz ve bakımlı olması yönündeki İslâmî tavsiyeler üzerinde dikkat edilecek olsa, ailenin ruh sağlığının ne kadar önemli olduğu daha iyi anlaşılacaktır. Gerçekte İslâm'ın konuya yaklaşımı, önleyici nitelikte olup kadının sosyal boyutlu günahlara tutulmasına ve sonuç olarak da ailenin dağılmasına mani olur. İslâm dini açısından kadın ve erkeğin ailedeki konumunun korunması, birbirlerin haklarının ihlal ve zayi edilmemesine bağlıdır. Buna göre erkek, bir yandan bakımsız görüntüsüyle ve düzensiz giyimiy-le eşini rahatsız ve ikrah edip öte yandan da özel beklentiler içinde olamaz.

Eğer erkek, yerine getirmekle yükümlü olduğu eşinin haklarını tümüyle gözetecek olsa, yani eşine karşı güzel davranırsa, eşi için bakımlı olsa, adalet ve takva üzere hareket etse, kesinlikle ailenin ruh yapısı daha uygun bir seviyede olacak, güzelleşecektir. İdeal bir hayat kriterlerine sahip olan böyle bir aile, asla kendini kaybetmeyecek ve çöküntü yaşamayacaktır.

Araştırmalar ve tecrübeler, ailevi sorun ve problemlerin çoğunun kadın ve erkeğin kendi haklarını bilmemelerinden kaynaklandığını göstermektedir. Oysaki ilk aşamada bu hakların öğrenilmesi ve ikinci aşamada da yerine getirilmesi, hem birçok sorunların ortaya çıkmasını önleyecek ve hem de ailenin düşünsel ve etik açıdan olgunluk kazanmasıyla sonlanacaktır.

4- Cinsel Tatmin

Cinsel isteğin tatmini, kadın ve erkek arasındaki ortak haklardan biridir. Bunun, kadının erkek üzerindeki haklarından biri olarak sayılması, bu hakkın ne kadar önemli olduğunu gösterir. İslâmî hükümler, erkeğin bu hususta eşine karşı ihmalkâr davranmamasına ve kadının da kocasına karşı aynı duyarlılıkla yaklaşmasına vurgu yapmıştır. Hem kadın ve de erkek, günaha bulaşmamak için birbirlerinin cinsellik alanındaki isteklerini tatmin etmelidirler.

İnsanın fıtratında olan bu isteğin tatmini noktasında önemli olan şey, tarafların bu husustaki İslâmî hükümleri gözetmeleridir. Bu hükümlerden biri şöyledir: Eşlerden birinin sarhoş olması durumunda, kesinlikle cinsel ilişkiye girilmemelidir. Çünkü hem sarhoş olmak ve hem de sarhoş hâlde cinsel ilişkiye girmek haramdır. İslâm dini açısından hayız ve nifas hâlinde de cinsel ilişkiden kaçınmak gerekir, çünkü bu hallerde cinsel temas haramdır. İslâm'ın hükümlerine uymamak, hem uhrevî ve hem de istenmedik dünyevî sonuçlar doğuracaktır.

İsteklerin Dengeli Tutulması

Eşlerden her birinin karşı taraftan beklenti ve isteklerinde dengeyi gözetmesi, hayat yolunun dengeli olarak kat edilmesine zemin hazırlayacaktır. Bu bağlamda, kadının meşru isteklerinin erkek tarafından yerine getirilmesi, güzel bir davranış ve hatta bazı durumlarda farz olacaktır. Ancak bu durum, ifrat ve aşırılıkla sonuçlanmamalı, erkeğin özgürlüğünü kısıtlamamalı ve kadın, erkeğin kiblesi konumuna gelmemelidir. Her şey kendi yer ve konumunda olmalı, hayat vahye uyaranmalı ve ilahî dine göre ayarlanmalıdır.

Aile kurumunu çöküntü ve yıkıma uğratan etkenlerden biri, kadının mantık dışı ve şehvî eğilimlerinden kaynak-

lanan istekleridir. Kadının giyim tutkunluğu, başkaları için kendisini teşhir etme düşkünlüğü, kocasının haklarını göz ardı etmesi... aileyi yıkıma götüren ve kadını iffetsizliğe sürükleyen şeytanî tuzaklardandır. Evliliğin asıl ve insanî yolundan sapması durumunda, kadın densizleşecek, ahlâksız bir varlığa dönüşecek ve şeytanî istekleri sınır tanımayacaktır. Kadının böyle bir duruma düşmesi, elbette ki toplumun sağlığını tehdit edecektir.

Yüce dinimiz İslâm, bu aşırılık tehlikesini önlemek amacıyla kadın ve erkek arasında görev taksimi yapmış, erkeğin ödün vermeksizin görevini ifa etmesini istemiş, her şeyin idare yetkisini ve kendisine yüklenen görevleri kadına bırakmamasını buyurmuştur. Bu, kadına saygısızlık değildir ve kadının konumuna uygun ihtiyaçlarının erkek tarafından karşılanmaması anlamına gelmez. Erkek yine karısına karşı tatlı dille konuşmalı, uzlaşî içinde yaşamalı, eşine sıkıntı çek-tirmemeli, cinsel temastan uzak durmamalı ve karısı için süs-lenmeye önem vermelidir. Dinin asıl amacı, her şeyin dengeli ve yerinde olmasını sağlamak, aşırılığın her iki ucundan da sakındırmaktır.

Ahir zaman ailelerinin durumunu açıklayan bazı hadisler şöyle buyurmaktadır: Bir zaman gelecektir ki, kadınlar erkeklerin kiblesi olacak ve bütün istekleri -meşru ve akla uygun olmasa bile- erkekler tarafından temin edilecektir. İşte bu, hayat yolunda ciddi bir sapmadır. Erkek ve kadın bu duruma azami derecede dikkat etmeli ve bunu önlemek için de hayatlarını vahiy mantığına göre ayarlamalıdır. Gerçek şu ki, vahiy yasalarını önemsemek ve titizlikle uygulamak, aileye huzur ve esenlik katacaktır.

ERKEĞİN KADIN ÜZERİNDEKİ HAKLARI (1)

Evliliğin gerçekleşmesiyle birlikte kadın ve erkek için bir takım yükümlülükler doğar. Bu yükümlülükler, tarafların ortak hayatta üstlenecekleri yeni rollerden kaynaklanır. Gerçekte kadın ve erkek, bireysel özgürlüklerini kısıtlamakla, sosyal ve ailevi sorumluluklarını yerine getirmede etkili adımlar atma gayretine girerler. Bundan dolayı bu yasa ve yükümlülükleri, aile bireylerinin hakları olarak eşlerin tanınması kaçınılmazdır. Eşler, ancak bu hakları tanıma ve bunlara uygun hareket etme durumunda, yeni hayat koşullarına uyum sağlayabileceklerdir. Geçen hutbelerde, İslâm dini açısından kadının erkek üzerindeki haklarını açıklamıştık, bu hutbede ise erkeğin kadın üzerindeki haklarını irdeleyeceğiz.

1- Cinsel Yönden Tatmin

Cinsel içgüdüyü yönlendirmek, her zaman için önemsenmesi elzem konulardan biridir. Cinsel içgüdü alanında ifrat, tefrit ve sapma, birçok cinsel ve psikolojik sorunlar doğuracaktır. Bu alanda inhiraf, insanın bir tür doğallık ve yetkinlik yolundan sapması anlamı taşır.

Ne yazık günümüz dünyası, cinsel bozukluklar bataklığına gömülmekle, insanın insanlık doğasına karşı savaşa girmiştir. Eşcinsellik, oğlancılık ve zina, insan neslinin asıl kimliğini tehdit eden modern çağın yeni hastalıklarıdır. İnsanların gerçek ihtiyaç ve isteklerinin ortadan kaldırılması ve

bireylerin kişisel hüviyetinin tehdit altında tutulması, insan neslinin meşruluğunu birçok sorunlarla karşı karşıya getirmiştir. Meşru olmayan birliktelikler ve babasının kim olduğu bilinmeyen çocukların dünyaya gelmesi, bir yandan bireylerin kişisel kimlik kaybına neden olurken, öte yandan da toplumda istenmedik psikolojik sorunları beraberinde getirecek ve beşerî duygulara darbe indirecektir.

Cinsel sapıklıkların daha başka belalara neden olmaması ve toplumu çöküntüye uğratmaması için yöneticilerin önleyici tedbirler alması ve bu yönde gerekli kanunlar vazetmesi gerekir. Bazı ülkeler ve yöneticileri, bu yıkımlara karşı tedbir almak ve çözüm üretmek yerine, ne yazık ki eşcinsellik, oğlancılık ve zinanın toplumda yayılmasına olanak veren kanunlar koymuş ve gerekli kolaylıkları sağlamışlardır. Bu yasalar yardımıyla artık ahlâkî felaketler ve yıkımlar, toplumda yasal addedilecek ve böylece de hiç kimsenin itiraz hakkı olmayacaktır. Zinanın suç sayılmadığı ve herkesin birbiriyle gayri meşru ilişki kurabileceği bir toplumun kaderini ve geleceğini kestirmek zor olmasa gerek!

İslâm dini, cinsellik alanında ailevi ilişkileri düzenlemek ve aileyi sağlıklı kılmak için kadın ve erkeğe uygun bazı haklar belirlemiştir. Bunlardan biri, cinselliği tatmin hakkıdır. Bu hak sayesinde kadın ve erkek, hem içgüdüsel gereksinimlerini temin edecek ve hem de günden güne korunacaklardır. Eşler birbirlerinin cinsellik hakkını önemsemeli ve bu isteğin doyurulması yönünde gerekenleri yapmalıdırlar. Cinsel konuları önemsememe, cinsellik konusunda duyarsızlık, cinsel eğilimlerin farklı yollardan temini... birçok ailelerin çok ciddi sorunlar yaşamasına neden olan etmenlerdendir.

Din, bazı istisnai durumlarda eşlerin beden ve ruh sağlığını göz önünde bulundurarak cinsel ilişkiyi yasaklamıştır. İslâm dini, erkeğin cismî ve ruhî özelliklerini gözetmiş

ve onun cinsel isteğinin kadın tarafından tatmin edilmesine daha belirgin olarak önem vermiştir. Erkek, kadın tarafından tatmin edilmemesi durumunda, yasal olarak kadının nafakasını vermeyebilir.

Bu şöyle açıklanabilir: Erkek, doğa ve yapısı bakımından günaha düşmeye daha yatkın olduğundan ötürü onun cinsel açıdan tatmin edilme hakkı geniş bir alanda gündeme getirilmiş ve kadınların bunu önemsemesi istenmiştir. Kadın ve erkeğin doğasını korumak ve olası sapmalar karşısında onların yapılarını muhafaza etmek, İslâm'ın hukukî yasalarında özenle dikkat edilen özelliklerindendir.

2- İtaat Etme

İnsanların önem verdikleri ve korumak için özen gösterdikleri bir takım değerler vardır, izzet ve yücelik de bunlardandır. Yaratılışı itibariyle kimse, başkalarının esir ve kölesi olmak, özgürlüğünü kaybetmek istemez. İslâm dini de fitrî olması bakımından, insanların sömürülmesini ve boyunduruk altına girmesini kesinlikle ve şiddetle reddetmiştir.

Bu açıdan bakıldığında, aile düzeninin korunması ve aile fertlerinin görevleri alanındaki belirsizliğin önlenmesi için kadının erkeğe itaati bir hak olarak öngörülmüştür. Bilindiği üzere İslâm dini, nafakayı ve hayatın zaruri ihtiyaçlarını temin etmeyi erkeğe farz kılmış ve bir bakıma, ailenin genel yönetiminin erkek tarafından ve aile içi yönetimin ise kadın tarafından yürütülmesini istemiştir.

Bu farklı alanlarla ilgili yönetim türleri, ne kadın için ve ne de erkek için bir üstünlük değildir. Gerçekte onlardan her birinin ruh ve beden yapısı ve özelliği, aynı alanla ilgili görev ve yönetim türünü gerektirir. Kendine özgü ruh yapısıyla erkek, duygusal yönetim ve yönlendirme alanında başarılı ola-

maz, aynı şekilde kadın da aile dışındaki ağır sorumluluklar alanında başarı gösteremez.

Kadının erkeğe itaati, öncelikle aile düzeninin birliğini korumak içindir ve ayrıca bu, ancak şer'î yasa ve kanunlar çerçevesinde geçerlidir. Erkek, şer'î yasalara ve insanlık değerlerine aykırı olacak şekilde eşine davranamaz; insanın insanlığıyla çelişen, insanın gerçek izzet ve yüceliğine ters düşen şeyleri eşinden isteyemez ve bu hakka sahip değildir. İslâm, bu istek ve itaatin sınırını, ölçüsünü belirlemiştir.

Saldırmak için bahane arayan kimseler, dinin yaptığı bu görev bölümünü kadın ile erkek arasında eşitsizlik ve ayrımcılık olarak nitelemişlerdir. Hâlbuki İslâm dini, kadın haklarına gerçekten çok önem vermiş ve hatta kadına, kendi çocuğunu emzirme karşılığında kocasından ücret talep etme hakkı tanımıştır. Bunun bir diğer örneği şudur: İslâm dini erkeğe, ailevi, sosyal ve ekonomik açıdan konumunu koruyabileceği, ihtiyaçlarını temin edebileceği bir kadınla evlenmesini emretmiştir. Bu, İslâm'ın kadın ve kızlara vermiş olduğu kesin haklardan biridir.

Dinin konu hakkındaki hassasiyet ve inceliklerinin küçük örnekleri bile, kadının kocasına itaati konusu ile amaçlanan şeyin, aile düzeninin korunması ve aile fertlerinin görevleri alanındaki belirsizliğin önlenmesi olduğunu kanıtlar. Bu doğrultuda öngörülen programın icra sorumluluğu, elbette ki beden ve ruh bakımından buna yatkın olan ve yöneticiliğin bu türünü aile fertleri üzerinde uygulayacak yeterliliğe sahip olan kimseye verilmelidir.

Bunu bir örnekle şöyle açıklayabiliriz: Aile, birkaç samimi arkadaş tarafından kurulan küçük bir kuruma benzer. Kesinlikle bu küçük kurum, çalışmalarını yapabilmesi ve belirlediği amaçlarına ulaşabilmesi için bir yöneticiye muhtaçtır. Bu ihtiyacın karşılanması üzere kurucu arkadaşlar arasından,

daha çok yeterlilik, güç ve saygınlığı olan kimse yönetici olarak seçilir. Ancak bununla birlikte, kurucular arasındaki arkadaşlık ilişkileri olduğu gibi devam eder. Bu, kurucular arasında eşitsizlik veya ayrımcılık olarak addedilemez. Bu göreceli sorumluluk, sadece bireyler arasında belirsizliğin önlenmesi ve amaç doğrultusunda ilerlemenin sağlanması için yönetici kimseye bırakılır. Aileyi yönetme sorumluluğu da erkek için bir üstünlük değildir ve erkek ile kadın arasında eşitsizlik ve ayrımcılık olarak yorumlanamaz. Bu sorumluluk görece-li olup, aile düzeninin sağlanması ve görev belirsizliklerinin önlenmesi için erkeğe yüklenmiştir.

İtaat Mi, Kölelik Mi?

Kadının kocasına itaatının bir diğer örneği, kocasının izni ile evden dışarı çıkabileceğidir. Din hükmü uyarınca kadın, dışarı çıkmak için kocasından izin almış ve çıkacağını bildirmiş olmalıdır. Ev dışı yöneticilik ve aile hareketinin kılavuzluk sorumluluğu erkeğe verildiğine göre, aile fertlerinin ve özellikle de aile içi yöneticiliğini üstlenen kadının eve giriş ve çıkışı, erkeğin izni ve denetimi altında olmalıdır.

Her hangi bir kurumun yöneticisi, emrinde çalışan personeli daha iyi yönetebilmek için onların giriş ve çıkışlarını ve görevlerini yerine getirip getirmediğini elbette ki denetleyecektir. Yönetici tarafından yapılan bu denetim, personel arasında daha üstün bir konumda olan kimse hakkında daha belirgin ve ayrıntılı olacaktır. Kadının aile içi yöneticiliği hassas bir konum olduğu için erkek, kadının evden çıkışları hakkında tamamen bilgilendirilmelidir.

Kuşkusuz ki aile içinde hassas bir konumda olan kadının bilgi vermeksizin evden ayrılması, aile içi görevlerini ihmal etmesine neden olacağı gibi, erkeğin genel yöneticilik sistemi-ne de darbe vurmuş olacaktır. Sonuç olarak aile ortamından

çıkışlar, aile fertleri arasında gerekli iletişimle ve ailenin genel yöneticisi erkeğin bilgisi dâhilinde gerçekleşmelidir. Aile fertlerinin istedikleri zaman ve kimseye haber vermeksizin evden çıkması asla doğru değildir. Böyle bir ailede ve aile yönetimi alanında çıkabilecek sorunları kestirmek zor olmasa gerek.

Kadının dışarı çıkma isteği hakkında bilgilendirilen ailenin genel yöneticisi erkek, bunun kadın ve aile çıkarlarına zararlı olmadığı ve hatta faydalı olduğu kanısına varınca, elbette ki buna engel olmayacak ve rahatlıkla onay verecektir. Ama eğer bu çıkış, kadın ve ailenin yararına olmayacak veya aileyi ilgilendiren diğer hususlara oranla önemsiz bulunacaksa, bunu bir başka fırsata erteleyecektir.

Aile çıkarlarını koruma ve ideal bir aile yapısına ulaşma mantığını kabullenme, erkeğin eşine karşı uygun bir eylem ve söylem içinde olmasına bağlıdır. Eğer bu mantık, samimi ve gerginlikten uzak bir atmosferde kadına aktarılacak olsa, kadının güven duyması ve itaat etmesiyle sonuçlanacak ve bu da erkeğin daha sağlıklı kararlar vermesine yardımcı olacaktır.

Öte yandan erkek, kadının dışarı çıkmasının aile düzeni için zararlı olmadığı kanısına varması durumunda, buna karşı çıkmayacak, hatta teşvik edecek ve bazı durumlarda ise bunu gerekli görecektir. Aile eksenli eğitim kurslarına katılım, ders verme, dinî merasimlere iştirak etme, ilahi hüküm ve öğretileri öğrenmek için ev dışında dersler alma, kadının konumuyla çelişmeyen etkinliklerde rol alma... erkeğin karşı çıkmayacağı hususlardandır. Bu da demektir ki kadının kocasından izin alarak dışarı çıkması, doğru kurallar çerçevesinde gerçekleşiyor ise bu, çok faydalı ve hatta bazı durumlarda kaçınılmaz olabilecektir.

Erkeğin bu hakkını bir koz olarak kullanıp kadına haksızlık ve zulüm etmesi, gelişmesini engellemesi, eve hapsetmesi, bir köle gibi onu çalıştırması, İslâm'ın şiddetle karşı

çıktığı durumlardandır. Böylesi olumsuz bir duruma maruz kalan kadın, dinin konu ile ilgili hüküm ve yasalarına dayanarak mahkemeye başvurup elinden alınan hakların iadesini talep edebilir.

İnsanlıkta Eşitlik, Görecelikte Farklılık

Aile konusuna girişte, kadın ve erkeğin insanlıkta ortak olduklarını belirtmiştik. İmanlı bir erkek insanlık, iman ve ahlâk alanında kendisiyle eşit olan bir kadına asla zulüm ve haksızlık edemez. Buna ne insanlık, ne iman ve ne de ahlâk izin vermez. Bu temel ilke ve prensipleri önemsemek, birçok şüpheleri çözümlenme noktasında etkisini gösterecektir. İslâm dini, ortak insanlık paydasında kadın ve erkeği birbirinden üstün görmemiştir. Bazı dinî hükümlerin ve sosyal konuların farklılığı, sadece kadın ve erkeğin göreceli yönleriyle ilintilidir.

Çünkü hem kadın ve hem de erkek aynı cevher ve aynı gerçekten yaratılmış ve yaratılış nedeni ise, ibadet ve kulluk sayesinde yüce Allah'a yakınlaşmaktır. Öyleyse erkek ve kadın, yaratılış felsefesi yönünde hareket etmeli ve yaratılış hedefiyle bütünleşmelidir. Yüce Allah, kulluk makamına ulaşma güç ve imkânını her ikisine de vermiştir ve onlar, birbirlerinin yardımıyla kulluğun zirvesine ulaşabilirler.

Bunu şöyle de açıklayabiliriz: Dinin her alana bütüncül ve kapsamlı yaklaşımı, -kişilerin dar görüşlülüğünden kaynaklanan- detay nitelikli şüpheleri çözümler. Dinî buyruk ve öğretilerin tümünde, ancak basiret ve bütüncül yaklaşımla teşhis edilebilecek bir takım faydalar ve maslahatlar saklıdır. Bu yüzden de İslâm, Müslümanların basiretle ve aklederek çevrelerine bakmalarını istemiştir. "Basiret sahipleri" ve "akıl sahipleri", şüphe veya çelişkiye çok az düşerler ve bundan dolayı da din, onlara özel bir değer ve yüce bir konum kazandırmıştır.

19. Hutbe:

ERKEĞİN KADIN ÜZERİNDEKİ HAKLARI (2)

Geçen hutbede, erkeğin kadın üzerindeki haklarından olan cinsel açıdan tatmin ve itaat konularını açıklamıştık. Bu hutbede aynı konuya kaldığımız yerden devam edeceğiz.

3- Kendi İffetini ve Kocasının Namusunu Korumak

İslâm dini, insanın kendi namus ve iffetini korumasına özenle vurgu yapmıştır. İnsan kendisini nefsanî güçlerden ve özellikle de şehvî dürtülerden koruduğu oranda ilahi lütuf ve inayetlerden nasiplenecektir. İnsanın şehvî güçler alanında kirliliği, diğer alanlarda kirlenmesine de zemin hazırlayacaktır. Bu nedenledir ki ahlâk ve irfan üstatları, şariat buyruklarına itaatle şehvet gücünün korunmasına ve dengeli tutulmasına özellikle ve önemle dikkat çekmişlerdir. Çünkü kontrol altında olmayan ve denetlenmeyen şehvi güç, şeytanın en güçlü askerlerinden biri olacaktır ve şeytan da bu güçlü askerinden en iyi şekilde faydalanacak ve insanı sadece bu alanda değil, diğer alanlarda da felakete sürükleyecektir.

Şehvî güçler alanında kendilerine güvenen nice insanlar, şehvetle sınıdıklarında kendilerini yitirmiş, kullukla elde ettiklerinin tümünü bir anda kaybetmişlerdir. Şeytan onları kendine kulluğa sürüklemiş ve onlar da şeytana kulluk ederek ahiretlerini satmışlardır. Bu tür insanlar fazlasıyla tarihte görülmektedir.

Bu nedenle kimse kendisinden gaflet ederek ve kendisine fazla güvenerek şehvî güçler alanında ifrat ve tefrite düşmemelidir. İnsan, şariat buyruklarına uyarak ve yüce Allah'a sığınarak bu tehlikeli güçlerini dizginlemeli ve ilgili alandaki günahlardan kendisini korumalıdır. Bazı din büyükleri, "Eğer Yusuf'un (a.s) yerinde siz olsaydınız ne yapardınız?" sorusu karşısında şöyle demişlerdir: "Allaha sığınırız. Çünkü bu durum, Allah'a sığınmayı gerektiren hallerdendir." Yani şehvî güçler o kadar etkili ve tehlikelidir ki, yüce Allah'tan başka kimse insanı bu zor durumdan kurtaramaz.

Namusu Koruma Alanında İslâm'ın Çözümü

İffet ve namusu korumak için İslâm'ın sunduğu asıl çözüm evliliklerdir. Kadın ve erkek evlenmekle, günaha karşı kendilerini koruyabileceklerdir. Din, hayat yolunda ilerleyen kadın ve erkek için bir dizi özel buyruklar ve direktifler sunmuştur. Din özellikle kadından, kendi iffetini ve kocasının namusunu korumak için ciddiyet göstermesini ve günah ortamının oluştuğu yerlerde bulunmaktan sakınmasını istemiştir.

Birçok hadisler, iffet ve namusun kadın tarafından korunması gerektiğine vurgu yapmıştır. Bu hadislerin birinde şu noktaya dikkat çekilmiştir:

Kadın, kocasının razı olmadığı bir erkeği, kendi akrabalarından olsa bile kocasının evine alamaz.

Bir başka hadiste şöyle geçer:

Kadın, ar ve namusuna ihanet eden birini evine alma hakkına sahip değildir.

Bu vurgulara istinaden kadın, ailenin namusunu koruması yönünde özellikle dikkatli olmalıdır. Kadının namusuna düşkünlüğü, erkeği de bu yönde harekete geçirecek, onu da iffet ve namus düşkünlüğü konusunda fazlasıyla etkileyecek-

tir. Eğer kadın başkaları için değil, sadece kocası için kendini süsleyecek, bakımlı ve temiz tutacak, zarafet gösterecek olsa, aile dışında sergilenen gönül çelme tavrıları, kocasını kolaylıkla etkileyemeyecek ve günaha düşüremeyecektir.

Ne yazık ki bu konuya ilgisizlik, aile düzeninde ve ailenin sağlıklı yapısında nice sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bazı kadınlar vardır ki eşlerinin ihtiyaçlarına kayıtsız kalır, umursamaz ve duyarsız davranırlar; ama aynı kadınlar, toplum karşısında veya özel günlerde en güzel kıyafetlerini giyer, süslenir, bakımını yapar, gösterişli takılar kullanır ve göz alıcı tavrılar ortaya koyarlar. Böyle bir ailede, ne erkek ve ne de kadın tarafından iffet ve namus düşkünlüğüne kesinlikle hiçbir özelliği olmayacaktır.

Kadının giyim, bakım ve süslenme olayına İslâm'ın yaklaşımı farklıdır. İslâm dini, kadının sadece ve sadece kocası için süslenmesini, bakımlı olmasını ve çekici davranmasını istemiş ve kocası eve gelmeden önce onu karşılamak için hazırlık yapmasını ve güler yüzle karşılamasını tavsiye etmiştir.

Yüce Allah Resulü (s.a.a), kadının kocası için süslenmesi konusunda şöyle buyurmuştur:

Kocandan başkasına süsünü gösterme, kocanın giyabında güzel kokular sürünme, dikkat çeken eşarp örtünmekten uzak dur, kol bileğini dahi örtülü tut ve başkalarına gösterme. Aksi durumda dinini zayı etmiş ve Allah'ı gazaplandırmış olursun.

Bir başka hadis şöyle buyurmuştur:

Yüce İslâm Peygamberi (s.a.a), kadının dikkat çeken bir elbise ile evden çıkmasını ve ses çıkaran bir süs eşyası kullanmasını yasaklamıştır.¹

1- Deâimu'l-İslâm, c: 2, s: 215

Kadının İffet Düşkünlüğünde Erkeğin Rolü

İslâm dini, iffet ve namus düşkünlüğü hususunda dikkatli ve titiz olmayı sadece kadınlardan değil, onların iffetli hareket etmeleri için kocalarının da duyarlı olmasını istemiştir. Eğer kadın iffeti koruma bağlamında görevini ihmal edecek olsa, erkeğin görevi, akıl ve şariat ile uyuşan tedbirler alarak bunu önlemek ve engellemektir. Karısının başkaları için süslenmesine ve kıyafet seçmesine duyarsız kalan veya razı olan bir erkek, zillete ve gayretsizliğe düşecek ve aile harimine başkalarının, bakışla da olsa sızmasına razı olacaktır.

Yüce İslâm Peygamberi (s.a.a), bu hususta erkeklere şöyle buyurmaktadır:

Karısının -yabancı erkeklerin bulunduğu bir ortama gitmek için- süslendiğini ve bu hâlde evden çıktığını görüp de buna razı olan bir erkek deyyustur. Böyle birine deyyus diyen kimse günah işlemiş olmaz. Böyle -süslenmiş ve koku sürünmüş- bir hâlde ve kocasının razılığıyla evden çıkan bir kadının attığı her adım karşılığında kocası için ateşte bir ev kurulur. Kadınlarınızın bu kanatlarını kısaltın ve uzamasına engel olun. Çünkü onların tüylerinin ve kanatlarının yolunmasında sizin ve aileniz için hoşnutluk ve sevinç vardır.¹

Bu hadis, çok ciddi olarak Müslümanları uyarmaktadır. Bunu ciddiye almalı, önemsemeli ve o yüce insanın ümmeti olarak emirlerine titizlikle uymalıyız. Ancak bu durumda o yüce ve örnek insanın ümmeti ve izcisi olduğumuzu gösterebiliriz.

Bir erkeğin, karısının süslenmiş bir hâlde evden çıkması, erkeklerle kadınların bir arada olduğu düğünlere katılmasına ve yabancı erkeklerin karşısına süslenmiş hâlde çıkmasına razı olması ne kadar üzücü ve vahim bir durumdur.

1- Biharu'l-Envar, c: 100, s: 249

İslâm'ın Güzellikten Yana ve Fesada Karşı Oluşu

Tekrar vurgulamak gerekir ki İslâm dini, güzellikten ve yüceliklerin korunmasından yanadır ve kadının süslenmesine de asla karşı değildir ve hatta İslâm açısından kadının sadece kocası için süslenmesi kadının başlıca görevlerinden biridir.

Dinimiz, kadının başka erkekler için süslenmesini yasaklamıştır ve bu da kadını sınırlamak, küçümsemek için değil, bizzat kadının konum ve değerini korumak içindir. İslâm, aile namusuna saygısızlık ve saldırı yapılmasını yasaklamış ve kimsenin bu saygısızlığa kalkışmasına izin vermemiştir. Gerçekte dinin getirdiği sınırlamalar, aile sağlığının, kadın ile erkeğin günah karşısında korunmasının garantisidir. Bu, aile bazında en önemli yarar ve maslahattır.

İslâm, katı ve donuk bir din asla değildir; İslâm dini, kadınların konum ve özelliklerini açıklamak amacıyla kadın hakkında "gül" ve "reyhan gülü" gibi tabirler kullanmıştır. Elbette ki gülün korunması, dikenler ve zararlı otlar arasında kaybolmaması özel bakım gerektirir.

Dinî toplumun Müslüman ve gayret sahibi erkeklerinin bu noktalara dikkat edeceklerini, kendilerini ve eşlerini günahın her türünden koruyacaklarını umuyor ve diliyorum.

20. *Hutbe:*

ERKEĞİN KADIN ÜZERİNDEKİ HAKLARI (3)

Erkeğin kadın üzerindeki haklarından üçünü geçen bölümlerde açıklamıştık. Bu hakları kısaca bir kez daha hatırlatalım: Cinsel açıdan tatmin, itaat ve iffetlilik. Bu alandaki diğer hakları bu bölümde ele alacağız:

4- Aile Yönetimi

Ortak hayatın başlangıcı itibariyle kadın ve erkek arasındaki görev taksiminin gereği olarak kadın, aile içi yöneticilik görevini üstlenir. Kadının aile içi yöneticilik çerçevesinde en temel görevlerinden biri, aile ortamına huzur ve samimiyet verecek koşulları hazırlamasıdır. Gerçekte kadın duygusal, ahlâkî ve ekonomik açıdan aileyi dengeli ve sıcak tutarak erkeği ev ortamına özendirmelidir. Aile ortamında huzur, güzellik ve samimiyet bulan erkek, karşılaştığı sorunlara katlanır ve aile ortamından edindiği güç ve moral ile sorunları çözümlemeye çalışır.

Kadının aile içi yönetici olması, erkeğin emriyle yemek hazırlamak ve temizlik yapmak gibi işlerden sorumlu olduğu anlamına gelmez. Ancak kadın, ortak hayatın gönül birliği ve sevgi üzere devam etmesini sağlamak için bu tür işleri üstlenir. Ailenin diğer fertleri de bu zahmetleri şükranla karşılamalı ve ev işlerinde kadına yardımcı olmalıdırlar.

Ailede baba ve çocuklar, ev işlerinin sadece kadının görevi olduğunu, başka kimsenin bunlardan sorumlu olmadığını

zannetmemeli ve bunu kadından beklememelidirler. Zeki ve uyanık kadınlar, ev ve aile işlerinde oluşan elbirliği ve güç birliğini, kesinlikle aile ortamında sevgi, samimiyet ve güzel-lik oluşturma yönünde kullanarak aile bireylerinin olgunlaş-masına ve ilerlemesine yardımcı olurlar.

5- Kocaya Saygı ve Güzel Davranış

Dinin evli bir kadın üzerinde belirlediği en önemli hak-lardan bir diğeri, kocasına karşı saygılı ve güzel davranması-dır. Bu bağlamda kadın kocasına çok saygılı davranmalı, sivri ve imalı konuşmalarla onu incitmemeli, kaba davranıştan ve itaatsizlikten sakınmalı, yokluk ve yoksulluktan sızlanmama-lı ve sabrını yitirmemeli, yoksulluk hâlinde bile kocasına arka durmalı, destek olmalıdır.

Erkeğin eşi tarafından kapıda "hoş geldin, yorulmayasın" gibi sözlerle karşılandığı, ev için alınan eşyaların teşekkür edilerek erkeğin elinden alındığı bir aile ortamı..., asla bun-ların yaşanmadığı ve hatta erkeğin geç veya erken gelmekle, yaptığı alış verişle eleştirildiği, erkeğin sert söylem ve kaba eylemlerle karşılaştığı bir ev ortamından kesinlikle çok fark-lı olacaktır. Biri sevgi, samimiyet ve şefkatle, diğeri ise azar, utanç ve bıkkınlıkla dolu olacaktır.

*"Kendileri ile huzur bulasınız diye sizin için türünüzden eşler yaratması ve aranızda bir sevgi ve merhamet var etmesi de O'nun delillerindendir."*¹ ayetinde geçen "kendileri ile huzur bulası-nız" ifadesi ile kadından istenen, erkeğin huzur ve dinginli-ğini temin etmesi ve ev içi yöneticiliği sayesinde bunu ger-çekleştirmesidir. Kuşkusuz ki erkek, uygun bir ortamda ve uygun bir ifadeyle kendisine yapılan eleştiriyi kabul edebile-cek ve bunu, kendisini düzeltme yönünde eşinden bir hediye olarak algılayacaktır.

1- Rûm, 21

Kadının güzel davranışının erkek hayatına yansımaları

Eğitim ve öğretim alanındaki uzmanlar, kadının güzel ve saygılı davranmasının erkek üzerinde çok önemli etkileri olduğuna ve karşılaşılabilecek sorunları çözmede etkin bir rol oynadığına dikkat çekmişlerdir. İmam Musa Kâzım'ın (a.s) konu hakkındaki şu buyruğu, sözü edilen rol ve etkiye ışık tutmaktadır:

Kadının cihadı kocasına iyi davranmasıdır.¹

Kadının kocasına karşı iyi davranması, kocasının psikolojisini ve duygu yapısını tanıyıp ev dışında karşılaştığı sorunları aileye yansıtmasına, böylece ailede bıkkınlık ve gerginlik oluşturmamasına engel olmasıdır. Gerçekte kadın, güzel ve çekici davranarak, teselli vererek kocasının düşüncesini meşgul eden sorunları yok edebilir, azaltabilir veya gerginliğini giderebilir.

Kadının düşünce güzelliğini sergileyecek yöntemin de önemli bir rol oynadığına dikkat etmek gerekir. Kadın, ne tür bir davranışla kocasının gerginliğini giderebileceğine özen göstermelidir. Çünkü güzel davranış, insanların beğenisine ve durumlara göre değişebilen bir olgudur. Sorunların çözümü noktasında kadın, öncelikle kocasının hangi durumlarda sessizlik ve yalnızlığa, hangi durumlarda konuşmaya ihtiyaç duyduğunu bilmelidir. İnsanın ne zaman ve kime karşı nasıl davranacağını bilmesi, çok önemli ve etkilidir.

Öte yandan birçok sorun ve sıkıntılar karşısında kadının metin ve sabırlı davranması, sorunları aşmada erkeğe de moral verecektir. Öyleyse kadın, ortaya çıkan sorunlar karşısında kocasına arka çıkmalı, teselli vermeli, kocasının direnmesini ve yenilgi hissine kapılmamasını sağlayacak davranışlar sergilemelidir.

1- Usul-u Kafi, c: 5, s: 507

6- Katlanma ve Direnç

Evlilik hayatının iniş ve çıkışları, kendine özgü sorunları vardır; bazen yokluk ve yoksulluk, bazen de çevrenin ve aileyi çekemeyenlerin müdahalesi, sorunları tetikler ve ailenin amaç yönünde hareketini sekteye uğratır. Burada önemli olan, kadın ve erkeğin bu sorunlar karşısında nasıl bir tavır takınması ve özellikle de aile içi yönetici olması hasebiyle kadının nasıl davranmasıdır.

Kesinlikle bu iniş ve çıkışlarda, bu sorunlar karşısında kadının erkeğe destek olması durumunda, sorunlar aşılabilecektir ve hatta sorunları aşma mücadelesi, hem yetenekleri filizlendirecek ve hem de beraberinde kendine özel tadı getirecektir. Her durumda hayatın inişi ve çıkışı, acısı ve tatlısı vardır. Kadın ve erkek, karşılıklı anlayış ve uzlaşa ile bütün bu sınavlardan başarıyla çıkabileceklerdir.

Bu bağlamda önemli olan şey, kadın ve erkeğin el ele vererek sorunlarla mücadele etme moral ve kararlılığında olmalarıdır. İşte bu moral ve kararlılık ile hayat bambaşka bir güzelliğe bürüneceği, farklı bir anlam kazanacağı için küçük sorunlar anlaşmazlık ve ayrılık nedeni olmayacaktır. Gerçekte zahirî dünya hayatı sürekli olarak bir takım sorunları da beraberinde getirmiştir ve bundan sonra da getirecektir. Ama eğer kadın ve erkeğin aile hayatına, daha doğrusu iki insanın ortak hayatına bakışı doğru temellere kurulu olsa, bu tür zahirî şeyleri gerçek hayatın kabuğu olarak görecektir. İnsanın gerçek hayatı ise, kabiliyet ve yeteneklerini iyice ve doğru olarak tanıyabilmesi, onları filizlendirme düşüncesinde olmasıdır.

Gerçekte dünya hayatı ile ilgili olarak kadın ve erkeğin başından geçen şeyler, gerçek ve makul hayata ulaşmalarına zemin hazırlayabilecektir. Bundan dolayı servet, ev, araba, daha çok imkan... sahibi olmak gerçek hayatın kriteri olamaz.

Nice insanlar vardır ki maddî imkân ve olanaklara fazlasıyla sahip oldukları hâlde birçok sorun ve anlaşmazlıklar içinde bocalamaktadırlar. Bu anlaşmazlıkların ve çekişmelerin kökeni ise, gerçek hayatın anlamını olduğu gibi kavrayamamaktır. Refah ve lüks düşkünü bir kadın, hayatın doğru ve gerçek anlamını kavrayamadığından dolayı kesinlikle kocasının yoksulluğu karşısında sürekli şikâyet edecek ve memnuniyetsizliğini gösterecektir. Kadının ailede oynadığı bu olumsuz ve anlamsız rol, ailenin dağılmasıyla ve parçalanmasıyla sonuçlanacaktır.

21. Hutbe:

ERKEĞİN KADIN ÜZERİNDEKİ HAKLARI (4)

7- Dürüst ve Açık Olmak

Evlilik hayatı güven ve sadakat temeli üzerine kurulduğu için ortak hayatta hile, düzen ve gizlilik olmamalıdır. Bu tür olumsuzlukların aile ortamına yayılması, kesinlikle ailede güvensizlik sorunu doğuracaktır. Hile ve düzenin mevcut sorunları çözeceği düşüncesiyle onlara tutunmak, belki de ailenin birkaç gün sorunsuz yaşamasına neden olabilecektir. Ancak bunun, fırtına öncesi sessizlik türünden olduğu bilinmelidir. Zamanla sırların ortaya çıkması, telafisi mümkün olmayan zararları da beraberinde getirebilecektir.

Aile bireyleri arasında şüphe ve kötümserliğin oluşması, -ailenin bütün hareketlerinin temeli olan- güveni sarsacaktır. Esefle belirtmek gerekir ki bazı kadınlar, belki de aileye olgunluk kazandıracak bazı olayları, sorun çıkmasın diye eşlerinden gizli ve saklı tutarlar. Oysaki bu gizli tutulan olayların farklı bir şekilde ortaya çıkması ve başkaları tarafından yayılması, aileyi daha büyük bir sıkıntıya düşürebilecek ve hatta ailenin yıkılmasına bile neden olabilecektir.

Bu tür sorun ve sıkıntılarla karşılaşmamak için kadın ve erkek, birbirlerine güvenmeli ve sırlarını birbirleri ile paylaşmalıdırlar. Öncelikle erkek, ailevi konuları kendi eşinden, yani evin iç yöneticisinden duymak ister. Ailesini ilgilendi-

ren konuları dışardan, başkalarından duyması kesinlikle erkeği rahatsız edecek ve bu da olumsuz bir şekilde aileye yansıyacaktır.

8- Erkeği Rahatsız Etmemek ve Üzmek

İslâm'ın ailevi ilişkiler alanında önemle vurgu yaptığı konulardan biri, kocaya saygısızlık etmemek ve onu üzmemektir. Kadın, kocasının maddî gücünü aşan şeyleri ondan istememelidir; bazı eksiklikler karşısında kocasına karşı aksilik etmemeli, kaba davranmamalı ve iğneleyici sözler söylememelidir. Aksi hâlde kadın, kocasının öfkelenmesine ve kendisinden razı olmamasına neden olacaktır. Vahiy penceresinden olaya bakıldığında, erkeğin karısından razı olmamasının birçok etki ve yansımaları vardır.

Din açısından erkeğin karısından razı olmaması ve ona öfkelenmesi, kadının namazını, orucunu ve diğer ibadetlerini istenmedik yönde etkiler ve yüce Allah katında kabul olmasına neden olur. Bir hadiste şöyle geçer: Ali İbn Cafer, kardeşi İmam Musa Kâzımâ (a.s) sordu: "(Kötü ahlâkı, aksiliği, iğneleyici sözleriyle) kocasını öfkeliendiren bir kadının namazının durumu ve Allah katındaki hâli nasıldır?"

İmam (a.s) şöyle buyurdu: *"Kocasını razı olmadıkça o kadın günah hâlinde dir."*¹

Yüce Allah Resulü (s.a.a) bir hadisinde şöyle buyurmuştur:

Hak ve doğruluk üzere beni peygamber seçen
Allah'a andolsun ki kocasını hiddetlendiren bir kadına
Allah da hiddetlenir.

İmam Cafer Sadık'tan (a.s) rivayet edilen bir hadis şöyledir:

1- Ali b. Cafer'in Soruları, s: 185

Üç kişinin namazı kabul olmaz; elini efendisinin eline koymadıkça firar eden kölenin, geceden sabaha kadar erkeğin razı olmadığı kadının ve halk istemediği hâlde onlara imamlık yapanın (namazı kabul olmaz).

Hayatın Temel Amaçlarını Anlamak

Eğer kadın ve erkek, hayatın temel gayesi üzerinde biraz düşünse ve gerçek anlamıyla insanlık tanımlarını örnek olarak alsalar, kesinlikle başkasını rahatsız etmez ve üzmezler. Bu gerçek, kutsal bir bağ ve anlaşma ile bir çatı altında bulunan insanlar hakkında daha fazla önem ve öncelik kazanacaktır. Bu doğrultuda hareket eden kadın, Allah sevgisiyle kalbini ve gönlünü bağladığı kocasına asla kötü davranmaya ve kötü konuşmaya kalkışmayacaktır.

Buna binaen hem erkek ve hem de kadın kendini eğitmeli, ruhunu arındırmalı, kendi kimliğini tanımaya gayret etmeli ve bunlara azami derecede önem vermelidir. Ancak bu durumda yaşam ortamı ve atmosferi değişecek ve her şey kendi yerini bulacaktır.

Ancak bu, hayata bakışın maddî sınırlarla kısıtlı olmaması ve madde ötesi yüce bir düşünceye sahip olunması durumunda gerçekleşecektir. Çünkü hayata maddî bir gözle bakan kadın veya erkek, isteğinin aksine gelişen en küçük şeylere bile karşı gelecek, tavır takınacak, böylece de her şeye karşı hassas davranıp isteklerini artıracaktır. Bunun böyle devam etmesiyle birbirlerini incitecek ve aile ortamında huzur yüzü görmeyeceklerdir.

Hayata bakışı madde sınırlarını aşan, akıl ve vahiy doğrultusunda hayatını yürüten, yüce Allah'ın isteklerine önem veren bir kadın ve erkek, kesinlikle daha farklı bir atmosfer oluşturacaktır. İşte böyle bir atmosferde güven içinde yaşayacak, her konuya şüphe ile yaklaşmayacak, her şeye itiraz et-

meyecek, erkeğin maddî sıkıntı çektiği durumlarda onun yar ve yaveri olacak, hatta beklentilerini kısarak erkeğin yükünü hafifletecek ve az ile yetinmesini bilecektir. Gerçekte böyle bir ulvî ve ilahi düşünce, tümüyle hayatı etkiler ve huzur kaynağı olur.

Aslında bu bakış ve düşünce tarzına sahip olan kadın ve erkek, hayat yolunda karşılaştığı bütün sıkıntı ve darlıkları olgunluk aracı olarak algılayıp ruhunu arındırmayı ön planda tutacak, olgunluğun zirvesine ulaşmak için birbirlerine yardım edecek ve eksikliklerini tamamlayacaklardır.

Din Gerçeği ve İnsanın Kurtuluşu

Gerçek şu ki günümüz insanların karşılaştığı sorun ve problemlerin büyük bir bölümü, dinin aile hususundaki hüküm ve yasalarını bilmemekten, hatta gerçek anlamıyla dini tanımamaktan kaynaklanmaktadır. Dinin anlaşılması ve din gerçeğinin tanınmasıyla, dinin günlük hayatı yönetmek ve yönlendirmek için geldiği, bireysel ve sosyal olaylarla ilgili olarak dinî hüküm ve yasaların var olduğu da anlaşılacaktır. Atılması gereken ilk adım, herkesin bu alanda duyarlı olması, bu hüküm ve yasaları tanınmasıdır. Günlük ihtiyaçlarımızı ve maddî gereksinimlerimizi temin etmek için nasıl zaman ayırıyor ve zahmet çekiyor isek, dini öğrenmek için de zaman ayırmalı ve zahmet çekmeliyiz.

Din âlimleri de sürekli olarak bu konuya önemle vurgu yapmalı ve hayatın farklı safhalarıyla ilgili olarak ihtiyaç duyulan bilgileri insanlara aktarmalıdır. Bunun gerçekleştirilmesi durumunda, bir yandan din anlaşılacak, öte yandan ilahi değerlerle çelişen ithal kültür ve kimliksizlik eğilimi önlenecektir.

22. *Hutbe:*

EVLADIN BABA VE ANNE ÜZERİNDEKİ HAKLARI (1)

Aile Neslinin Devamına İslâm'ın Verdiği Önem

Üreme ve neslin bekası, bir yandan aile neslinin devamını sağlarken, öte yandan da aile yapısının güçlenmesine ve eşlerin uzlaşısı içinde yaşamasına neden olacaktır. Bu nedenle İslâm dini, ailelerin çocuk yapmasına özellikle dikkat çekmiş, çocukların eğitiminden ebeveyni sorumlu tutmuş ve topluma layık evlatlar kazandırmaya özendirmiştir.

Günümüz toplumlarında bazı aileler, sosyal veya ekonomik sorunlardan, rahat düşkünlüğü ve eğitim sorumluluğundan kaçmak gibi farklı nedenlerden dolayı çocuk yapmaktan sakınırlar. Gerçek şu ki din, bu tür bahanelerin hiçbirini kabul etmemiş ve ebeveynlerin en önemli görevlerinden birinin çocuk eğitimi olduğunun altını çizmiştir. İslâm dini açısından çocuk sahibi olmak anne ve baba için büyük bir başarı ve nimettir. Çünkü baba ve anne, evlat yetiştirmek ve eğitmekle büyük cihat alanına adım atmış olacaktır.

Ayrıca bilinmelidir ki çocuğun varlığı, ailevi ve eşler arası ilişkileri sarsılmaz kılacak, aileye huzur ve mutluluk katacak, anne ve babanın sorumluluk üstlenme hissini güçlendirecek bir etkidir.

Modern Tuzaklar ve Fıtratın Zaferi

Bugün modern dünya, tarih boyunca görmezden gelinen kadının haklarını ve konumunu ihya ve kadına iade bahanesiyle yeni bir modern kadın tanımı sunmuştur. Aslında liberalizm, feminizm... gibi düşüncelerle kadının zevk üreten köle olması, eşit haklar ve kadın özgürlüğü gibi sloganlarla modern sömürü sisteminin devreye sokulması, böylelikle de kadının eşlik ve annelik görevinden el çektirilmesi istenmektedir.

Erkeklere dönük olumsuz ve kinci bir anlayışın oluşması, farklı çevrelerde kadınlar için bağımsız kimliğin şekillenmesi, kadının ailedeki görev sınır ve çerçevesinin aşılması... modern düşünce akımlarının en önemli kazanımları ve darbeleri olmuştur. Bütün bu uğraş, plan ve projelerle birlikte kadının yaratılışsal yapısı, bu sapkın düşünceler karşısında büyük bir engele dönüşmüş ve modern tuzakların kurucularının amaçlarına ulaşmalarını önlemiştir. Annelik temayülü ve eş olma eğilimi, insanın yaratılışına işlenen ve asla yok edilemez temel gayelerdendir. İnsanlığın doğal yapısına kimsenin karşı gelemeyeceği ve eninde sonunda bu doğal ve yaratılışsal eğilimin topluma ve aileye döneceği bilinmelidir.

Hamilelik Dönemi ve Dinin Tavsiyeleri

Ortak hayatın kurulmasından bir süre geçtikten sonra eşler, birbirlerinin ortak yanlarını tanımakla hayat yolunu sürdürmede daha uygun bir anlayışa sahip olacaklardır. Böyle bir ortamda kadın ve erkek, tedrici olarak büyük karar, yani çocuk yapma aşamasına yaklaşacaklardır. İslâm dini bu dönemle ilgili olarak bir takım özel buyruklar ve tavsiyeler öngörmüştür. Bu öğreti ve tavsiyelere uyan kadınlar ve erkekler, salih evlat nimetinden nasipleneceklerdir.

Hamilelik dönemi, çocuk sahibi olmanın en hassas dönemlerinden biridir. Bu dönemin kadın açısından özel bir

önemi vardır. Çünkü kadın, bir yandan çocuk sahibi olmak ve yüce Allah'ın rahmetinin göstergesi olan annelik sevgi ve şefkatini göstermek ister ve öte yandan da çok zor, ağır, ıstıraplı, bedensel ve ruhsal zararlarla karşılaşması muhtemel bir döneme girmiş olur. Kadın, hamilelik döneminin bu zorluk ve güçlüklerinden dolayı din ve din önderleri nezdinde yüce bir makama sahip olmuştur. Yüce Peygamberimiz (s.a.a) bu hususta şöyle buyurmuştur:

Kadın, taşıdığını doğurduğu zaman idrak edemeyeceği büyük bir sevap kazanmış olur.¹

İmam Cafer Sadık'ın (a.s) bir buyruğunda şöyle geçer:

Doğum yaparken ölen bir kadının kıyamette sorusu yoktur. Çünkü o, bir çocuk doğurma tasasıyla dünyadan ayrılmıştır.²

İşte bu dönemin hassasiyetinden dolayı hem erkek ve hem de -eşlerin aileleri başta olmak üzere- kadınla bir tür ilişkisi olan herkes hamile kadının durumunu anlamalı ve hâlini gözetmelidirler. Çünkü kadın, bu dönemde insan adında bir emaneti taşımaktadır ve herkes de onun korunmasında ciddiye göstermeli; tavır, eylem ve söylemlerin cenin üzerinde etki gösterdiğini bilmelidir. Kuşkusuz ki güzel ahlâk ve tatlı dil, anne ve cenin için çok güzel bir ruhsal ortam oluşturacağı gibi, çirkin söz ve davranışlar da hem anneyi ve hem de cenini kötü duruma düşürebilecek ve bu da çocuğun geleceğini etkileyebilecektir.

Şimdi hamilelik döneminde -ceninin bedensel ve ruhsal açıdan şekillenmesinde önemli rol oynayan- hassas noktaları açıklamaya çalışacağız.

1- Emali, Şeyh Saduk, s: 411

2- Emali, Şeyh Tusî, s: 673

Hamilelik Döneminin Önemli Noktaları:

1- Çocuğun davranış ve yeteneklerinin şekillenmesinde, eylemselliğe dönüşmesinde çok önemli iki etken vardır: Kalıtım etkeni ve çevresel etkenler. Bu arada baba ve anne, kalıtım etkeninin eylemsellik bulmasında temel rolü üstlenirler. Bilimsel veriler uyarınca döllenmiş sperm, baba ve annenin kromozomlarını taşır ve kromozomların içindeki genler, baba ve annenin sıfatlarını çocuğa aktarırlar. Bundan dolayı baba ve anneler, -kendilerinde nefsanî bir yeti hâli almış- kötü davranış ve alışkanlıklarını ıslah ederek, ahlâk erdemlerine sahip olarak çocuklarına güzel sıfat ve yetenekleri aktarma yönünde gayret etmelidirler.

Güzel sıfatların oluşumu ve kötü davranışların ıslahı, ailenin ahlâkî ve düşünsel erdemlerini olgunlaştırmakla birlikte çocuğun geleceğini de aydınlatacak ve iyi yönde etkileyecektir. Kutsal dinimiz, konunun hassasiyetini göz önünde bulundurarak hamilelik öncesi davranışlar hakkında, hatta spermin ana rahmine yerleşme zamanı ve hamilelik dönemi hakkında bir takım programlar öngörmüş ve çocukların sosyal, bedensel ve ruhsal sorunlarla karşılaşmamaları için baba ve annelerin bunlara uymalarını istemiştir.

2- İslâm başta olmak üzere bütün ilahi dinler, hamile kadının yüce bir makam ve konuma sahip olduğuna dikkat çekmiştir. Hamile kadınların kendileri de bu konumun farkında olmalı ve taşıdığı ilahi emaneti şevk ile korumalı ve görevlerini özenle yerine getirmelidirler.

İslâm dini, meşru hamileliği kadınlar için onur kaynağı ve büyük ilahi mükâfat vesilesi olarak tanıtmıştır. İslâm dini açısından bu kadınlar sürekli namaz, oruç ve cihat hâlindedirler. Hamilelik döneminde olan kadınlar, yüce Allah'ın rızası doğrultusunda hareket edecek olsalar, çocuklarını dünyaya getirdikleri andan itibaren bütün günahları bağışlanacaktır.

Yüce Peygamberimiz (s.a.a) bu kadınlar hakkında şöyle buyurmuştur:

Hamile bir kadın adeta oruçlu olarak namaz kılan,
Allah yolunda mal ve canıyla cihat eden kimse gibidir.

3- Çocuğun gelecekteki ahlâkî ve davranışsal kişiliğini belirleyen etkenlerin bir diğeri, hamilelik döneminde kadının içinde bulunduğu çevre ve ortamdır. Bebek, anne rahmi gibi kapalı bir yerde olduğu hâlde çevresindeki bütün etki ve edildilerden doğrudan veya dolaylı olarak -annesi aracılığıyla- etkilenir. Buna göre anne, çevre ile cenin arasında ilişki kurmada kilit rol oynar ve bundan dolayı da ceninin beden ve ruh sağlığını etkileyen her şeye azami derecede dikkat etmelidir. Sözü edilen etkilerin gerçekliği bilimsel açıdan kanıtlanmıştır.

Bu nedenle anne, bebeğinin huzurlu ve sağlıklı gelişmesi için her türlü huzursuzluktan ve ağır işlerde çalışmaktan özenle sakınmalıdır. Ayrıca anne yediklerinin temiz, sağlıklı ve helal olmasına dikkat etmeli, her topluma girmemeli, haram işlenen yerlerden uzaklaşmalı, nefsinin isteklerinden yüz çevirmeli, hatta düşünce ve moralini tehlikelere karşı korumalıdır. Bu konulara özen göstermek, çocuğun geleceğini de etkileyerek sağlıklı, salih ve yüce bir insan olarak hayatını sürdürmesine neden olacaktır.

Yüce Allah Resulü (s.a.a) bu tür kadınlar hakkında şöyle buyurmuştur:

Çocuklarına hamile olan, süt emziren ve şefkat gösteren kadınlar, kocalarına karşı kötü davranmadıkları takdirde cehenneme gitmeyeceklerdir.

4- Doğum anı özellikle anne hayatındaki en zor, doğum sancılarının arttığı ve ağırlaştığı anlardır. Kadının bu acılara katlanması ise, özel sevap ve mükâfat barındıran büyük bir ibadettir. Bu sevap ve mükâfata ulaşabilmek için doğum

ile ilgili her şeyin şer'î kurallara ve ilahi buyruklara uygun olarak gerçekleşmesi gerekir. Ayrıca bunların gözetilmesiyle hem annenin ve hem de bebeğin beden ve ruh sağlığı da korunmuş olacaktır.

EVVLADIN BABA VE ANNE ÜZERİNDEKİ HAKLARI (2)

İslâm'da Çocuğun Önem ve Değeri

Yüce Allah'ın insana bahşettiği en büyük ve en faydalı nimetlerden biri evlattır. Salih evlat, insan için hayır ve yücelik kaynağı, dünya ve ahirette insana çok faydalar ulaştıran büyük bir sermaye olabilir. Bu yüzden insan, bu büyük nimet karşılığında yüce Allah'a şükretmelidir.

Hız. İbrahim'in (a.s) Kur'ân-ı Kerim'de yüce Allah'a şükürü, çocuğun önem ve konumuna ışık tutmaktadır. İbrahim (a.s), yüce Allah'ın huzurunda yaptığı dua ve yakarış ile yaşlılık döneminde, İsmail ve İshak adında iki çocuk sahibi olmuş ve bu nimet dolayısıyla yüce Allah'a şükretmişti. İsmail ve İshak'ın Hız. İbrahim'den (a.s) sonra peygamberlikle görevlendirildiğini de hemen hatırlatmalıyım. Hız. İbrahim'in (a.s) çocuk nimetine sahip olduğu için yüce Allah'a şükretmesi Kur'ân'da şöyle geçer:

İhtiyar hâlimde bana İsmail'i ve İshak'ı lütfeden Allah'a hamdolsun! Şüphesiz Rabbim duayı iştir.¹

Bu ayetten de anlaşıldığı gibi, insan yaşamında evladın önemli bir yeri ve konumu vardır. İşte bundan dolayı da Hız.

1- İbrahim, 39

İbrahim (a.s) yaşlılık çağında yüce Allah'tan evlat istemiş ve Allah da duasını kabul buyurmuştu.

Hz. Zekeriya (a.s) da ihtiyarlık döneminde mihrabında ibadet ederken yüce Allah'tan evlat istemiş ve şöyle demişti:

Doğrusu ben, arkamdan iş başına geçecek olan yakınlarımdan endişe ediyorum. Karım da kırsırdır. Tarafından bana bir veli (oğul) ver. Ki o bana varis olsun; Yakub hanedanına da varis olsun. Rabbim, onu rızana layık kıl!¹

Bunlardan anlaşılan şudur: İyi çocuk sahibi olmak, salih insanların ve Allah velilerinin güzel arzularından biri olmuş ve hatta yaşlılık döneminde bile bu arzularını dua şeklinde yüce Allah'tan istemişlerdir.

Anne ve Babanın Ahiretinde Çocuğun Rolü

Belirtildiği üzere, çocuk sahibi olmak çok büyük ve değerli bir sermayedir. Anne ve babası tarafından iyi eğitilen ve yetiştirilen bir çocuk, hem yaşadıkları müddetçe ve hem de ölümlerinden sonra ebeveynine faydalı olacaktır. Yani ölmüş olan anne ve baba, çocuklarının dünyada yaptığı her iyi ve hayırlı işin bereketlerinden ahiret hayatında faydalanacaklardır. Çocuklarının eğitimi hususunda tembellik eden, yetersiz kalan ve böylece de kural tanımaz ve suç işlemekten çekinmeyen biri olarak topluma katılmasına neden olan anne ve babalar, ölmüş olsalar bile, çocuklarının her hata ve suçunun sonuçlarından etkileneceklerdir.

Bazı rivayetler, iman üzere dünyadan ayrılan baba ve annelerin, kendi evlatlarının ibadet, dua ve hayır işlerinden tamamen faydalanacaklarına dikkat çekmiştir. Yüce İslâm Peygamberi (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

1- Meryem, 5-6

Beş kişi vardır ki kabirlerindedirler ve boyuna onların amel dosyasına sevap akar: O ki bir ağaç dikmiştir, o ki bir su kuyusu kazmıştır, o ki Allah için bir mescit bina etmiştir, o ki Kur'ân yazmıştır ve o ki kendi yerini salih bir evlada bırakmıştır.¹

Baba ve annelerin fazla çocuk sahibi olmak istemelerinin farklı nedenleri vardır ve bunlardan biri de, çocuklarının dünyada yaptıkları güzel ve hayırlı işlerden ahiret hayatında faydalanmaktır. İshak İbn Ammar, İmam Cafer Sadık'tan (a.s) şöyle rivayet eder:

Biri şöyle diyordu: Uzun bir zaman çocuk sahibi olmaya hiç rağbet etmemiştim. Nitekim Allah'ın inayet ve lütfu ile hac ibadetini yapıyordum ve Arafat'ta bulunmaktaydım. Yanımda genç biri dua ediyor, gözyaşı döküyor ve "Allah'ım! Babam ve annem... Babam ve annem..." diyordu. Bu gencin, baba ve annesi hakkında dua edişini duyunca, evlat sahibi olmayı çok istedim.²

Ayetler ve Hadisler Işığında Çocuk Sahibi Olmak

Yüce Allah Kur'ân-ı Kerim'in birçok ayetinde, çocuğun insan için büyük bir nimet olduğuna dikkat çekmiştir. Bu ayetlerden biri şöyle buyurmaktadır:

Allah size kendi nefislerinizden eşler yarattı, eşlerinizden de sizin için oğullar ve torunlar yarattı ve sizi temiz gıdalarla rızkladırdı.³

İmam Musa Kâzım (a.s) şöyle buyurmuştur:

Mutlu insan, kendinden bir evlat görünceye dek ölmeyen kimsedir.

Yüce Peygamberimizden (s.a.a) şöyle rivayet edilmiştir:

1- Camiu'l-Ahbar, s: 105

2- Usul-u Kafi, c: 6, s: 3

3- Nahl, 72

Salih evlat, Allah'ın kendi kulları arasında taksim ettiği reyhan gülüdür.¹

Yüce Efendimizin (s.a.a) bir diğer buyruğu şöyledir:

Salih evlat, güzel kokulu cennet güllerinden biridir.

Müminler Emiri Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:

Evladın hastalanması, baba ve annenin hayrınadır, çünkü onların günahlarının kefareti sayılacaktır.

Öte yandan bazı ayet ve hadisler şu noktanın altını çizmiştir: Yüce Allah'ın isteği doğrultusunda çocuğu eğitmek, hem çocuğun olgunluk ve erginlik kazanmasına neden olacak ve hem de baba ve annenin ilahi sınavlardan başarıyla geçip yüce Allah'ın vadettiği büyük mükâfatı kazanmalarını sağlayacaktır.

Bir rivayette şöyle geçer: Allah Resulü (s.a.a), Medine mescidinin minberinde vaaz ve nasihat ediyordu. Hasan (a.s) ve Hüseyin (a.s) mescide girdiler. Kırmızı gömlek giyinmişlerdi. Yürürken yere düştüler. Bunun üzerine Allah Resulü (s.a.a) hızla minberden inerek her ikisini bağrına bastı² ve şu ayeti okudu: **"Mallarınız ve evlâtlarınız, bir sınamadır size ancak ve Allah katındaysa pek büyük bir mükâfat var."**³

Evlat hakkında tavsiyelerde bulunan ayet ve hadislerle dikkat edildiğinde, insanın sorumluluk ve yükümlülüğünün de çok büyük olduğu anlaşılabacaktır. Bu büyük vazife, gerekli ölçüde çocuğun eğitim ve öğretimine ilgi göstermektir.

Kuşkusuz ki evliliği sadece cinsel istekleri doyurma aracı olarak gören bir erkek, elbette ki çocuk eğitimi ve aile ile ilgilenme gibi alanlarda hiçbir sorumluluk üstlenmeyecek, kendisini sorumlu görmeyecektir. Bu sorumsuzca yaklaşım,

1- Usul-u Kafi, c: 6, s: 2

2- Biharu'l-Envar, c: 42, s: 284

3- Teğabün, 15

kişinin bencilliğini gösterir. Bu tür insanlar evlenmeyi, çocuk sahibi olmayı ve çocuk eğitmeyi, cinsel açıdan tatmine ve laubali davranışlara engel olarak görürler. Gerçekte bu insanlar, insanlıklarını ve sorumluluklarını unutmuşlardır.

Çocuk Sevgisi; Baba ve Annenin En Önemli Görevi

İslâm dini, hem çocuk sahibi olmaya ve hem de çocuğu sevmeye vurgu yapmıştır. İmam Cafer Sadık (a.s), yüce İslâm Peygamberinden (s.a.a) şöyle rivayet etmiştir:

Çocukları sevin ve onlara merhametli davranın.¹

İmam Cafer Sadık (a.s) bu hususta şöyle buyurmuştur:

Şüphesiz ki Allah, kuluna, çocuğunu çok sevdiği için merhamet eder.²

Bazı hadislerle göre çocuk sevgisi, Allah katında en üstün amel olarak tanımlanmıştır. İmam Cafer Sadık (a.s) bu hususta şöyle buyurmuştur:

Musa (a.s) Tur dağında yüce Allah'a, "Rabbim, senin katında amellerin en üstünü nedir?" diye sormuş ve yüce Allah, "Çocukları sevmektir." buyurmuştur.³

Çocuklara sevgi gösterme yollarından biri, gerek erkek ve gerekse kız çocuğunu öpmektir. Bazı hadisler, çocuğu öpmenin sevap olduğuna dikkat çekmiştir. Bu hadislerden biri şöyledir:

Çocuklarınızı fazlaca öpün, çünkü her öpücüğe karşılık olarak size cennette bir makam verilecektir...⁴

İnsanın çocuğunu öpmemesi, onun psikolojik açıdan sorunlu ve de duygusuz biri olduğunu gösterir. Kesinlikle böy-

1- Usul-u Kafi, c: 6, s: 49

2- Usul-u Kafi, c: 6, s: 50

3- Mahasin-i Berkî, c: 1, s: 293

4- Ravzatu'l-Vaizin, c: 2, s: 369

le anne ve babalar, çocuk eğitimi alanında gerekli olan ruhsal dengeye sahip olmadıkları için onların çocukları, gelecekte birçok duygusal sorunlarla karşılaşabileceklerdir. Çünkü çocukluk döneminde duygusal sorunlar yaşayan bir insan, suça eğilimli olarak topluma atılacaktır. Bu yüzden İslâm dini, baba ve annenin duygusuz ve şefkatsiz davranmasına karşı çıkmış, bu kötü huyun dünyevi zararlarına ve uhrevi azabına dikkat çekmiştir. İmam Cafer Sadık'tan (a.s) şöyle rivayet edilmiştir:

Bir adam, Allah Resulü'nün (s.a.a) huzuruna geldi ve "Bugüne kadar çocuğumu öpmüş değilim." dedi. Adam dönüp gidiyordu ki Allah Resulü (s.a.a), "Kuşkusuz ki bu adam cehennemliktir." buyurdu.

EVLADIN BABA VE ANNE ÜZERİNDEKİ HAKLARI (3)

İslâm'da Kadın ve Kızın Konumu

Eski dönemlerdeki ve özellikle de cahiliye dönemindeki büyük sapmalardan biri, erkek evlatların kız evlatlardan üstün olduğu inancıydı. Bu anlamsız ve dayanaksız düşünce bununla da yetinmemiş, kız evladı aile için utanç vesilesi görmüştür. İslâm öncesi var olan bu batıl inanç, en büyük vahşilik ve cinayetlerin kadınlara ve kızlara yönlendirilmesine neden olmuştur.

Cahiliye döneminde kadınların ve kızların neler yaşadığını anlatabilmek gerçekten çok zordur ve insanın insanlık yüzünü utançtan terletir. O soğuk ve kimliksiz dönemde, kadınların ve kızların insan olduğunu haykırmaya kimsenin cüret edemediği dönemde, İslâm bunu haykırmıştır; bu hurafî düşünceye savaş açmış, kadınlara yapılan zulüm ve haksızlıkların karşısında durup kadınları savunmuş, kadınları ve kızları kulluk, kölelik ve esaret zincirlerinden kurtarmıştır. Kadınların insanlık fıtratına aykırı olan kof ve batıl cahiliye düşüncesine göre, bu hayattan kadınlara düşen tek şey kölelik ve sömürüdür.

Kızların Eğitimi ve Olgunlaşması Alanında İslâm'ın Öğretileri

İslâm dini, insanın yaratılışıyla tam bir uyum içinde olan eğiti ve öğretilerini sunmakla, insanlar arasındaki hurafeleri ve batıl kültürleri tedrici olarak ortadan kaldırmayı amaçlamıştır. Kur'ân-ı Kerim, bu batıl inanç ve hurafelerin bir kısmına ve dinin bu sapmalarla mücadelesine dikkat çekmiştir. Allah Resulü (s.a.a) peygamberliğe seçildiğinde, cahiliye düşüncesi Araplar arasında konum ve varlığını korumaktaydı; kadınlar ve kızlar erkeklerin köleleri ve esirleri olarak görülmekte, erkeklerin isteklerini uygulamakla yükümlü hayvanlar olarak algılanmaktaydı.

Yüce Allah, bu sapkın düşünceyle mücadele etmek için İslâm Peygamberine (s.a.a) kız evlat vermiş, bu kızın vasfı ve konumu hakkında da Kur'ân-ı Kerim'de ilginç bir sûre indirmiştir. Kur'ân-ı Kerim, bu kızı Peygamberin (s.a.a) "kevseri", hayır ve bereket kaynağı olarak görmüş, bu büyük nimet karşısında Peygamber'in (s.a.a) Allah'a şükretmesini, hamdû senada bulunmasını istemiştir.

Kur'ân-ı Kerim'in cesaret ve şeffaflığı, -erkek evladı olmadığı için Peygamber'i (s.a.a) kınayanları geri püskürtmekle birlikte- İslâm'ın atacağı yeni adımlarda kadınlar için uygun bir zemin hazırladı. Zamanın akışıyla hurafeler, kof ve batıl düşünceler, yerini kadınların ve kızların öze dönüşüne, değer eksenli hareketine bıraktı ve böylece insanlık tarihine ebedi örnekler sunuldu.

Tedrici olarak inançlarını geliştiren ve almış oldukları dinî eğitimlerini sağlamlaştıran ve genişleten Müslümanlar, dinî öğretilerin gereği olarak yüce Allah'ın hikmet sahibi olduğu, buyruklarının hikmete dayandığı, abes ve beyhude bir şey yapmayacağı, her şeyin yaratılışının hikmet ve hak üzere olduğu gerçeğini anladılar. Kur'ân-ı Kerim şöyle buyurmuştur:

Biz gökleri, yeri ve ikisinin arasındakileri ancak hak ile yarattık.¹

Kur'ân-ı Kerim bir başka ayette insanın hikmet üzere yaratıldığını, hikmet üzere yaratılmışlığın ne sadece erkeğe ve ne de sadece kadına özgü olmadığını, bütün insanların bu ilahi hikmet üzerinde düşünmeleri ve amaçsız yaratılmış olduklarını sanmaktan sakınmaları gerektiğini şöyle buyurmuştur:

Sizi sadece boş yere yarattığımızı ve sizin hakikaten huzurumuza geri getirilmeyeceğinizi mi sandınız?²

Kur'ân-ı Kerim'e göre insanın yaratılışı maslahat ve hikmet üzere gerçekleşmiş ve bu bağlamda erkek ve kız evlat arasında hiçbir fark yoktur. İlahi hikmet insan neslinin korunmasını gerektirir ve bu amacın gerçekleşmesi için hem kadın ve hem de erkek yaratılmalıdır. Öte yandan da ilahi hikmet, insanların yetkinliğe nail olabilmesi için olgunlaşma koşul ve zeminlerinin hem erkekte ve hem de kadında eşit olarak var olmasını iktiza eder. Ancak kadın ve erkeğin fizyolojik açıdan farklılığı, yaratılışsal erginlik koşulları ve zeminleri arasındaki eşitlik ilkesiyle asla çelişmemektedir. Takva, erdemler, ilahi yakınlık kazanma açısından kadın ve erkek aynı seviyede ve eşit koşullardadır. Onların her biri himmet, gayret ve nimetlerden doğru faydalanma sayesinde manevi ve ilahi yeteneklerini geliştirebilirler.

Buna göre ister kız ve ister erkek olsun, insana nasip olan her yaratılış lütfun özüdür; tümüyle rahmet, muhabbet, keramet tecellisidir ve en güzel seçim olan bir lütuftur. Tam anlamıyla hikmet, adalet ve rahmet olan bir lütuf karşısında insanın görevi, ancak teslim olmak ve rıza göstermektir. İşte bu teslimiyet en büyük ibadettir. Öyleyse yüce Allah'ın birine

1- Hicr, 85

2- Mü'minûn, 115

erkek veya kız evlat vermesi, başkasına ikiz evlat vermesi ve hatta bir başkasını kısır kılması, yüce Allah'ın lütuf ve rahmetinin yansımasıdır.

Kur'ân-ı Kerim bu noktaya temasla şöyle buyurmaktadır:

Göklerin ve yerin mülkü Allah'ındır. Dilediğini yaratır; dilediğine kız çocukları, dilediğine de erkek çocukları bahşeder. Yahut onları, hem erkek hem de kız çocukları olmak üzere çift verir. Dilediğini de kısır kılar. O, her şeyi bilendir, her şeye gücü yetendir.¹

Bu ayetten açıkça anlaşılmaktadır ki, kız evladın dünyaya gelmesi de aynen erkek evladın dünyaya gelmesi gibi ilahi iradenin yaratılış üzerindeki egemenliğinin, daha doğrusu, yüce Allah'ın bilgi ve kudret nurunun insana yansımasıdır. İlahi egemenlik ve malikiyet, fiil ve irade, bilgi ve kudret, bir baba ve annenin kız evlat sahibi olmasını iktiza etmiş ve bunun gereği olarak kız çocuğu dünyaya gelmişse ve onlar da bundan rahatsız olmuş ve buna surat asmış iseler, gerçekte yüce Allah'ın yaratıcılığına, bilgisine ve gücüne surat asmış olacaklardır. Bu memnuniyetsizlik ve üzüntü, hikmet ve mantıktan uzaktır. Annenin hamile kalması şeklinde gerçekleşen ilahi irade, baba ve annenin ömür boyu şükretmesini gerekli kılan bir nimettir.

İnsanlığın büyük önder ve modeli yüce İslâm Peygamberi (s.a.a), bunun en güzel ve canlı örneğidir. Unutulmaması gerekir ki yüce Efendimizin (s.a.a) Kasım, Tayyib, Tahir ve İbrahim adında erkek çocukları olmuş ve doğumdan bir süre sonra ölmüşlerdi, ancak bunların doğumu münasebetiyle yüce Allah tarafından tebrik edilmemiş ve bu hususta bir ayet bile inmemişti. Fakat Hz. Fatıma (s.a), Hz. Hatice'nin (s.a) pak rahminde varlık bulduğunda, Kevser Sûresi inmiş

1- Şûra, 49-50

ve yüce Peygamberimiz (s.a.a) ebedî bir hayır ve bereketle müjdelenmiştir.

İlahi Sınama

Birçok ayetlerde açıklanan ve dikkat edilmesi gereken bir diğer husus, evlatların baba ve anne için sınama ve imtihan vesilesi olduğudur. Bu ilahi imtihandan başı dik ve alnı açık olarak çıkan baba ve anne, yüce Allah'ın rızasını kazanmanın yanı sıra, ilahi lütuf ve inayetlerden de nasipleneceklerdir.

İlahi sınavda başarılı ve başı dik olmak ise, kız veya erkek evladı doğru eğitmekle ilahi çizgide hareket etmek, akıl gücü ve vahiy öğretileriyle saadet yolunda ilerlemek ve yücelmek anlamına gelir. Bu doğrultuda bu çocuk, gerek kız ve gerekse erkek olsun, sevilecek ve saygı görecektir. Yüce Allah da, bu insanı eğiten baba ve anneyi dünya nimetleriyle ve ahiret sevaplarıyla ödüllendirecektir. Kur'ân-ı Kerim şöyle buyurmaktadır:

Servet ve oğullar, dünya hayatının süsüdür; ölümsüz olan iyi işler ise Rabbinin nezdinde hem sevapça daha hayırlı, hem de ümit bağlamaya daha layıktır.¹

Hadislerde Kızın Önem ve Değeri

Kız çocuğunun büyük bir nimet olduğunun daha iyi anlaşılabilmesi için burada bazı hadislerle değineceğiz.

Bir hadiste şöyle geçer: "İsmail (a.s) ve İshak (a.s) gibi oğulları olan Hz. İbrahim (a.s), ağlayarak ve yakararak yüce Allah'tan kız evlat istemiştir."

İmam Cafer Sadık (a.s), Hz. İbrahim'in (a.s) duasındaki bir noktayı şöyle açıklamıştır:

Şüphesiz ki ceddım İbrahim (a.s), ölümünden son-

1- Kehf, 46

ra kendisine ağlaması ve sızlanması için Rabbinden bir kız çocuğu istemişti.¹

İmam Cafer Sadık (a.s) yine şöyle buyurmuştur:

Allah Resulü (s.a.a) kızlar babasıydı.²

Yüce Allah Resulü (s.a.a) kız evlatlar hakkında şöyle buyurmuştur:

Ne de güzel evlatlardır kızlar; sevecen ve yumuşak huylu, yardımcı, uyumlu ve yakın, kutlu ve temizliğe özentilidirler.³

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

İki kız evladın veya iki kız kardeşin veya iki halanın veya iki teyzenin geçimini üstlenen kimse cehennem ateşine girmez.⁴

İmam Cafer Sadık (a.s), kız evlatların oğullara oranla daha değerli olduğunu şöyle buyurmuştur:

Kız çocukları iyiliklerdir ve erkek çocukları ise nimetlerdir; iyiliklere sevap verilir ve nimetlerden hesap sorulur.⁵

Yüce Peygamberimiz (s.a.a), kızlar hakkındaki bir başka hadisinde şöyle buyurmuştur:

Şüphesiz kutlu ve yüce Allah, kızlara erkeklerden daha şefkatlidir; hiçbir erkek yoktur ki kızını mutlu etsin de yüce Allah kıyamette onu mutlu etmesin!⁶

Kız evlatların değerli olduğu, yüce Allah Resulü'nün (s.a.a) bazı buyruklarında şöyle ifade bulmuştur:

1- Usul-u Kafi, c: 6, s: 5

2- Usul-u Kafi, c: 6, s: 5

3- Usul-u Kafi, c: 6, s: 5

4- Men La Yahzuru'l-Fakih, c: 3, s: 482

5- Men La Yahzuru'l-Fakih, c: 3, s: 481

6- Usul-u Kafi, c: 6, s: 6

Evlatlarınızın en hayırlıları kızlardır.¹

Kız çocuğu olan kimse, onu kendinden uzaklaştırmasın; onu küçümsemesin ve erkek çocuklarını ondan üstün tutmasın. Böyle olan kimseyi Allah cennete dâhil eder.²

Kimin bir kızı varsa bu, onun için bin hacdan, bin cihattan, bin kurbandan ve bin ziyafetten daha hayırlıdır.³

1- Mekarimu'l-Ahlâk, s: 219

2- Avali'l-Leali, c: 1, s: 181

3- Müstedrekü'l-Vesâil, c: 15, s: 115

EVVLADIN BABA VE ANNE ÜZERİNDEKİ HAKLARI (4)

Baba ve annelerin evlatlarıyla ilgili en önemli görevlerinden biri, onları doğru olarak eğitmektir. Bu önemli görevin yerine getirilebilmesi, öncelikle dinî öğretilerce belirlenen hakların tanınmasına bağlıdır. Bu hakların yorum ve analizine başlamadan önce konu hakkındaki bazı hadisleri aktaracağız.

Masumlardan rivayet edilen bazı hadislerde, çocukların eğitimi hususunda uyulması gereken haklara vurgu yapılmıştır. Yüce Allah Resulü (s.a.a), sözü edilen eğitimler hakkında şöyle buyurmuştur:

Evladın babası üzerindeki hakkı; ona yazmayı, yüzmeyi, ok atmayı öğretmesi ve sadece temiz, helal şeyleri ona yedirmesidir.¹

Çok açıktır ki bu eğitimlerin bizzat ebeveyn tarafından gerçekleştirilmesi gerekmez, bilakis bu doğrultuda sağlıklı bir ortam, elverişli koşullar oluşturmaları ve kendilerinin de bizzat eğitim ortamını denetlemeleri yeterlidir. Bu durumda görevlerini yerine getirmiş olacaktırlar.

Dinin vurgu yaptığı eğitimler, kişinin farklı yetenek ve becerilerini geliştirmekle birlikte, çocukların ruhsal, psikolojik sağlık ve emniyeti gibi sonuçları da beraberinde getirecek-

1- Nehcü'l-Fesaha, s: 447

tir. Çocukların bu eğitimlerle meşgul olmaları, -eğitim için en önemli alanlardan biri olan- batınî/fitrî olgularda ve şehevî iç-güdülerde denge sağlayacaktır. Eğitim, kesinlikle böyle normal ve huzurlu bir ortamda daha hızlı gerçekleşecektir.

Çocukların eğitimi ile ilgili olarak masumların dikkat çektiği bir diğer hassas nokta, toplumun geleceği bağlamında çocukların sosyal olgunluk ve konumlarına önem vermektir. Yüce Allah Resulü (s.a.a), çocuğun baba ve anne üzerindeki hakkına şöyle temas etmiştir:

Evladın babası üzerindeki hakkı; ona güzel bir isim vermesi, zamanı geldiğinde evlendirmesi, Allah'ın kitabını ona öğretmesidir.¹

Çocuk için güzel ve uygun isim seçmek, sosyal bozuluklara düşmeyi önlemek için evlilik ortamını hazırlamak ve de ilim sayesinde sosyal erginlik ve olgunluk kazanmak, sosyal normlarda çocuk eğitimi için çok uygun bir konum oluşturacaktır. Bu özelliklerin kişide var olması, çok olumlu bir hissi de beraberinde getirecek ve bu uygun ruh hâli, kişinin başka alanlarda da olgunlaşmasına ve yücelmesine zemin hazırlayacaktır.

Yüce Peygamberimiz (s.a.a), çocuğunun hakkının neler olduğunu soran bir babaya şöyle buyurmuştur:

Ona güzel bir isim ve eğitim vermek ve onu iyi bir konuma getirmendir.²

Müminler Emiri Ali (a.s) bu eğitimlere vurgu yaparak şöyle buyurmuştur:

Evladın baba üzerindeki hakkı, ona güzel bir isim vermesi, güzel eğitmesi ve Kur'ân öğretmesidir.³

1- Nehcü'l-Fesaha, s: 448

2- Usul-u Kafi, c: 6, s: 48

3- Nehcü'l-Belağa, s: 546, 399. hadis

Çocukların ihtiyaç duyduğu eğitim ve öğretim o kadar önemlidir ki, bu görevin ifasında ihmalkâr davranan baba ve anneler, çocuklarının işledikleri günahlara ortak olacaklardır. Bu alandaki önemli örneklerden biri, çocukların evlilik konusudur. Yüce Allah Resulü (s.a.a) bu hususta şöyle buyurmuştur:

Evlilik çağında olan çocuğunu evlendirme imkânına sahip olduğu hâlde evlendirmeyen bir baba, çocuğunun işleyeceği günahlardan sorumludur.

Eğitimin Zamanı ve İçeriği

Eğitim uzmanları arasındaki ciddi konulardan biri, eğitime ne zaman başlanacağı ve içeriğinin ne olacağıdır. Eğitimin zaman ve içeriği ile ilgili yanlışlık, kesinlikle çocukların gelişiminde istenmedik sonuçlar doğuracaktır. Çocukların yeteneklerini yaşlarına uygun olarak geliştirecek eğitimin zaman ve türüne dikkat etmek gerekir. Kuşkusuz ki eğitime geç veya zamanından önce başlamak ve çocuğun yaşına uygun olmayan bir eğitim türü seçmek, çocukların potansiyel kabiliyetlerini yok edebilecek ve çocukları kabiliyet bozukluğuna uğratabilecektir.

Kutsal dinimiz İslâm, eğitimin zaman ve içeriğine dikkat çekmiş, bu hususta gerekli açıklamalarda bulunmuştur. İmam Cafer Sadık (a.s), çocuk eğitimine ne zaman başlanması ve içeriğinin ne olması gerektiğine şöyle vurgu yapmıştır:

Çocuk yedi yıl oynar, yedi yıl Kur'ân öğrenir ve yedi yıl da helal ve haramı öğrenir.¹

Müminler Emiri Ali (a.s), çocukları ilim ve bilim öğrenmeye teşvik etmekle birlikte ilahi hükümleri, namazı ve hükümlerini öğrenmeyi de önemle tavsiye etmiş ve şöyle buyurmuştur:

1- Usul-u Kaffi, c: 6, s: 47

Çocuklarınıza namazı öğretin ve teklif çağına geldiklerinde de onları namaz kılmakla sorumlu tutun!¹

Çocuk Eğitiminde Temel Konular ve Gerekli İhtisas

Evlatların eğitimiyle ilgili olarak ebeveynin dikkat etmesi gereken en önemli noktalardan biri, çocukların temel gereksinimlerini tanımak, onları detay ve gereksiz nitelikli konulardan ayırt etmek, öncelik sırasına göre de temin etmektir.

Günümüz aileleri çocukların görüntü, güzellik, zayıflık, şişmanlık, giyim kuşam gibi aslî olmayan ihtiyaçlarına fazlasıyla önem verirken, onlarla ilgili düşünsel, itikadî, ahlâkî konular ve dinî sorumluluklar alanına gerekli ilgiyi göstermezler. Bu tür aileler, çocuklarının bedensel ihtiyaçlarını karşılamak için var güçleriyle çalışır, öte yandan da çocukların kişilik temelini ve kimliğini oluşturan ana konulara aldırış bile etmezler. İşte bu yanlışın sonucu, kişiliği şekillenmemiş ve yabancı kimlik karşısında kolaylıkla rengini kaybeden kimliksiz bir çocuk olacaktır.

Buna göre çocuk eğitimi, temel ve tikel nitelikli konuları birbirinden ayırt etmek ihtisas gerektirir. Gerçekte, günümüz dünyasında çocuk eğitimi özel ihtisas gerektirir. Baba ve anneler, eğitimin temel ilke ve prensiplerini bildiklerini, eğitim alanındaki uzman kişilerle danışmaya ve onlardan görüş almaya muhtaç olmadıklarını zannetmemelidirler.

Çocukların, baba ve annelerine itaat etmeleri ve onlara karşı itaatsizlikten sakınmaları gerektiği gibi, baba ve anneler de çocuklarının haklarını doğru olarak tanımalı ve ciddiyetle gereğini yapmalıdırlar.

1- Gurarü'l-Hikem, s: 175

Çocuklar; Allah'ın Emanetleri

Dinî öğretiler uyarınca çocuklar, yüce Allah'ın emanetleridir. Bundan dolayı baba ve anneler, bu ilahi emaneti koruma ve de onların varlıksal yetenek ve kabiliyetlerini ortaya çıkarma alanında imkânlarını seferber etmelidirler. Bu emaneti korumanın anlamı, onu doğru eğitmek ve olması gereken yönde harekete geçirmektir. Bu doğrultuda baba ve anneler, çocuk eğitimi alanında ortaya çıkabilecek sorun ve afetleri tanımalı, onları koruma amaçlı gereken tedbirleri almalıdırlar. Bu ise, baba ve annenin sürekli olarak çocuklarla birlikte olması değildir, bilakis vahiy ve akıl ışığında çocuğun eğitilmesi, onu hayat yolundaki sorun ve tehlikelerden koruyacaktır.

Emaneti koruma adına baba ve anneye biçilen rolün ifası, toplumu da tetikleyebilecek, çocukların ve gençlerin eğitim sorunları az zararla aşılabilecektir. Bu bağlamda öğretmenler de önemli rol ifa edecek olduklarından dolayı onlar da çocukların sağlıklı eğitilmesi konusunda velilerle birlikte ve uyumlu olarak hareket etmelidirler.

Eğitimde Adalet

Eğitim alanındaki çok önemli konulardan biri, eğitimde adalettir. Baba ve anneler, bir yandan bütün çocuklarının yetenek ve kabiliyetlerinin her açıdan dengeli olarak gelişmesine özen göstermekle, öte yandan da çocukların eğitiminde adaletli davranmakla yükümlüdürler. Ailenin bütün çocukları yaşlarına uygun olarak eğitilmelidirler.

Eğitim alanında denge ve adalet unsurlarını gözetmemek, çocuklar arasında kıskançlık ve nefret gibi olumsuz sonuçların doğmasına ve bunların da gelecekte, birey ve toplum bazında daha büyük sorunları beraberinde getirmesine neden olacaktır. Bundan dolayı da çocukları affetme, öpme,

okşama, sevmeye, sayma gibi durumlarda eğitim kurallarının ve adaletin gözetilmesi gerektiğine dikkat çekilmiştir.

Yüce Allah Resulü'nün (s.a.a) bu husustaki bazı buyrukları şöyledir:

Çocuklarınız hakkında Allah'tan sakının ve onların arasında adaletle muamele edin.

Affetme konusunda çocuklarınız arasında ayrıcalık yapmayın; iyilik ve sevgide onların adil davranmalarını beklediğiniz gibi siz de adaletli olun.

Yüce Allah, çocuklarınız arasında ve hatta onları öpmeye adaleti gözetmenizi sever.

Yüce Peygamberimiz (s.a.a), iki çocuğu yanında olan ve onların birini öpen, ancak diğerine ilgi göstermeyen bir adam şöyle buyurdu:

Öpme konusunda adaletli davranmadın; öpmek istiyorsan, her ikisini de öpmelisin.

EVVLADIN BABA VE ANNE ÜZERİNDEKİ HAKLARI (5)

İslâm dini açısından çocukların eğitim ve öğretimi, baba ve anne üzerindeki en büyük haklardan biridir. Bu nedenle baba ve anneler, her durum ve hâlde çocuklarını korumakla ve eğitmekle sorumludurlar. Her ne kadar baba, ailenin reisi olarak koruma ve eğitim koşullarını temin etmekle sorumlu ise de, aile içi yöneticilik sorumluluğu taşıyan anne, çocukla daha çok birlikte olduğundan dolayı çocuğun kişiliğinin oluşmasında daha kilit bir rol oynar.

Genel anlamıyla baba ve anne birbirlerini tamamlayan ana etkenler olarak, çocuğun gelecekteki kişiliğini biçimlendirirler. Bunlardan birinin olmaması, çocuğun eğitiminde sorunlar doğuracak ve bu, ilerleyen yaşlarda daha belirgin olarak ortaya çıkacaktır. Eğitim otorite ve uzmanları, ileri yaşlarda görülen birçok bozuklukların ve özellikle de duygusal sorunların, baba ve annenin çocuk eğitimine yeterli ilgiyi göstermemesinden veya hiç ilgilenmemesinden kaynaklandığını bildirmişlerdir.

İşte bundan dolayı dinî kaynaklar "büyük ilahi emanet" diye nitelemiştir, çocukları. Bu emaneti korumayan ve kollamayan, yani eğitimine gerektiği gibi önem vermeyen anne ve babalar, elbette ki bundan dolayı hesaba çekilecek ve sorumlu tutulacaklardır. Baba ve anneler, çocuklarının yarar, hayır ve

mutluluğuna neden olacak her şeyi temin etme bağlamında ciddiyet göstermeli, çocuklarının haklarını öğrendikten sonra yerine getirmelidirler. Şimdi konu ile ilgili bazı hakları buraya taşıyacağım.

1- Çocuğu Kabullenme

Çocuğun doğumundan sonra baba ve annelerin dikkat etmesi gereken en öncelikli konulardan biri, mevcut yeni durumu göz önünde bulundurmaktır. Çocuğun dünyaya gelmesiyle birlikte ebeveyn özel bir sorumluluk üstlenirler. Bu yeni durumu olduğu gibi algılamamak ve önemsememek, çocuğun eğitim geleceğini etkileyebilecektir. Çocuğu kabullenmek, onun erkek veya kız, güzel veya çirkin, zayıf veya şişman, sağlıklı veya özürlü olmasını ve kısacası çocuğun her hâlini kabullenmek ve haklarını eksiksiz olarak yerine getirmek anlamınadır. Baba ve anne olanca titizlikle, bu belirtilen hususlarda çocuğun gereksinimlerini temin etmeli ve haklarını yerine getirmelidir.

Bazı baba ve anneler, -erkek çocuk sahibi olmak veya istemedikleri hâlde çocuk sahibi olmak gibi- isteklerinin aksine gerçekleşen olaylardan dolayı çocuklarını duygusal ve eğitimsel açıdan mahrum bırakırlar. Bu mantık yoksunu ve cahilce davranışlar, maalesef ki toplumlarımızda gözlemlenmektedir. Baba ve annelerin bu davranışları bir tür bencillik ve istenmedik çocuklara zulüm olarak nitelenebilir. Kesinlikle bunun sonuçları, çocukların eğitiminde ve geleceğinde ortaya çıkacaktır.

Aslında mucize beklemek yanlış ve yersiz olacaktır. Çünkü çocuk, baba ve annesinin özetidir ve burada cereyan eden şey, ortamı baba ve anne tarafından hazırlanan tekvinî seyir ve gelişimden ibarettir. Bu süreçte çocuk, fizyolojik özelliklerin yanı sıra, ahlâkî özellikleriyle de baba ve annesine, hatta

atalarına benzeyecektir. Kalıtım yasası çerçevesinde kanıtlandığı üzere çocuk, huy ve haslet bakımından baba ve annesine çok benzeyecektir. Bundan dolayı baba ve anneler bilmelidirler ki, güzel ahlâkî yetilere sahip olmaları durumunda, çocuklarının geleceğı de bundan yeterince etkilenecek ve çocuğun iç dünyasında ahlâkî erdemlere zemin hazırlayacaktır.

2- Çocuğa Saygı Göstermek

Çocuğun kişiliğini olumlu yönde etkileyecek önemli haklarından biri de baba ve annesinden saygı görmesidir. Çocuğu önemsemek, sevmek, saymak, yüceltmek gerçi baba ve annenin fıtratında vardır, ancak bu önemli konuda ifrat ve tefritten sakınmak gerekir. Çocukların baba ve annelerinden sevgi ve saygı görmemeleri, ileriki yaşlarda psikolojik ve duygusal sorunlar yaşamalarına, eksiklikler hissetmelerine neden olacaktır. Bu sorun ve eksiklikler, dengesiz davranışların ve hatta cinayetlerin bile altyapısını oluşturacaktır. Öte yandan da mantıkla çelişen aşırı ilgi ve sevgi, çocukların içeriksiz ve iradesiz olmasına, kendi ayakları üstünde duramamasına, düşünsel açıdan bağımlı olmasına sebep olacaktır.

3- Çocuğa Güzel İsim Vermek

Çocuğun baba ve anne üzerindeki haklarından bir diğeri, ona güzel bir isim vermektir. Güzel isim, hem çocuğun kişiliğinin gelişmesinde ve hem de ruhsal, psikolojik ve eğitsel açıdan çocuk üzerinde çok etkilidir. Kuşkusuz ki anlamsız veya kötü anlamlı bir isim, sosyal alanlarda çocuğun ruhsal yapısını olumsuz yönde etkileyecek ve psikolojik sorunlar yaşamasına neden olabilecektir.

Ne yazık ki bazı baba ve anneler, isimlerin etkisini görmezden gelerek, "Kimliğin isim hanesine yazılan her şey kabulümüzdür." türünden bir yaklaşım sergilemektedirler.

Kesinlikle bu düşüncede olan baba ve anneler, "Bunca isim arasında niye bu ismi benim için seçtiniz?" diye soran çocuklarına doyurucu ve ikna edici bir cevap veremeyeceklerdir. Bu nedenle hadisler, bu noktaya dikkat çekmiş ve çocuk için iyi bir isim seçilmesini, baba ve annenin görevlerinden biri olarak açıklamıştır. Konu hakkındaki bazı hadisler, çok güzel anlamlar taşıyan Muhammet, Ahmet, Ali, Hasan, Hüseyin, Fatıma, Rukayye, Sıddıka... gibi bazı isimlere de örnek olarak dikkat çekmiştir. Böylece her Müslüman, çocuğu için güzel, iyi ve uygun bir isim seçmekle yükümlüdür.

Bu tür güzel isimler seçmek, çocuğun olgunluk ve erginlik yönündeki hareketine ivme ve güç kazandıracak, doğru yönde eğitilmesine yardımcı olacaktır. Çocuğun eğitimi alanında yönlendiriciliğin anlamsız ve gereksiz olduğunu düşünmek, şüphesiz ki yanlış ve mantık dayanaklarından yoksundur. Bu yanlış düşünce, çocukların eğitiminde ve olgunluk kazanmasında pek çok sorun ve şaşkınlık üretecek, yanıştan dönmek ise çok zor ve hatta bazen imkânsız olacaktır.

4- Çocuğun Beslenmesi

Çocuk için en faydalı ve en güzel yiyecek anne sütüdür. Gerçek şu ki hiçbir şey anne sütünün yerini veremez ve çocuk için hiçbir besin anne sütü kadar iyi, leziz ve nitelikli değildir. Bilimsel gelişmelerin erişilemeyecek kadar hızlandığı bir dönemde olmamıza rağmen, henüz anne sütünün yerini verecek bir besin bulunamamıştır. Ayrıca anne sütü, içerdiği besin değerlerinin yanı sıra birçok manevi özelliklere de sahiptir. Bunun bazı örnekleri şöyle sıralanabilir: Anne ile çocuk arasında güçlü bir duygusal bağın oluşması, çocuğun huzurlu olması, annenin ruhsal ve eğitsel bakımdan çocuğuna daha çok duyarlılık göstermesi... Bütün bunlar, çocuğun eğitim ve geleceğini olumlu yönde etkileyecektir.

Hemen belirtmek gerekir ki bu özelliklerin şekillenmesi, ilgili alandaki sağlık, psikoloji ve maneviyat kurallarının gözetilmesine bağlıdır. Mesela çocuk için sessiz bir ortam hazırlamak, emzirme sırasında sinirli ve üzgün olmamak, emzirme zamanı belirlemek, çocuğun durumunu gözlemlemek, Allah'ı zikrederek ve Kur'ân okuyarak emzirmek, abdestli ve gönül huzuruyla emzirmek, doyuncaya kadar çocuğu emzirmek... çocuğun iç dünyasında olgunluk ve yetkinlik zemini oluşturabilecek kurallardır.

Bazı anneler, çocuk emzirmeyi zor ve zahmetli bir iş gördüklerinden dolayı bu sorumluluktan kaçınırlar. Oysaki bu, çocuğun anne sütünden mahrum bırakılmasını gerektiren yeterli bir neden değil ve hatta bu, çocuğa haksızlıktır.

Emzirme hususunda dikkat edilmesi gereken bir başka nokta şudur: Çocuk aniden değil, alıştıra alıştıra anne sütünden kesilmeli ve bu, besleyici ek gıdalarla desteklenmelidir. Çocuğun beslenmesi, uzmanlık gerektiren, uzman bir hekimin görüş ve kontrolüyle yapılması gereken bir iştir. Bu doğrultuda hareket etmek, birçok sağlık sorunlarını da ortadan kaldıracaktır. Çocuğun beden sağlığına önem vermek, ruhsal ve psikolojik sağlığına ortam hazırlayacaktır. Bundan dolayı uluslararası kurum ve kuruluşlar, kimsesiz ve bakıma muhtaç çocukları koruma altına almalı, yetersiz beslenme veya açlık sonucu ölmelerine engel olmalıdır.

5- Çocuğun Giyim ve Konutu

Baba ve annelerin dikkat etmeleri gereken bir başka önemli konu, çocuk için uygun ve elverişli bir konut temin etmeleridir. Elbette ki çocuk, baba ve annesiyle birlikte bir evde yaşayacaktır, fakat kendisini rahat hissettiği ve herkesin istediği zaman girip çıkmadığı özel bir odası olmalıdır. Çocuk

bu konuda hassas olduğundan dolayı bu hassasiyete uygun davranmalı ve rahatsız edilmemelidir.

Ebeveyn, giyim konusunda da çocuğun hoşlandığı, sevdiği giysileri almalı ve giyim konusunda fazlaca da ısrarcı olmamalıdır. İnsan sağlığı için elbise gereklidir, ancak rengi ve şekli konusunda çocuğun isteği önemsenmelidir.

EVVLADIN BABA VE ANNE ÜZERİNDEKİ HAKLARI (6)

İslâm dini açısından, çocukların baba ve anneleri üzerinde bir takım hakları vardır ve geçen hutbelerde bu hakların bazılarına değinmiştik. Bu hutbede de aynı konuya devam edeceğiz.

6- Çocuğu Korumak ve Kollamak

İslâm'a göre çocuğun baba ve anne üzerindeki haklarından bir diğeri, onu korumak ve kollamaktır. Baba ve annenin koruyuculuğu, çocuğun güven içinde ilerlemesine, zorluk ve engelleri aşma azmine sahip olmasına yarayacaktır. Çocuk, sorun ve sıkıntılarla mücadele sayesinde yeteneklerini ortaya koyacak ve başarının tadını alıyacaktır.

Baba ve anne tarafından himaye edilen bir çocuk, sorunları alt etme gücünü kendinde görecektir ve genellikle çocukların çocukluk döneminde karşılaştıkları zarar ve sarsıntıların kötü sonuçlarından kendisini koruyabilecektir. Bu sebeple çocuk, baba ve annesi tarafından korunduğunu, kollandığını ve desteklendiğini bilmeli ve hissetmelidir.

7- Çocuğun Güven Duyması

Çocuk, yetenek ve kabiliyetlerini olgunlaştırmak için be-
denen ve ruhen güvenli, huzurlu bir ortamın varlığına ihtiyaç
duyar. Şüphesiz ki çocuk, baba ve annesinin sürekli tartıştığı

ve kavga ettiği bir ortamda asla huzur ve güven yüzü görmeyecektir. Böyle bir ortamda çocuğun kafası karışacak, düşüncesi allak bullak olacak, kuşku ve tedirginlik yaşayacaktır. Böyle biri, ailevi ve sosyal olgunlaşmadan mahrum kalmanın yanı sıra, bireysel olgunluk ve yetkinlik arayışını da dondurecektir. Bu nedenle baba ve anneler, çocukların yanında sözlü sataşmalardan ve hakaretlerden ciddiyetle sakınmalıdırlar.

8- Çocuğu Sevmek

Baba ve anne tarafından sevilme, çocukların gerçek ihtiyaçlarından bir diğeri. Ne arkadaş sevgisi, ne en yakın akrabası sevgisi ve ne de başka bir şey bu sevginin yerini dolduramaz. Ayrıca bilinmelidir ki çocukların baba ve anne sevgisine ihtiyacı, farklı yaş gruplarına göre değişecektir. Baba ve anne bu noktayı göz önünde bulundurmalı ve buna uygun olarak da sevgi göstermelidirler.

Ebeveyninden gerektiği kadar ilgi ve sevgi görmeyen bir çocuk, yaratılışsal yeteneklerinin olgunlaşmasında sorun yaşayacak, böylece de hırçın ve saldırgan olacaktır. Yapılan bilimsel araştırmalar, suç işleyenlerin ve mahkûmların çoğunun, çocukluk döneminde baba ve anne sevgisinden mahrum çocuklar olduklarını göstermektedir.

Hadisler de, çocuğun baba ve annesi tarafından sevilmesi konusuna özenle vurgu yapmıştır. Yüce Peygamberimiz (s.a.a) bir hadisinde şöyle buyurmuştur:

Çocuklarınıza sevgi gösterin ve güçsüzlüklerine acıyın. Onlara verdiğiniz sözleri yerine getirin. Çünkü onlar, kendi rızklarının sizin ellerinizde olduğunu düşünürler.

Bir başka hadis şöyle buyurmaktadır:

Çocuk sevgisi, aynen baba ve anne sevgisi gibidir. Allah, evladını çok seven bir kuluna rahmet indirir.

İmam Musa Kâzım (a.s) birine sordu: *Baban, annen var mıdır?*

Adam dedi: Hayır.

İmam sordu: *Evladın var mı?*

Dedi: Oğlum var.

İmam buyurdu ki: *"Oğluna iyilik et. Çünkü evlada iyilik, baba ve anneye iyilik gibidir."*

Bazı hadisler, bizzat öperek ve okşayarak çocuklara sevgi gösterilmesine dikkat çekmiştir. Bu bağlamda bir hadis şöyle buyurmaktadır:

Şüphesiz ki Allah, çocuğunu öpen kimsenin amel defterine bir iyilik yazar.

Bir başka hadis şöyle buyurmaktadır:

Çocuklarınızı çok öpün. Çünkü her öpücüğe karşılık olarak cennette size bir makam verilecektir.

Bu sevginin ölçülü ve aşırılığın her iki ucundan uzak olması, çocuklar arasında ayrımcılığın yapılmaması, İslâm'ın önem verdiği hususlardır.

Ebeveyn, yerinde, zamanında ve çocuklar arasında ayrımcılık yapmaksızın sevgi göstermeli; bunu da göstermelik ve iş olsun diye değil, önemli bir görevin gereği olarak yapmalıdır. Kesinlikle görev icabı bunu yapmanın kendine has eseri olacak ve çocuğun duygusal ihtiyaçlarını giderebilecektir.

9- Çocuğun Öğrenimi

Baba ve anne üzerindeki haklardan bir diğeri, çocuğun öğrenimi ile yakından ilgilenmek ve sağlıklı bir öğrenim ortamı hazırlamaktır. Çocuk bu öğrenim sayesinde, yeteneklerini geliştirip olgunlaştırarak, bugünün ve geleceğin hayır ve refahını temin edebilecektir. Çocuk öğreniminin iki ana ekseni

vardır: Doğru ve hayatın her boyutunu kapsayacak öğrenim. Bu, iyi yaşamının yol ve yöntemini insana öğretecektir.

Kültürel, sosyal ve ahlâkî alanda görülen çoğu sorunlar yanlış ve kapsamlı olmayan öğrenimden kaynaklanmaktadır. Çoğu baba ve anneler özveri, kardeşlik, insan sevgisi, iyi arkadaş edinmenin ölçüleri... gibi insancıl duygular alanındaki öğretim görevini ifa etmediklerinden dolayı bir boşluk doğar ve bu boşluk da çocukların davranış bozukluğuna neden olur.

Öğretim bağlamında dikkat edilmesi gereken bir başka önemli nokta şudur: Resim, müzik, güzel yazı, yabancı dil öğrenimi gibi yaşam alanında zaruri olmayan şeyler, insanın mutluluğunu temin edecek temel öğrenimin yerini almamalıdır. Aksi takdirde çocuk, farklı yaşlarda ihtiyaç duyduğu bireysel ve sosyal olgunluktan yoksun kalacaktır.

Ebeveyn, çocukların öğrenimine ilgi ve ciddiyet göstermekle onların mutluluk ortamını hazırlamış olacaklardır. Bu nedenle hadisler, farklı yaş gruplarında olan çocukların öğrenim konusuna özellikle vurgu yapmış ve onların dindar olarak yetiştirilmesini baba ve annenin öncelikli görevlerinden saymıştır. Baba ve anneler; din bilgisini, helal ve haramı, farzları, Kur'ân okumayı, namazı ve hükümlerini dikkat ve özenle çocuklarına öğretmelidirler.

Çocukların kötü ve zararlı ortamlara girmeden önce sağlıklı bir ortamda ve doğru öğrenime tabi tutulmaları çok etkili ve faydalı olacaktır. Temiz ve ilahi fıtratın lekelenmesinden ve kararmasından sonra bunu eski hâline döndürmek çok zor olabilecek, telafisi de maddî ve manevî büyük bir bedel gerektirebilecektir.

EVLADIN BABA VE ANNE ÜZERİNDEKİ HAKLARI (7)

10- Çocuğun Eğitimi

Eğitim sadece öğretmek değildir. Baba ve anneler, çocukların öğrenim konusuna önem verdikleri kadar eğitimlerine de önem vermelidirler. Bundan dolayı öncelikle ebeveynin eğitim ilkelerine vakıf olmaları gerekmektedir. Bu sayede çocukların yetenek ve kabiliyetleri hızla ve daha güzel bir şekilde gelişecektir. Doğru ve zamanında eğitim ve öğretim, çocukları sıkıntılardan kurtarıp mutluluk ve yetkinliğe ulaştıracaktır.

Eğitim alanındaki uzmanlar; bedensel, ruhsal, duygusal, sosyal ve etik... gereksinimler bakımından insanın ömrünü farklı dönemlere ayırmış ve her dönemin kendine özgü gereksinimlerini tanımanın gerekliliğine dikkat çekmişlerdir. Bu doğrultuda çocukluk, ergenlik, delikanlılık ve gençlik döneminin kendine has eğitim metodu vardır. Baba ve anneler de, her dönemin özel bir eğitim gerektirdiğini tam anlamıyla kavrayıp o dönemin gerektirdiği gerçek ihtiyaçları temin etmelidirler.

Baba ve anneler, çocuklarının farklı yaşlarda ne gibi ihtiyaçları olduğunu ve onların gerçek ihtiyaçlarının nasıl sağlanabileceğini bilmelidirler. Ayrıca çocuğun eğitimi açısından en hassas dönemi veya en çok sorunlarla karşılaştığı yaşı, farklı aşamalarda çocukla samimi ilişkiler kurarak onu tehdit eden bela ve felaketlerden uzaklaştırmak, düşünsel ve ruhsal

değişimler, şüphe ve sarsılmalar ve kişilik sorunu yaşaması durumunda bu sorunların aşılma yollarının neler olduğu, bilinmesi gereken diğer önemli noktalar. Ergenlik çağı gibi bazı hassas dönem ve günler, kız ve erkek çocukları için bir takım sorunlar oluşturacağından dolayı onları gözden uzaklaştırmamak gerekir.

11- Çocukların Kontrol ve Denetimi

Baba ve annelerin ciddiyetle sürdürmeleri gereken önemli noktalardan bir diğeri, çocuklarını özellikle çocukluk döneminde kontrol ve denetim altında tutmalarıdır. Gerçekte gelişim döneminde olan çocuklar, gözetim ve denetime ihtiyaç duyan fidanlar gibidirler. Çocukluk dönemi, doğrudan kontrol bakımından daha çok duyarlılık ve hassasiyet gerektirir. Çünkü çocukların bu dönemde edindikleri alışkanlıklar, öğrenme yeteneklerinin çok güçlü olmasından dolayı hayat boyu sürecek ve kalıcı olacaktır.

Bu yüzden çocukların çocukluk döneminde saptırıcı konu ve olaylarla karşılaşmaları, onların tertemiz fıtratını kirletecek, köreltecektir ve onların büyümesinden sonra da bu tehlike varlığını koruyacaktır. Bu sebeple baba ve annelerin, kendi çocuklarını çocukluk döneminde direkt olarak kontrol etmeleri ve denetlemeleri, büyük bir öneme sahiptir. Ancak bunu yaparken de çocuğun hassasiyetini çekmemek ve uygun bir şekilde yapmak gerekir.

Yüce Allah Kur'ân-ı Kerim'de bu konuya şöyle vurgu yapmıştır:

Kendinizi ve ailenizi ateşten koruyun.¹

İnançlı insan, tehlikeler karşısında sadece kendisini korumakla yetinmemeli ve ailesini de korumalıdır. Açıktır ki her

1- Tahrim, 6

yaş ve her dönemin kendine özgü koruma ve denetleme yöntemi vardır.

12- Güvenlik

Evlat haklarından bir diğeri onların güvenliğini sağlamak ve aile içinde güven duyacakları bir ortam hazırlamaktır. Çocuğun düşünsel ve de aile dışındaki güvenliği, toplum yöneticilerinin düzenli ve dakik projeleri sonucunda sağlanabilir.

Ancak güvenlik konusu genel anlamıyla ve özellikle de çocukluk döneminde aile içinde ve ebeveyn tarafından sağlanmalıdır. Baba ve annenin davranışlarındaki bozukluklar ve ebeveyn arasındaki anlaşmazlıklar, ister istemez onların eylem ve söylemlerine de yansıtacak ve bu da ailede huzursuzluğa ve güven bunalımına neden olacaktır. Kesinlikle bunun zararı çocuğun ruhunda derin etkiler bırakacak ve güvensizliğin artmasıyla da çocuk, aile dışında bir sığınak aramaya koyulacaktır.

Evde güven ve huzur bulamamak gibi ruhsal baskılar altında olan bir çocuk, ev dışındaki binlerce yanıltan birini hareket eksenini seçmek zorunda kalabilecektir. Bu tehlike, refah imkânlarına sahip olan, ancak huzursuzluk ve güvensizlik yaşayan aileleri de tehdit etmektedir. Baba ve annenin ayrılma korkusunu, kaygısını, endişesini yaşayan çocuklar, ruhsal ve psikolojik dengelerini kaybedecek ve davranış bozuklukları göstereceklerdir.

Ayrılma ve boşanma eşiğinde olan ailelerde bulunan çocukların en güvensiz ve kaygan ortamda oldukları söylenebilir. Küçük yaşta bir çocuğun baba veya anne şefkatinden mahrum kalması çok güç ve çok acı bir durumdur. Bu durumda olan bir çocuk, hem annesine ve hem de babasına muhtaç olduğu hâlde, sadece annesini veya babasını seçmek

zorunda kalacaktır. Açıktır ki ne anne ve ne de baba, diğeri-
nin yerini dolduramaz.

Çocuğun bu husustaki hassasiyeti, babasının başka bir kadınla veya annesinin başka bir erkekle birlikte yaşadığını görmesiyle daha had bir safhaya ulaşacaktır. Henüz gerçekle-
ri olduğu gibi anlama ve analiz etme gücüne sahip olmayan bir çocuğun böyle bir atmosferde bulunması ona çok ağır ge-
lecek ve kesinlikle geleceğini etkileyecektir.

Bundan dolayı aile ortamında huzur ve güvenin varlığı çok önemli ve kilit bir rol oynar. İmam Rıza (a.s) bu hususta şöyle buyurmuştur:

Eşinizin ve çocuğunuzun rahatını, huzurunu sağla-
yın ki sizin ölümünüzü arzulamasınlar.

Sorun ve Anlaşmazlıkların Kökeni

Aile, insanların en çok güven duydukları yaşam ortamı-
dır. Aileyi parçalayan ve aile bireylerini bunalımın eşiğine
getiren sorun ve anlaşmazlıklar, dinî öğretileri gerektği gibi
önemsemekten kaynaklanır.

Dikkat edilmelidir ki çocuklar, baba ve annenin ellerinde-
ki Allah'ın emanetleridir. Baba ve anne de, emanet sahibinin
buyrukları doğrultusunda emaneti korumak ve kollamakla
sorumludur. Böyle bir yaklaşım, çocukların eğitiminde önem-
li bir rol oynayacak ve ebeveynin sorumluluk hissini güçlen-
direcektir.

Baba ve anneler, bu hususta yüce Allah'tan yardım dile-
meli ve eğitim uzmanlarının görüş ve direktifleri doğrultu-
sunda hareket ederek güzel bir sonuç elde etmeye çalışmalı-
dırlar.

BABA VE ANNENİN EVLAT ÜZERİNDEKİ HAKLARI (1)

Aile ve erkânı, her bireyinin haklarının doğru olarak tanınması ve gözetilmesi gereken hukukî bir kuruma benzetilebilir. İslâm dini, aile bireylerinin konum ve değerinin korunması için onların her birine özel bir takım haklar öngörmüştür. İslâm'ın aile bağlamında göz önünde bulundurduğu temel haklardan biri, evlatların dikkat etmesi ve önem vermesi gereken baba ve anne haklarıdır. Bahsi edilen hakların açıklamasına başlamadan önce, konu hakkındaki bazı ayet ve hadisleri buraya taşımak istiyorum.

Ayetler ve Hadisler Açısından Baba ve Anne Hakları

Aile ve özellikle de ebeveyn hakları ile ilgili ayet ve hadisler, bu konuyu çok dakik ve ayrıntılı olarak ele almıştır. İsrâ Sûresi'nin 23 ve 24. ayetleri, bu husustaki önemli ayetlerdendir. Yüce Allah bu ayetlerde, çocukların farklı koşullarda baba ve annelerine karşı nasıl davranmaları gerektiğine dikkat çekerek, onların makamının yüceliğine vurgu yapmıştır. Yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

Rabbin, sadece kendisine kulluk etmenizi, ana-babanıza da iyi davranmanızı kesin bir şekilde emretti. Onlardan biri veya her ikisi senin yanında yaşlanırsa, kendilerine "of!" bile deme; onları azarlama; ikisine de güzel söz söyle. Onları esirgeyerek alçak-

gönüllülükle üzerlerine kanat ger ve: "Rabbim! Küçüklüğümde onlar beni nasıl yetiştirmişlerse, şimdi de sen onlara (öyle) rahmet et!" diyerek dua et. ¹

Usul-u Kâfi'nin nakline göre Ebu Vellad el-Hannat şöyle rivayet eder:

"Ebu Abdullah (İmam Cafer Sadık aleyhisselam)'a: **"Ana-babanıza da iyi davranmanızı kesin bir şekilde emretti."**² ayetini sordum ve dedim ki: Bu ayette sözü edilen ihsan ne demektir?

İmam (a.s) şöyle buyurdu:

İhsan/iyilik, onlarla iyi geçinmen, sana ihtiyaçları olmasa bile, onları senden bir şey istemek zorunda bırakmayacak şekilde onlara yardımcı olman demektir. Aziz ve yüce Allah: *"Sevdiğiniz şeylerden infak etmedikçe, iyiliğe erişemezsiniz."*³ buyurmuyor mu?

Sonra Ebu Abdullah (İmam Cafer Sadık aleyhisselam) şöyle buyurdu:

"Onlardan biri, yahut her ikisi, senin hayâtında ihtiyarlık çağına ererse onlara of bile deme, azarlama onları." ifadesine gelince, demek isteniyor ki: Anne ve baban seni incitecek olsalar da, onlara "of" dahi deme. *"Ve onlara güzel ve iyi söz söyle."* Onlar seni dövseler, sen, "Allah sizi bağışlasın!" de. O zaman bu söylediğin, onlara güzel söz söylemek olur. *"İkisine karşı da merhametle kanatlarını indir."* Onlara rahmet ve şefkat gözü dışında bir gözle bakma. Sesini onların sesinden yüksek tutma. Ellerini onların ellerinin üzerinde tutma. Onların önüne geçme."⁴

1- İsrâ, 23-24

2- İsrâ, 23

3- Âl-i İmrân, 92

4- Usul-u Kâfi, İman ve Küfr kitabı, Anne ve Babaya İyilik babı, 1. hadis

Yüce Allah, Kur'ân-ı Kerim'in başka bir ayetinde insana hitap ederek baba ve anne nimetinin değer ve yüceliğini hatırlatmış, müşrik olsalar bile evlatları tarafından iyilikle karşılanmaları gerektiğini şöyle buyurmuştur:

Artık (bütün nimetlerime karşılık) şükret bana ve ananla babana; dönüp geleceğin yer, benim tapımdır. Eğer o hususta bir bilgin olmadığı hâlde, bana şirk koşman için savaşılırsa seninle, itaat etme onlara ve dünyada iyilik et onlara ve dönüp benim itaatimi kabul edenlerin yoluna uy, sonra dönüp geleceğiniz yer, benim tapımdır; neler yaptığınızı ben haber vereceğim size.¹

Masumlardan rivayet edilen konu hakkındaki hadisler de ayetler gibi oldukça fazladır. Bu hadislerin birinde şöyle geçer:

Mansur b. Hazım rivayet eder:

Ebu Abdullah (İmam Cafer Sadık aleyhisselam)'a dedim ki: "Hangi amel daha üstündür?"

İmam (a.s) buyurdu ki:

Vaktinde kılınan namaz, ana-babaya iyilik ve yüce Allah yolunda cihad.²

Bir başka hadis şöyledir:

Ebu Abdullah (İmam Cafer Sadık aleyhisselam) buyurdu:

Sizden birinizi, yaşayan ve ölmüş bulunan anne ve babasına iyilik etmekten alıkoyan nedir? Onların niyetine namaz kılın, onlar adına sadaka verin, onlar adına hacca gidin, onlar adına oruç tutun...³

1- Lokman, 14-15

2- Usul-u Kâfi, İman ve Küfr kitabı, Anne ve Babaya İyilik babı, 4. hadis

3- Usul-u Kâfi, İman ve Küfr kitabı, Anne ve Babaya İyilik babı, 7. hadis

Müminler Emiri Ali (a.s) şöyle buyurmuştur:

Allah'ın haram kılmadığı her alanda anne ve babanın sözünü dinle.

İmam Musa Kâzım (a.s), çocukların anne ve babaya davranışı hakkında yüce Allah Resulü'nden (s.a.a) naklen şöyle buyurmuştur:

Onu kendi adıyla çağırmasın, onun önünde hareket etmesin, ondan önce oturmasın ve ona sövülmesine neden olmasın.¹

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

Baba ve annenin evlatlar üzerinde farz olan üç hakkı vardır: Her hâl ve durumda onlara teşekkür etmek, Allah'ın haram kıldığı şeyler haricinde onların buyruk ve yasaklarını kabul etmek, açıkta ve gizlide onların hayrını dilemek.

Baba ve Anne Haklarını İhlal Etmenin Cezası

En büyük ceza, baba ve anneye itaatsizliğin cezasıdır. Kuşkusuz ki bu, affedilmeyecek bir günahdır. Yüce Allah Resulü (s.a.a), anne ve babaya itaatsizlik hakkında şöyle buyurmuştur:

Baba ve anneye itaatsiz olan kimseye denecektir ki:
Dilediğini yap, asla seni bağışlamayacağım.²

Yüce Allah Resulü (s.a.a) yine şöyle buyurmuştur:

İki şey vardır ki Allah, onların cezasını dünyada vermede acele eder; zina ve ebeveyne itaatsizlik.³

Yüce Allah Resulü'nün (s.a.a) bir diğer buyruğu şöyledir:

1- Usul-u Kâfi, İman ve Küfr kitabı, Anne ve Babaya İyilik babı, 5. hadis

2- Ravzatü'l-Vaizîn, c: 2, s: 368

3- Nehcü'l-Fesaha, s: 165

Baba ve annesini hüznölendiren kimse onlara itaat-sizlik etmiş olur.¹

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

Baba ve anneye öfkeyle bakmak itaatsizlik neden-lerindendir.

Bu husustaki bir başka rivayet şöyledir:

Bir adam Resulullah'ın (s.a.a) yanına geldi ve dedi: "Ey Allah Resulü (s.a.a), işlemediğim günah kalmadı; benim için tövbe kapısı açık mıdır?"

Allah Resulü (s.a.a) buyurdu: "Baban ve annen ha-yattalar mı?"

Dedi: "Sadece babam yaşıyor."

Allah Resulü (s.a.a) buyurdu ki: "Bütün günahları-nın bağışlanmasını istiyorsan, git ve babana iyilik et."

Adam dönüp giderken Allah Resulü (s.a.a) buyur-du: "Keşke annesi yaşasaydı (annesine iyilik etmekle Allah'ın mağfiretini daha çabuk kazanırdı)." ²

İmam Muhammed Bakır (a.s), baba ve anne haklarının gözetilmesi gerektiğine şöyle temas etmiştir:

İzzet ve celal sahibi Allah, üç şeyde kimseye ser-bestlik vermemiştir: Sahibi iyi ya da kötü bile olsa emaneti sahibine döndürmek, iyi ya da kötü bile olsa ahde vefa etmek, iyi ya da kötü bile olsa anne ve ba-baya iyilik etmek.

İmam Zeynelabidin (a.s), annenin insan yaşamındaki rol ve konumuna, anne haklarının gözetilmesi gerektiğine şöyle vurgu yapmıştır:

Annen hakkında şunu unutma ki seni dokuz ay veya daha az, bir ağırlık olarak taşımıştır ve bunu kimse bir

1- Men La Yahzuru'l-Fakih, c: 4, s: 372

2- Zühed, s: 35

başkasına yapmaz. Kalbinin ürününden sana vermiştir ve bunu kimse kimseye yapmaz. Bütün varlığıyla seni korumuş, kendi açlığını önemsemeden seni doyurmuş, kendi susuzluğuna aldırmadan seni sulamış, kendisini düşünmeden seni giydirmiş, kendisi sıcakta iken seni ondan korumuş, senin için tatlı uykusundan geçmiş, seni soğuktan ve sıcaktan korumuş ve nitekim senin gibi bir evlat sahibi olmayı dilemiş. Şefkatli Allah'ın tevfigi olmaksızın bunca zahmetler karşısında teşekkür etmeye güç yetiremezsin.

BABA VE ANNENİN EVLAT ÜZERİNDEKİ HAKLARI (2)

Konu ile ilgili hem Kur'ân ayetleri ve hem de hadisler çok geniş bir alanı içermiş ve farklı noktalara temas etmiştir. Sözü edilen noktaların tümünü buraya taşıyabilmek çok geniş bir zaman gerektirir. Bundan dolayı sadece bu alanda yapılan araştırmalardan elde edilen ve çocukların ebeveynlerine karşı sorumlulukları ile bağlantılı olan öncelikli bazı noktalara değineceğiz:

1- Baba ve Anneye İtaat

Allah'a itaatsizlik ve günah dışındaki bütün konularda anne ve babaya itaat etmek farzdır. Bu itaatin belli bir yaş sınırı yoktur ve bütün çocuklar hayatları boyunca anne ve babalarına itaat etmek zorundadırlar. İslâm'ın bu konuya bakışı şöyledir: Çocuk evlendikten ve çocuk sahibi olduktan sonra bile sünnet bir yolculuğa çıkmak ister ve ana-baba buna karşı çıkarsa, çocuk yolculuktan vazgeçip ebeveynine itaat etmelidir.

2- Ana-Babaya İyilik ve Şefkatli Davranış

Çocuklar sevgi ve şefkat dolu gözlerle baba ve annelerine bakmalı, hatta onlarla konuşurken bile huzur verici bir ses tonuyla konuşmalı ve onların sesinden daha yüksek bir sesle konuşmamalıdır. Yumuşak bir sesle ve konuşma edebini gözeterek konuşmak, onlardan önce söze başlamamak... ayet ve

hadislerin, "ana-babaya iyilik ve şefkatli davranış" konusunda dikkat çektiği örneklerdir.

İnsan, anne ve babasına karşı nasıl davrandığına azami derecede dikkat etmelidir. Bazı hadisler, yüce Allah'ın rızasının ana-babanın rızasına, gazabının ise onların gazap ve öfkesine bağlı olduğunu bildirmiştir.

İmam Cafer Sadık (a.s), baba ve anneye davranış hakkın-da şöyle buyurmuştur:

Babana itaat et, ona iyilik yap, alçak gönüllü davran ve onu yücelt.

Baba ve Annenin Yaşlanması ve Evlatların Görevleri

Ailelerde çocukların karşılaştıkları konulardan biri, ana-babaların, dede ve ninelerin yaşlılık konusudur. Kur'ân-ı Kerim yaşlılık konusuna şöyle tekit etmiştir:

Ve kimin ömrünü uzatırsak yaratılıştâ âdeta geri-ye döndürürüz onu.¹

Baba ve annelerin yaşlanması, hem çocuklar için ve hem de kendileri için bir takım sorun ve sıkıntıları da beraberinde getirecektir. Çünkü baba ve anneler, yaşlılık döneminde güçlerini kaybeder ve ruhsal açıdan da zayıf düşerler. Bu dönemde insanın hafızası körelir, bilgileri azalır, hatta zekâsı bile zayıflar, geçmiş ile ilgili bilgi ve anılarını gün geçtikçe kaybeder. Batınî faaliyetlerin ve de algı gücünün azalması, bu döneme ait sonuçlardandır.

Çocukların, yaşlanmış ana-babalarının bakımını üstlenmeleri çok önemli olmakla birlikte, bu rolün ifası bir takım sorunlarla iç içe olacaktır. Gerçekte bu dönem, çocuklar için büyük bir sınav niteliğindedir. Evlatların bu önemli sınavdan başarıyla çıkmaları, sabır ve dirençlerini arttırmaya bağlıdır.

1- Yasîn, 68

Şüphesiz ki dinî inançlara bağlılık, bu önemli görevin ifasında çok önemli bir rol oynayacaktır.

Ailenin Tecrübe ve Hikmet Hazinesi

Aslında dede ve ninelerin varlığı, her aile için iyi bir fırsat ve ganimettir; onların gölgesi her tür ihtilaf ve anlaşmazlığı ortadan kaldıracak bir etkidir. Çünkü onlar herkesin nezdinde aynı saygı ve ihtirama sahiptirler. Dede ve ninelerin bu uzlaştırıcı, birleştirici ve aile arası sorunları çözümleyici özelliklerinden daha fazla yararlanabilmek için onların içinde bulundukları şartları anlamak ve buna uygun davranmak gerekir.

Buna göre ailenin gençleri, bu olumlu noktalardan fazlasıyla faydalanmaya gayret etmeli ve birçok insanî konuların yanıtsız kaldığı teknoloji çağında, yaşlıların hikmet ve amelî tecrübelerinden gerektiğince yararlanmalıdırlar. Beşerî toplumlarda yaşlıların varlık hikmetlerinden biri, belki de bizzat bunun kendisidir. Tarih buna tanıklık etmekte, kavmî ve sosyal anlaşmazlıkların çözümü noktasında yaşlıların rolünü gözler önüne sermektedir.

Bugün de birçok asil ailelerde, aile büyüklerinin ve yaşlılarının farklı ailevi ve sosyal alanlardaki hakemlik rolü gözlemlenmektedir. İşte bu nedenle İslâm dini, sadece evlatların değil, bütün herkesin yaşlılara saygı göstermesi gerektiğini genel bir sorumluluk olarak öngörmüş ve bunu, sadece onların yaşlılıkları ve güçsüzlükleriyle ilintilendirmemiş, bizzat sorunları çözümlemede ve işlere kolaylık sağlamada onların tecrübelerinden yararlanma amacına bağlamıştır.

Unutulmaması gerekir ki bugünün yaşlıları, dün bu toplumun güçlü ve muktedir gençleri idiler ve toplum onların güçlü bileklerinden faydalanmıştır. Öyleyse bugün onlara saygıda kusur edilmemelidir. İslâm dini, onlara saygı göste-

rilmesi gerektiğine vurgu yaparken bir takım özel kanunlar, kurallar da koymuş ve yaşlılara saygının ve onların haklarının gözetilmesinin toplum bireyleri için bir sınav olduğuna dikkat çekmiştir. Gerçekte İslâm dini, toplumun yaşlılarını gençler elindeki değerli emanetler olarak tanımlamış, bu emanetlerin konum ve kişiliklerinin korunmasını, onların hayat tecrübelerinden faydalanarak birçok ailevi ve sosyal sorunların çözümlenmesine özen gösterilmesini istemiştir.

Ayrıca İslâm dini yaşlıların konumunu güçlendirmek, gerektiği gibi onlardan yararlanmanın önünü açmak için bir dizi manevi olguları da gündeme taşıyarak yaşlılara karşı saygısızlığı önlemiştir. Yüce Allah Resulü (s.a.a), yaşlılara saygı hakkında şöyle buyurmuştur:

Allah, İslâm dünyasında bir yaşlıya saygı gösteren kimseyi kıyametin sıkıntı ve zorluğunda güvende tutar.¹

Bir başka hadiste şöyle geçer:

Yaşlı bir Müslümana saygı göstermek, Allah'ı tazim etmektendir.²

Yaşlıların Kendi Konumlarını Korumadaki Rolü

Yaşlıların davranış ve eğilimleri, kendi konum ve değerlerini korumada çok etkilidir. Bundan dolayı toplumun yaşlıları, hayatın bu döneminin gereklerini gözetmeli ve kollamalıdır.

Kendi ayakları üstünde durma eğilimi, sabırsızlık, gurur, iddialı olma... gençlik döneminin ahlâkî özelliklerindendir. Bundan dolayı yaşlılar, gençlerin ruhsal ve duygusal özelliklerini göz önünde bulundurarak hareket etmeli ve düşün-

1- Usul-u Kâfi, c: 2, s: 168

2- Usul-u Kâfi, c: 2, s: 165

meksizin onların işlerine karışmamalıdır. Ciddi sorunların ortaya çıkması ve gençlerin danışma isteği, onları yönlendirmek için en güzel fırsattır. Dinî hüküm ve buyruklar, bir takım özel hikmet ve zarafetlerden dolayı öngörülmüş ve herkesin her yaştaki konumunu göz önünde bulundurmıştır. Bu hükümlerin uygulanması, insanların hürmet ve değerinin korunmasına, ilişkilerin sağlamlaşmasına neden olacaktır.

AİLEYİ SARSAN NEDEN VE ETKENLER (1)

Geçen hutbelerde ailenin devam ve bekasını sağlayan neden ve etmenlere değinmiştik. Şimdi ise, aile bağlamında çok önemli bir sorun olup aileyi sarsan ve yıkıma uğratan nedenleri inceleyeceğiz. Öncelikle belirtmek gerekirse, ailenin sarsılmasını önlemek için hem kadın ve hem de erkek yıkım etkenlerini tanımalı, tedbir ve ön hazırlıklarla buna engel olmalıdırlar. Bundan dolayı sözü edilen amillerin her birini dikkatlice incelemeyi uygun görüyoruz.

1- Ailede Dine Bağlılığın Önemszenmemesi

İnsanların inanç ve davranışlarının çocukluk döneminden itibaren şekillendiği ve bunların önemli bir bölümünün de insan hayatının sonuna kadar kalıcı olduğu, yadsınamaz bir gerçektir. Aile hayatındaki anlaşmazlıklar, ekonomik veya sosyal veyahut da siyasi görüntü verse de, dikkatlice incelendiğinde, bu anlaşmazlıkların aslında inanç kökenli olduğu, farklı kalıp ve boyutta tezahür ettiği anlaşılabacaktır.

Bekâr erkek ve kız, ortak hayata adım atmakla birlikte yeni davranış ve düşüncelere sahip olacaklardır. Aslında bu inançların kökeni geçmişe dayanır. İslâm dini de bu incelikleri göz önünde bulundurmuş, evlilikte eşlerin denklğine önemle vurgu yapmıştır. Bu denkliğin en önemli örneği ise, kadın ve erkeğin din inancı alanındaki denklğidir. İşte bu yüzden bir Müslüman, dinsiz kimse ile evlenemez. Çünkü

din alanındaki farklılık, ailenin en önemli sarsılma ve anlaşmazlık etkenlerinden biridir. Müslüman olduğu hâlde dinsiz biriyle evlenen ve görünüşte de mutlu görünen kimse, şüphesiz ki Müslüman addedilemez ve gerçekte o, dindar görünen bir dinsizdir.

Sadece dinî farklılık değil ve hatta dine bağlı olma veya olmama, dinin emirlerini uygulama veya uygulamama konusu bile kadın ve erkek arasında anlaşmazlık nedeni olabilecektir. Kadın veya erkeğin ibadet ve dua ehli olması, dinî öğretileri aile ortamında uygulamaya gayret etmesi ve diğerinin ise dinî buyruk ve öğretilere kayıtsız olması ve hatta farzları bile önemsememesi, elbette ki sözlü ve hatta amelî anlaşmazlıklara neden olabilecek ve sonraki sorunlara zemin hazırlayabilecektir.

Düşünce ve inanç ayrılıklarının fazla olduğu ailelerde elbette ki sık sık sorunlar yaşanacak, sözü edilen farklılıklar kadın ve erkeği birbirinden uzaklaştıracak ve hatta ayrılma nedeni bile olacaktır.

2- Ahlâkî İnanç ve Değerlere Bağlı Kalmama

Kadın ve erkeğin güzel ahlâkî ve üstün davranışları, ailenin devam ve bekasına neden olan önemli unsurlardan bir diğeridir. Bunun aksi ise, aile kurumunu sekteye ve yıkıma uğratabilecektir. Din ahlâkını ve davranış biçimini tanımak ve buna uygun hareket etmek, birbirinden farklı iki önemli özelliktir ve bunların her ailede olması gerekir. Aslında ailede ortaya çıkan bazı sorun ve anlaşmazlıklar, eşlerin bu ahlâk değerlerini tanımamalarından kaynaklanır. Eşine karşı ne zaman, nasıl davranması gerektiğini bilmeyen veya yapması gerektiği şeyin tam aksini yapan kadın ve erkek, ahlâk bilgisi alanında sorun yaşadıklarını bilmelidirler.

Birçok ayet ve hadisler, farklı ortamlarda ve özellikle de ailede nasıl davranılması gerektiğine ışık tutmuş ve bu hu-

susta örneklerle bile yer vermiştir. Dinin ahlâk alanında özenle vurgu yaptığı temel ilkelerden biri, kişinin ifrat ve tefritten sakınması ve dengeli bir ahlâk çizgisi izlemesidir. Dinin ahlâkî buyruklarının tümü, insanların davranışlarında denge unsuru oluşturmayı amaçlamıştır. Çünkü davranışsal ve ahlâkî anlaşmazlıkların büyük bir bölümü, kadın veya erkeğin ifrat veya tefrit kökenli duruşundan şekillenir.

Sınırsız özgürlük arzusu, aşırılığa dayanan yenilik ve çeşitlilik isteği, cinsel alanda günahlara bulaşmak, genel ifreti gözetmemek... kadın ve erkeğin ruhsal ve ahlâkî denge unsurundan uzaklaşmalarının, aşırılık ortamına girişlerinin örneklerindendir. Eşlerin ifrat veya tefrit kökenli davranışlarının doğurduğu afetlerden bir diğeri, ahlâkî davranışlardan uzaklaşmaktır. Kuşkusuz ki ahlâkın ailede değer kaybına uğraması, eşler arasındaki çekişmeleri ve anlaşmazlıkları körükleyecektir. Bunun doğal sonucu olarak saygısızlık, kötü davranış, küfür, hakaret gibi ahlâkî bozukluklar belirecek ve sıcak aile ortamında kırgınlığa, gerginliğe neden olacaktır.

Dinî Hükümler ve Ahlâkî Denge

İnsanların iç dünyasında ahlâkî denge unsuruna zemin oluşturacak en güzel şey, şer'î ölçü ve kurallardır. Bu ölçü ve kurallar, yetkin ve kapsamlı bir kaynaktan sadır olması hasebiyle, aile üyelerinin hak ve değer sınırlarını korumanın ve de eşlerin birbirlerine karşı davranışlarında denge ve tutarlılık oluşturmaının yanı sıra, aile üyelerinin ahlâkiyatının gelişimine de zemin hazırlayacaktır. Mesela kadın ve erkeğin duygusal ve cinsel alanda dinî hüküm ve buyruklara bağlılığı, bu alanda kadın ve erkeğin düşmesi muhtemel birçok aşırılık ve taşkınlıklara engel olacaktır.

Din hükümlerinin cinsel ve duygusal ahlâk alanında denge sağlaması, çevre kaynaklı fesat ve inhiraftan sağlam

ve tutarlı aile sınırına sızmasını önleyecektir. Çünkü kadın ve erkek, bütün ihtiyaçlarını giderme yolunu aile sınırları dâhilinde arayacak ve ihtiyaçların temin edilmesiyle birlikte artık aile dışında bir arayışa gerek duymayacaklardır.

İslâm'ın sınır ve çerçeve belirlediği hususlardan biri de gayret ve namus düşkünlüğü konusudur. Açıktır ki her erkek, namusuna düşkün olmalıdır. Yüce Allah Resulü (s.a.a) erkeklerin gayreti ve namus düşkünlüğü hakkında şöyle buyurmuştur:

Namusuna düşkün olmayan erkeği Allah zelil etsin.

Ancak bu bağlamda dikkat edilmesi ve özen gösterilmesi kaçınılmaz olan şey, namus düşkünlüğünün ilahi yasa ve kurallar çerçevesinde olması ve erkeklerin bu alandaki her türlü aşırılıktan sakınmasıdır. Namus düşkünlüğü alanında aşırılık ve aşırı tutumlar, kadınları sıkıntıya bırakacaktır ve bunun sonucu ise kadınların iffetsizliğe sürüklenmesine ve durumun boşanma ile sonuçlanmasına bile neden olabilecektir. Öte yandan da erkeğin namusuna düşkün olmaması, toplum için zararlı ve yıkıcı sonuçlar doğurabilecektir.

Kadınların erkeklerle ilişki konusunda kayıtsızlığı, uygun olmayan giyim tarzları, toplum ortamının kirliliği, ergenlik yaşının düşmesi, gençlerin daha erken cinsel açıdan fesda sürüklenmesi, ailelerin parçalanması... erkeklerin namus bağlamındaki gayretsizliğinin yıkıcı sonuçlarındandır. Bütün bunlardan dolayı insanlar, dinî hükümlerin kapsayıcılığını göz önünde bulundurarak ve din hükümlerini öğrenip uygulayarak bu alanlarda dengeli bir sınır ve çerçeve oluşturmalıdır. Kuşkusuz ki ilahi yasaların uygulanması, aile temellerinin sarsılmasına neden olan birçok bozuklukları ortadan kaldıracaktır.

AİLEYİ SARSAN NEDEN VE ETKENLER (2)

3- Adaletsizlik

Aile bireylerinin ilişkilerini sağlamlaştıran güzel davranışlardan biri de, görev taksiminde adaletin gözetilmesidir. Bunun en güzel örneği, Hz. Fatıma (s.a) ile İmam Ali'nin (a.s) evliliğinde yüce Peygamberimiz (s.a.a) tarafından sunulmuştur. Yüce Peygamberimiz (s.a.a) düğün sonrasında, Hz Fatıma'yı (s.a) ev işleriyle ve İmam Ali'yi (a.s) de aile dışı işlerle görevlendirmiştir. Hz. Fatıma (s.a) şehit oluncaya kadar bu iş bölümü, mevcut bütün zorluklara rağmen en güzel şekliyle uygulanmış ve eşler buna ne itiraz etmiş ve ne de bu hususta anlaşmazlığa düşmüşlerdi.

Bu adalet eksenli örnek, eşler arasındaki görev taksimine temel ve dayanak olabilir. Bu doğrultuda eşlerden her biri, ortak hayattaki belirli sorumluluğunu üstlenecektir. Hemen belirtmek gerekir ki bu, taraflardan birinin işlerinin ağır ve yorucu olması durumunda, diğerinin yardım etmemesi anlamına gelmez. Eşlerden birinin sıkıntıya düşmesi ve zorlanması durumunda, diğeri yardıma koşmalı ve sorunu ortadan kaldırmalıdır.

Bu bağlamda önemli olan şey, eşlerin kendilerini ve bakış tarzlarını düzeltmesi ve güzelleştirmesidir. Şöyle ki ne kadın, erkeğe hamal gözüyle bakmalı ve ne de erkek, kadını hizmetçi olarak görmelidir. İslâm dini, ne erkeği hamal görmektedir

ve ne de kadını hizmetçi. Eşler arasındaki iş bölümünün, hayatın işleyişini ve düzenini sağlama, aile üyelerinin haklarını koruma gayesine kurulu olduğu bilinmelidir.

4- Aşırı ve Mantıksız Beklentiler

Ailede ortaya çıkan bazı anlaşmazlıklar, kadın ve erkeğin birbirleri hakkındaki maddî, duygusal ve hatta dinî beklentilerinden kaynaklanır. Genellikle kadın, erkeğin eve girdiğinde kendisiyle ilgilenmesini, okşamasını, iltifat etmesini, çocuklarla ilgilenmesini, çocuklara bakmasını bekler. Bu beklentisinin karşılanmaması durumunda ise huysuzluğa başlar. Kadında olduğu gibi erkeğin de kafasında oluşan bir takım yersiz beklentiler vardır; eve girdiğinde özel bir şekilde karşılanmak, her şeyin düzenli, yerli yerinde ve hazır olması... bu beklentilerden örneklerdir.

Bazen bu karşılıklı beklentilerin yanıt bulmaması, sıkıntı ve gerginliğe neden olabilmektedir.

5- Kandırma ve Yalan

Ortak hayatın kuruluş aşamasında eşlerin dürüst olmaları, hayat boyunca sürececek gerçek ve aydın bir portre ortaya koyacak, tarafların beklentilerini de makul ve anlamlı kılacaktır. Aile bağlamındaki bazı sarsıntılar, uyuşmazlıklar ve anlaşmazlıklar, tarafların birbirlerini kandırmasından ve gerçek kimliğini gizlemesinden kaynaklanır.

Bunlar bazen tanışma aşamasında gerçekleşir ve taraflar, gerçek kimliklerini gizleyerek kendilerini farklı tanıtır. Mesela gerçekte sahip olmadıkları meslek ve konuma sahip olduklarını söyleyerek birbirlerini kandırırlar. Ortak hayata başladıktan sonra da yalanlar ortaya çıkar ve ahlâkî anlaşmazlıklara dönüşür. Bu tür bir insan, kendi zannınca hayatını kurtarmak için daha fazla yalana sarılır ve bu da karşı tarafın

beklentilerini sürdürmesine ve olayın, içinden çıkılmaz bir hâl almasına neden olur.

Meslek, konum ve tahsil hakkında söylenmiş olan yalanların ortaya çıkmasıyla, yalan ve dolan üzere kurulan aile kurumu sarsılmaya başlayacak ve nitekim bir gün yıkımla karşılaşacaktır. Bu tür yalanlardan medet uman kimse, gerçekte heva ve hevesinin esiridir. Böyle biri, eşini bile kandırmaktan geri durmayacak ve onun hayatını da mahvedecektir. Bu canice davranış; ilahi buyruklara itaatsizlik, gurur, inat, hayallere kurulu bir yaşam gibi kötü sonuçlar doğuracak ve böylece insan, günah ve zillet eğilimine sürüklenecektir. Bundan dolayı aileler, evlatları için eş seçiminde azami derecede ciddiyet ve dikkat göstermeli, çocuklarını yalancıların ve sahtekârların pençesine düşürmemelidirler.

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

33. *Hutbe:*

AİLEYİ SARSAN NEDEN VE ETKENLER (3)

Hayatın bir takım kural ve kaideleri olduğu gerçeğine dikkat etmek, bu kural ve kaideleri iyice tanımak kaçınılmazdır. Sağlıklı bir yaşam bağlamında tanınması ve uygulanması kaçınılmaz olan bu kuralların gerektiği şekilde tanınmaması durumunda, eşler arasında çözümlenmesi çok güç sorunlar doğabilecektir. Bu kuralları tanımak ve uygulamak ise ailenin korunmasına, sağlam bir iradeyle olgunluk ve erginlik yönünde hareket etmesine neden olacaktır.

Aileyi sarsan neden ve etkenlere vakıf olan kadın ve erkek, artık bu nedenler bataklığı yönünde hareket etmeyecek ve vahiy yoluyla insana sunulan ölçüleri riayetle hayatını korumaya gayret edecektir.

6- Tahrikler ve Müdahaleler

Her halükârda kadın ve erkek, her şeyin birbiriyle bağlantılı olduğu, tahriklerin ve müdahalelerin fazlasıyla bulunduğu bir toplumda yaşar. Bu sosyal ilişkiler, olumlu sonuçlar doğurabileceği gibi, olumsuz sonuçlar da doğurabilecektir.

Unutulmaması gerekir ki sosyal ilişkiler alanında sevgi ve dostluk bağları, akrabaları ziyaret, aslında aileler için büyük nimetlerden biridir. Çünkü bu ilişkiler, çok değerli hayat tecrübeleri paylaşımına neden olur. Duygusal ve psikolojik anlamda bu ilişkiler, insanın rahatlamasını sağlar, hüznü ve sıkıntısını giderir...

Sosyal ilişkilerin olumlu yanı bunlardan ibarettir. Sosyal ilişkilerin bir de olumsuz yanı vardır ve o da, aile üzerindeki tahrikler ve müdahalelerdir. Hasetçiler, kötüler, âlim görünümlü cahiller, kurnaz ve kinci düşmanlar, insanların huzurlu yaşamasına tahammül edemez, insanların huzur ve düzenini bozmak için mümkün olan her yola başvururlar ve hatta bazen doğrudan müdahale ve tahriklere girişip aile ortamında ayrılık ve anlaşmazlık tohumu ekerler.

Dış kaynaklı tahriklerin ürünü olan eşler arasındaki sürekli sataşma ve karalamaların ortaya çıkmasıyla, mukaddes aile ocağı, ailenin dış düşmanının acı ve belki de telafi edilemez ilk darbesini almış olacaktır. Bu tahrik ve müdahaleler, bazen aileyi parçalayacak ve yıkıma uğratacak derecede güçlüdür, tehlikelidir. Bazen aileyi çekemeyenler, iyi niyetlilik ve hayırseverlik gibi şeytanî taktikler kullanarak eşleri birbirine düşürmeye çalışır ve böylece bir sonraki hamleleri için kadın ve erkeği hazır duruma getirirler.

Ailevi ilişkiler çerçevesinde kötü niyetli veya bilinçsiz bazı insanlar, servet ve güzellik gibi bazı konuları gündeme taşıyarak, kadının erkeğe veya erkeğin kadına layık olmadığını... gibi vesveseleri ortaya atarak anlaşmazlık ve ihtilaf tohumu ekebilirler. Bu türden bayağı davranış ve söylemler, ciddi çekişmelere neden olabilir. Özellikle yeni evlenmiş tecrübesiz gençler, bu tuzaklara rahatlıkla düşecek ve kendilerini bir çatışmanın ortasında bulacaklardır. Böylece sıcak ve huzurlu aile ortamı kaybolacak, ihtilaf ve kin atmosferine girilecektir.

Bu istenmedik durumla karşılaşmamak için çok dikkat etmek, şeytanî düşüncelerin aile ocağına sızmasına engel olmak ve huzurlu ortamın çekişme ortamına dönüşmesini baştan önlemek gerekir.

7- Yersiz Övünmeler

Bazı ihtilaf ve anlaşmazlıklar, ailevi taassuplardan kaynaklanır ve bu bağlamda taraflardan biri diğerine karşı bu açıdan övünür, ailevi üstünlüklerini diğerinin yüzüne vurur, ailesi tarafından kendilerine yapılan yardımları dile getirir, bazı hususlarda birbirlerini küçük görür ve sonuç itibariyle de diğer tarafın kendisine borçlu olduğunu, ailesinin ve ebeveynlerinin yardımı olmasaydı böyle bir hayata sahip olamayacaklarını kanıtlamaya çalışırlar. Esefle belirtmek gerekir ki bazen de taraflar, birbirlerinin kusurlarını ortaya döker ve böylelikle de birbirlerini suçlarlar.

Oysaki bu tür suçlamaların ve karalamaların, huzuru kıcırdığından ve hayatı kararttığından gaflet ederler. Bazen birkaç saatlik çekişme, yıllarca sürecektir kötü sonuçlar doğurur. Bir hiç uğruna, hiçbir faydası olmayan ve hatta çok da zararlı olan şeyler uğruna huzuru bozmak, anlaşmazlığa düşmek gerçekten çok çirkin bir durumdur.

8- Çevre Bozukluğu ve Yıkıcı Sonuçları

Bazen aileyi sarsan neden ve etkenler, ailenin bulunduğu çevreden kaynaklanır. Zira ki bozuk ve şehveti tahrik eden çevreler, sosyal ve psikolojik açıdan ailelerin güvenliğini sarsacak ve ailenin yıkım zeminini hazırlayacaktır.

İşte bu nedenle İslâm dini çevrenin manevi anlamda temizliğine ve kutsallığının korunmasına fevkalade önem vermiştir. Bu doğrultuda İslâm dini erkeklere, bir yandan bulundukları her ortamda gözlerine ve bakışlarına sahip olmalarını, öte yandan da namus hırsızlarına karşı uyanık olmalarını emretmiştir. Ahir zaman alametlerini açıklayan bazı hadisler, o dönemde yaşayan bazı kadınların kendilerini teşhir edeceklerine ve adeta çıplak hâlde dolaşacaklarına, fitnelere düşeceklerine, şehvetlere eğileceklerine, zevk peşinde koşacakları-

na, haramları helal sayacaklarına... dikkat çekmiştir. Kadın ve erkeklerin bu hususta kendilerini koruyabilecekleri en güzel yol, takvaya sığınarak iffet sınırını gözetmektir.

Bu tür bozuk ve kötü çevre koşulları, insanın gerçek şahsiyetini alıp mutlak anlamıyla hayvanlığa gömecektir. Böyle bir durumda olan insan, hayvanların bile yapmadığı şeyleri yapmaya kalkışacaktır. İslâm dini, kötü alışkanlıklar verme ve sapkınlık eğilimi aşılama gibi yıkıcı sonuçları olan toplumsal ilişkileri reddetmiş ve insanın böyle bir ortama girmesini yasaklamıştır. İslâm dini açısından çirkin ilişkileri, aldatıcı görüntüleri, ahlâk dışı davranışları ve iffete aykırı hareketleri seyretmek, aile ortamının sapma başlangıcı olarak sayılmış ve bu tuzaklara düşülmemesi için de bir takım önlem ve tedbirler sunulmuştur.

Günümüz dünyasındaki bu tuzakların yaygınlığı ve çeşitliliği nice aileleri parçalamış veya sarsmıştır. Anlaşmazlıklar, dalaşmalar, boşanmalar ve hatta namus cinayetleri..., kadın veya erkeğin bulunduğu çevredeki iffetsizliğin ve yasak ilişkisinin sonuçlarındandır.

9- Zevk Düşkünlüğü ve Bağımlılık

Aile kurumunu sarsan nedenlerden bir diğeri, kişinin zevke düşkünlük eğilimi veya buna tutulmuş olmasıdır. Bazen kadın veya erkek, evli oldukları hâlde bütün kazancını eğlenceye, zevkü sefaya, heves ve yasak ilişkilere yatırır. Böylesi zevk düşkünlüğünün doğurduğu en küçük sonuç, insanın kendi eşinin ve çocuklarının zorlukları içinde kıvrınmasıdır.

Bu zevk tutsaklığı, bir yere kadar insan için haz verici olabilir belki, ancak bunun devamı kalbin kararmasına, dinî mukaddesata karşı kayıtsızlığa ve ailenin yıkıma uğramasına neden olacaktır. Laubalilik, ilgisizlik ve kayıtsızlık, bu sapkın düşünceden kaynaklanan en önemli sosyal sonuçlardır. Ger-

çekte günaha, rezilliğe ve horluğa teslimiyetten ibaret olan bu özgürlük, aslında özgürlük değildir; olsa olsa zavallılık, şehvete ve günaha kulluktur.

İnsan, işte bu çirkin muaşeret ve zevk düşkünlüğü sonucunda alkol ve uyuşturucu tuzağına düşecek, hem kendi ve hem de başkalarının hayatını zehir edecektir. Bağımlılık, insanın kendisiyle yapabileceği çok tehlikeli bir muameledir ve bunun kesin sonucu, bir ömür boyu sürecek aile efradının zavallılık ve bedbahtlığıdır.

Bu uğursuz baykuşun konduğu aile çatısı nitekim çatırdayacak, aile içi duygu ve şefkati yok edecek ve yuvanın çökmesine neden olacaktır. Bağımlı kişi, amacına ulaşmak için her şeyini feda edecek ve çekinmeden her iğrençliğe boyun eğecektir. İsteğini elde etmek için eşinin ve çocuklarının samimiyeti ve temiz hayatı gibi bütün güzellikleri, gözünü bile kırpmadan feda edecektir.

10- Çocuk Yapmak veya Yapmamak

Çocuk yapma isteği, eşler arasında anlaşmazlığa ve hatta boşanmaya neden olabilecek konulardan bir başkasıdır. Kuşkusuz ki çocuk yapmak için eşlerin bilmesi ve uygulaması gereken bir takım kural ve kaideler vardır. Eşler, bu yeterliliğe sahip olmaları durumunda ancak çocuk yapabilirler. Bazen kadın ve erkek, ortak hayatın başlangıcında sözü edilen salâhiyet ve liyakate sahip olurlar ve bazen de bir takım aşamalardan geçtikten sonra.

Maalesef bazen eşlerden biri, diğerinin rıza ve görüşünü almaksızın çocuk yapmak ister ve bu isteğini de bir takım mantıksız, anlamsız ve hatta şer'î olmayan şeylere dayandırarak aile ortamında rahatsızlık ve huzursuzluk çıkarır. Bir tarafın çocuk istemesi ve diğer tarafın buna karşı çıkması, bazı ailelerde boşanmakla bile sonuçlanabilir.

Bu husustaki anlaşmazlıklar, çocuk sahibi olduktan sonra bile kendi etkisini gösterecek, ifrat ve tefrite dayalı davranışların süreğenliğine neden olacaktır. Böyle gergin ve huzursuz ailenin çocukları, ruhsal ve sosyal gelişimin gereği olan sağlık ve güvenlikten yoksun olduklarından dolayı kolaylıkla sosyal yozlaşma ve bozuklukların etkisinde kalacaklardır. Bundan dolayı çocuk yapma hususunda eşlerin uyum ve hazırlığı, çocuk sahibi olmanın kurallarını gözetmeleri şarttır. İşte bu görüş birliği ve gerekli kaideleri riayet, bu husustaki birçok anlaşmazlıkları ortadan kaldıracaktır.

NOTLAR:

NOTLAR: